

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

DIPLOMSKO DELO
**POTENCIALI IN OMEJITVE ZA TURIZEM V
ZAVAROVANEM OBMOČJU NARAVE -
KRAJINSKEM PARKU GOLTE**

Študijski program:
GEOGRAFIJA - S

Mentor: dr. Dejan Cigale

LJUBLJANA, 2006

PETRA GREGORC

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo.

Zahvaljujem se mentorju dr. Dejanu Cigaletu za napotke in strokovne nasvete pri nastajanju mojega diplomskega dela ter družini in prijateljem za vzpodbudo in pomoč.

POTENCIALI IN OMEJITVE ZA TURIZEM V ZAVAROVANEM OBMOČJU NARAVE - KRAJINSKEM PARKU GOLTE

Izvleček:

Diplomsko delo predstavlja pomembnejše geografske značilnosti planote Golte. Predstavljeni so mehanizmi, zakoni, ki so potrebni, in programi, priporočljivi za učinkovito delovanje in upravljanje zavarovanega območja narave - krajinskega parka Golte. Izpostavljen je pomen vseevropskega ekološkega omrežja Natura 2000 in drugih naravovarstvenih statusov, ki veljajo na območju. Predstavljena so izhodišča za načrtovanje in upravljanje s turizmom v zavarovanih območjih; potencialne koristi in nevarnosti turizma za zavarovana območja ter vrste turizma, ki jih zavarovana območja dopuščajo. Opravljena je tudi primerjava z drugimi vrstami zavarovanih območij z vidika turistične dejavnosti. Predstavljen je turistični razvoj in ponudba krajinskega parka Golte in nekateri posegi v naravo zaradi razvoja turizma ter posledice, ki so jih le-ti imeli za okolje. Ugotovljeno je bilo, da prihaja do različnih interesov naravovarstvene in turistične stroke ter lastnikov zemljišč na tem območju. Za učinkovito upravljanje parka, in s tem tudi turizma v njem, bi bila potrebna ustanovitev javnega zavoda. Za coniranje krajinskega parka bi bila potrebna celovita in kompleksna analiza podatkov ter sodelovanje več strokovnih služb, občin in lokalnega prebivalstva. V prihodnosti je potrebno uravnorežiti odnos med trenutno najbolj intenzivnimi vrstami rekreacijske rabe tega prostora in varstveno funkcijo. Izdelani in podani so predlogi za nadaljnji sonaravni razvoj turizma in turistične dejavnosti v krajinskem parku Golte.

KLJUČNE BESEDE: zavarovana območja, krajinski park, Golte, turistična geografija, ekoturizem

POTENTIALS AND RESTRICTIONS OF TOURISM IN A PROTECTED AREA OF NATURE – LANDSCAPE PARK GOLTE

Abstract:

The paper presents more important geographical features of plateau Golte. Required mechanisms and laws and also programmes, recommended for effective operation and management of a protected area of nature – landscape park Golte, are introduced. Significance of all-European ecological network Natura 2000 is exposed and also other environmental statuses, which are in force in this area. Starting-points for planning and tourism management in protected areas, potential benefits and dangers of tourism for these areas and kinds of tourism that protected areas allow, are introduced. Comparison with other kinds of protected areas from the viewpoint of tourist activity is also done. Tourism development and offer of the landscape park Golte are introduced and also some interventions into nature because of tourism development and consequences of these interventions for the environment. It was ascertained that there are different interests of environmental and tourism branches and of landowners in this area. For effective park management and tourism in it, establishment of a public institution is necessary. For zoning the landscape park, it is necessary to do a complete and complex data analysis and for different competent services, municipalities and local people to cooperate. In the future it is necessary to balance relation between momentarily most intensive kinds of recreational use of this place and protective function. Suggestions for further co-natural tourism development and tourist activity in the landscape park Golte are elaborated and offered.

KEY WORDS: protected areas, landscape park, Golte, geography of tourism, eco-tourism

1	UVOD	6
1.1	NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA.....	6
1.2	METODE DELA	6
2	POMEMBNEJŠE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PLANOTE GOLTE.....	8
2.1	NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI.....	8
2.1.1	Lega in obseg	8
2.1.2	Geološke in geomorfološke značilnosti	9
2.1.3	Hidrogeografske značilnosti	11
2.1.4	Pedološke značilnosti	12
2.1.5	Podnebne značilnosti.....	13
2.1.6	Rastlinstvo in površinski pokrov	14
2.1.7	Živalstvo	19
2.2	DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	19
2.2.1	Poselitev in naselja.....	19
2.2.2	Gospodarstvo	20
2.2.2.1	Kmetijstvo in planinsko pašništvo	20
2.2.2.2	Gozdarstvo	23
2.2.2.3	Turizem	25
2.2.3	Kulturna pokrajina.....	25
3	MEHANIZMI ZAVAROVANJA KRAJINSKEGA PARKA GOLTE.....	26
3.1	PREGLED POMEMBNEJŠE ZAKONODAJE, PROGRAMOV IN DOKUMENTOV S PODROČJA VARSTVA NARAVNEGA OKOLJA IN ZAVAROVANIH OBMOČIJ.....	26
3.1.1	Pravna podlaga za varstvo naravnega okolja v Sloveniji.....	26
3.1.2	Pregled pomembnejših mednarodnih dokumentov s področja varstva okolja.....	27
3.2	ZAVAROVANA OBMOČJA	29
3.2.1	Zavarovano območje	29
3.2.2	Vrste zavarovanih območij.....	30
3.2.3	Funkcije in namen zavarovanih območij	32
3.2.4	Zavarovana območja v Sloveniji	33
3.2.5	Primerjava zavarovanih območij Slovenije z Evropo.....	33
3.3	NARAVOVARSTVENI STATUS OBMOČJA PLANOTE GOLTE	33
3.3.1	Zavarovano območje narave - krajinski park Golte	34
3.3.2	Naravne vrednote na območju in v neposredni bližini planote Golte.....	39
3.3.3	Območje pričakovanih naravnih vrednot.....	47
3.3.4	Ekološko pomembno območje na planoti Golte	49
3.3.5	Natura 2000 in njen pomen za območje planote Golte.....	52
3.3.6	Naravovarstveni akti, ki veljajo na območju planote Golte.....	54
4	TURIZEM IN ZAVAROVANA OBMOČJA.....	60
4.1	GOSPODARSTVO IN ZAVAROVANA OBMOČJA.....	60
4.1.1	Razvoj v območjih naravnih vrednot oz. zavarovanih območjih narave	60
4.2	ZAKONSKE PODLAGE ZA TURIZEM V ZAVAROVANIH OBMOČJIH.....	61
4.3	ODNOS MED TURIZMOM IN NARAVNIM OKOLJEM	62
4.4	ZAVAROVANA OBMOČJA KOT DEL TURISTIČNE PONUDBE	63
4.5	POTENCIALNE KORISTI TURIZMA ZA ZAVAROVANA OBMOČJA	64

4.6	POTENCIALNE NEVARNOSTI TURIZMA ZA ZAVAROVANA OBMOČJA.....	64
4.6.1	<i>Negativni vplivi na območja Natura 2000 zaradi turizma in rekreacije.....</i>	<i>64</i>
4.7	VRSTE TURIZMA, KI JIH ZAVAROVANA OBMOČJA DOPUŠČAJO.....	65
4.7.1	<i>Ekoturizem v zavarovanem območju.....</i>	<i>65</i>
4.8	NAČRTOVANJE TURIZMA V ZAVAROVANEM OBMOČJU.....	67
4.8.1	<i>Parametri presoje sprejemljivosti okolja</i>	<i>68</i>
4.9	NAČRTOVANJE IN NADZOR TURISTIČNEGA OBISKA V ZAVAROVANIH OBMOČJIH S POMOČJO ANALIZE NOSILNE ZMOGLJIVOSTI.....	68
4.10	PRIPOROČILA ZA UPRAVLJANJE S TURIZMOM V ZAVAROVANIH OBMOČJIH.....	68
4.11	ZAVAROVANA OBMOČJA KOT EKO DESTINACIJE	71
4.11.1	<i>Oblike turistične ponudbe, ki jih zavarovana območja ponujajo.....</i>	<i>72</i>
4.11.1.1	<i>Interpretativne poti v zavarovanih območjih</i>	<i>72</i>
4.12	VLOGA DRŽAVE PRI RAZVOJU TURIZMA V ZAVAROVANIH OBMOČJIH.....	74
4.13	ALPSKA KONVENCIJA IN NJEN POMEN ZA RAZVOJ TURIZMA V ZAVAROVANIH OBMOČJIH	74
4.13.1	<i>Alpska konvencija in zavarovana območja</i>	<i>75</i>
4.13.2	<i>Protokol Turizem v Alpski konvenciji.....</i>	<i>75</i>
5	TURISTIČNA PONUDBA V KRAJINSKEM PARKU GOLTE.....	77
5.1	TURISTIČNI RAZVOJ V ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI IN NA GOLTEH.....	77
5.2	SMUČARSKI CENTER GOLTE.....	77
5.2.1	<i>Nastanitvene kapacitete na Golteh.....</i>	<i>81</i>
5.2.2	<i>Analiza gostov in prodaja</i>	<i>81</i>
5.3	DRUGA PONUDBA TURISTIČNEGA CENTRA GOLTE.....	82
5.3.1	<i>Planinske poti.....</i>	<i>82</i>
5.3.2	<i>Alpski vrt</i>	<i>85</i>
5.3.3	<i>Jadrarno padalstvo.....</i>	<i>85</i>
5.3.4	<i>Plezanje</i>	<i>86</i>
5.3.5	<i>Gorsko kolesarjenje.....</i>	<i>86</i>
5.3.6	<i>Območje kmečkega turizma</i>	<i>87</i>
5.3.7	<i>Turistične prireditve.....</i>	<i>87</i>
5.4	NADALJNI RAZVOJ GOLT	90
6	POSEGI V NARAVO ZA POTREBE TURIZMA – OKOLJSKI UČINKI TURIZMA	102
6.1	TURIZEM KOT VIR OBREMENITEV ZRAKA	102
6.2	TURIZEM IN NJEGOVI VPLIVI NA VODE	102
6.3	VPLIVI TURIZMA IN REKREACIJE NA PRSTI IN RELIEF	103
6.4	VPLIVI TURIZMA IN REKREACIJE NA RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO	105
6.5	VREDNOTENJE KRAJINE (KRAJINSKE PODENOTE GOLTE).....	107
7	PREDLOGI ZA NADALJNI RAZVOJ TURIZMA IN TURISTIČNE DEJAVNOSTI V KRAJINSKEM PARKU GOLTE.....	108
8	ZAKLJUČEK.....	118
	Summary	119
9	VIRI IN LITERATURA	122

1 UVOD

1.1 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Osnovni namen diplomskega dela je na podlagi pridobljenih podatkov in informacij ter spoznanj predstaviti pomen ekološkega turizma v krajinskem parku Golte in ob tem pripraviti predloge za kakovostnejši sonaravni turistični razvoj zavarovanega območja narave v prihodnje.

Cilji tega diplomskega dela so naslednji:

- predstaviti osnovne geografske značilnosti planote Golte,
- definirati zavarovana območja (njihove funkcije, namen obstoja, vrste zavarovanih območij),
- ugotoviti kakšne vrste turizma zavarovana območja dopuščajo,
- ugotoviti potencialne za razvoj ekološkega turizma v zavarovanih območjih,
- predstaviti zavarovana območja kot del turistične ponudbe,
- proučiti spremembe, ki jih je za zavarovana območja z vidika turizma prinesel vstop Slovenije v Evropsko unijo,
- predstaviti pomembne programe, ki povezujejo zavarovana območja, in razvoj turizma v njih,
- predstaviti in analizirati eno zavarovano območje (krajinski park Golte),
- predstaviti postopke načrtovanja, upravljanja in razvoja krajinskih parkov z vidika turizma na primeru krajinskega parka Golte,
- pregledati in ovrednotiti dosedanje delo strokovnih služb, občin in interesnih skupin na področju varstva zavarovanega območja narave in turizma,
- seznaniti se s prepovedmi in omejitvami za turizem v tem parku (kako se te prepovedi upoštevajo v praksi),
- podati oceno stanja turizma v zavarovanem območju narave - krajinskem parku Golte,
- pripraviti predloge za kakovostnejši turistični razvoj zavarovanega območja narave - krajinskega parka Golte.

1.2 METODE DELA

Problemатiko razvoja turizma v zavarovanih območjih in upravljanje s turizmom v krajinskem parku Golte sem skušala proučevati celostno in z različnih vidikov.

S pomočjo literature in s kabinetnim raziskovalnim delom sem pridobila nekatera osnovna teoretična znanja; v nadaljevanju sem vse pridobljene podatke in informacije analizirala ter pripravila teoretične osnove naloge.

Seznanila sem se tudi s pomembnejšimi zakonskimi predpisi, odloki, akti, strategijami in razvojnimi plani.

S terenskim delom sem pridobila aktualne in podrobnejše informacije. Opravila sem intervjuje s predstavniki strokovnih služb in občin, in s tem pridobila mnenja različnih interesnih skupin in lokalnega prebivalstva. Po analizi intervjujev sem pomembnejša dejstva izpostavila in vključila v diplomsko delo.

Z namenom pridobiti dodatna znanja s področja varstva narave in upravljanja turizma v zavarovanih območjih ter razvoja turizma v njih sem se udeležila seminarja z naslovom Etnografija zavarovanih območij.

S terenskim delom sem obravnavano območje in njegovo neposredno zaledje bolje spoznala in s tem poskusila ovrednotiti prostor za trajnostno rabo.

Sledilo je fotografsko dokumentiranje območja.

Nekatere podatke in informacije sem pridobila tudi s stiki po elektronski pošti in preko telefonskih pogovorov. Po zaključenem zbiranju podatkov in informacij sem poskusila pripraviti predloge za turistični razvoj v krajinskem parku Golte in neposredni okolici v prihodnje. Splošne ugotovitve in povzetke z vidika udejanjanja turizma v zavarovanem območju narave - krajinskem parku Golte sem strnila v analizi prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, t.i. SWOT analizi.

2 POMEMBNEJŠE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PLANOTE GOLTE

2.1 NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

2.1.1 Lega in obseg

Planota Golte v Zgornji Savinjski dolini, ki jo Gams med slovenskimi regijami (Gams, 1996) uvršča v Severovzhodno predalpsko hribovje (Predalpsko hribovje), se dviguje severozahodno od Mozirja in Mozirske kotline ter s tem kot naravna pregrada zagrajuje njeno celotno severno obzorje (Mencinger, 2004). Po členitvi Naravnogeografskih regij Slovenije (Priročni krajevni leksikon Slovenije, 1996) je mikroregija Golte uvrščena v mezoregijo Zgornja Savinjska dolina in makroregijo Predalpsko hribovje.

Planota se proti jugu sprva strmo, nato pa stopnjasto spušča v Mozirsko kotlino in dolino ob Savinji, na vzhodu se spušča proti Velenjski kotlini, na zahodu jo omejuje potok Ljubnica, na severu pa se preko prevala Kal (1318 m) navezuje na Smrekovec. Najvišja vzpetina je 1587 m visok Boskovec, najbolj znana pa le nekaj nižji Medvedjak (1563 m) s smučišči (Badovinac et al., 1997; Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Karta 1: Lega Golt v Zgornji Savinjski dolini; proučevano območje umeščeno v širše okolje - lokatorska karta.

Vir: Naravovarstveni atlas, 2006

2.1.2 Geološke in geomorfološke značilnosti

Golte so značilna kraška predalpska visoka planota. V povprečju se nadmorske višine gibljejo med 1200 in 1300 m (Ureditveni načrt, 1990).

Golte se, glede na reliefne (morfološke) tipe, uvršča med hribovja s slemenasto-dolinastim površjem in z reliefno amplitudo nad 200 m do zgornje drevesne meje – 1700 do 1900 m; zaradi nadmorske višine natančneje med višja hribovja (cv: Ogrin, 2000). V pokrajinskoekološki makroregiji Predalpsko hribovje so Golte del mezoregije Savinjsko-mežiškega sredogorja, značilnega slemenastega gorovja (Gams, 1998a).

Današnja podoba površja je rezultat več dejavnikov - kot endogenega delovanja tektonike, od zunanjih procesov pa je predvsem očitno preoblikovanje površja s tekočimi vodami in korozijo na karbonatnih kamninah (Meze, 1966; cv: Mavrič, 1990).

V zvezi s tektoniko je potrebno omeniti dve geološki dobi. V mezozoiku je prišlo v nekdanjem Tetidskem morju do sedimentacije debelih plasti usedlin, iz katerih so kasneje nastali apneneci, dolomiti in laporji. V terciarju, predvsem neogenu, je prišlo do gubanja ter dviga današnjih Alp. Tedaj je nastal tudi glavni greben Kamniško-Savinjskih Alp ter stranski grebeni, ki so precej nižji (Meze, 1966; cv: Mavrič, 1990). Od tod tudi precejšnja zastopanost karbonatnih kamnin na območju planote Golte. V Kamniško-Savinjskih Alpah so nosilci najvišjega reliefa.

Posledica tektonskih premikov v miocenu je bilo tudi vulkansko delovanje na območju Smrekovca. Zaradi tega so vulkanske kamnine in njihovi tufi močno zastopane v kamninski zgradbi, predvsem na obrobju planote Golte (v širšem pasu JV in V predgorja Golt), in gradijo nekaj tega hribovitega sveta (Krajevni leksikon Slovenije, 1976; Meze, 1966; cv: Mavrič, 1990).

Visoka zakrasela planota Golte je iz časa zgornjega pliocena in začetka pleistocena in je nastala na dvignjenih grudah, katerih nastanek so spodbudili tektonski prelomi. Golte, imenovane tudi Mozirske planine, so bile odtrgane od Savinjskih Alp in narinjene na današnje ozemlje; tako se apnenčeve Golte danes dvigujejo iznad gričevnatega in hribovitega sveta vulkanskih kamnin in so kot tujek med vulkanskimi smrekovškimi plastmi (Zgornja Savinjska dolina, 1990). Planoto predstavlja gorski greben, ki se dviguje nad nižjim miocenskim hribovjem (Melik, 1954; Bahčič, 1987).

Medtem ko so se nekateri predeli dvigali, so drugi ostali na enakih višinah ali so se celo ugrezali. Tako je nastala tudi Mozirska kotlina južno od planote Golte (Meze, 1966; cv: Mavrič, 1990).

Gorotvorne sile so na širšem območju ustvarile tudi vrsto prelomov, v katere so najpogosteje vezane struge rek in potokov (cv: Mavrič, 1990). Planoto omejujejo prelomnice z vseh strani; obdajajo jo v vidnem premem poteku zlasti na SZ in JV (Bahčič, 1987; Melik, 1954).

Eksogene sile so močno preoblikovale prvotno površje in še vedno ga preoblikujejo.

Tekoče vode so po starejših teorijah oblikovale najvišje uravnave in planote. Golte, poleg Veže, Menine in Dobrovelj v bližnji okolici, naj bi spadale med nižje uravnave iz pliocena. Zaradi zgradbe iz karbonatnih kamnin, je močno zakrasela in ima tipično kraško vodno odtekanje (Meze, 1966; cv: Mavrič, 1990).

Planota ima obliko gorskega čoka s strmimi pobočji. Iz nje se dvigajo posamezne višje vzpetine. Po regionalnem pregledu kraških področij (Gams, 1998b), se Golška planota uvršča v predalpska kraška območja (v njem je osamljeni kras). Po Gamsu je za otoke višjega fluviokrasa značilno, da povsem prevladuje dolinasto-slemenasti relief. Zastopan je kras kot ekološka kategorija, ki nastaja s prenikanjem večjega deleža padavinske vode v globino. Od kraških pojavov izstopajo kraški izviri, jame. Večino apneniškega in dolomitnega ozemlja zavzemajo vzpetine. Prevladuje nepopolni, mladi kras. Osamljeni, mladi in neizraziti kras je dolgo pokrivala odeja morskih ali sladkovodnih miocenskih odkladnin. Te so se ohranile v sinklinalah, otokih ali sklenjeno po Štajerski, delno tudi v sosedstvu. Ozemlje z ostanki miocenskih kamnin se razprostira severno in vzhodno od črte Globasnica v Podjuni – Slovenj Gradec – Mozirje – Kamnik – Domžale – Zagorje – Krmelj – Šentjernej pri Novem mestu – Bregana. Kras se je lahko razvijal po odstranitvi teh kamnin v zgornjem miocenu, pliocenu in kvartarju. V osamljeni kras se uvrščajo kraški čoki iz mezozojskih karbonatov, obdani s tufi in drugimi oligocenskimi sedimenti v Zgornji Savinjski dolini. Ker je erozija v oligocenskih sedimentih močnejše znižala površje kot v apnencih, se vode s sredogorskih čokov, kot je Golška planota, sredobežno raztekajo do robnih kraških izvirov. Meje med hidrografskimi conami je prepletla neenako dvignjena podlaga iz piroklastitov (tufov). V ponorno jamo, iz katere priteka Ljubija, se odmakla tufno ozemlje Smrekovca. To jamo so ponovno delno izpraznili hudourniki, potem ko so jo pred 113–126 leti zapolnili z do 2,5 m na debelo naplavino v času goloseka drevja za oglje. Na tej planoti in njej podobnih so se razvile vrtače (Gams, 1998b, str. 78).

Fotografija 1: Planota Golte

Vir: Golte, 2006

Planota se uvršča v tip tako imenovanega osamelega krasa, saj območje obdaja širše obrobje iz neprepustnih kamnin. V glavnem so to kamnine vulkanskega izvora, in sicer andeziti in andezitni grohi, ki oklepajo oziroma obkrožajo celoten apnenčast masiv ali planoto skorajda z vseh strani, ter gornjegrajski skladi, ki se v širšem ali ožjem pasu pojavljajo na južnih pobočjih.

Alpski kras, poleg Savinjskih Alp in Olševe, obsega tudi Golte z okolico. Izrazitejši kraški relief z zaprtimi kraškimi depresijami, vrtačami, slepimi in suhimi dolinami je nastal na predalpskih planotah, kot so Golte (poleg Menine in Dobrovelj) (Kogovšek et al., 1993). Med geomorfološkimi pojavi so značilne tudi podzemeljske kraške jame in brezna (Ledenica, Kebrova luknja, Medvedja jama in Mesarska lopa) ter naravna okna (Mencinger, 2004). Že F. Kocbek je odkril 11 kraških jam; nekatere med njimi imajo kapniško okrasje (Badovinac et al., 1997).

Planota Golte je v osrednjem delu iz zgornjetriasnih, na obrobju pa iz srednetriasnih apnencev. Planotasto površje je sestavljeno iz precej čistega triasnega apnenca, narinjenega na neprepustni andezitni tuf, ki ga je mogoče najti na pobočjih. Pobočja planote iz vulkanskih kamnin so razčlenjena s pobočnimi policami. Na južnem obrobju se pojavlja srednetriasni dolomit (Ureditveni načrt, 1990; Badovinac et al., 1997).

Osrednji del Mozirskih planin, iz precej čistega zgornjetriasnega apnenca, marsikje razkriva značilne megalodontne školjke. V njem so nastali kraški pojavi vseh vrst.

Zgornjetriasne skladnate in masivne apnenice obdajajo ozki pasovi srednetriasnega ploščatega apnenca, okrašenega marsikje z vmesnimi sivimi ali zelenkastimi lapornimi, glinenimi in tufskimi polami ter črnimi roženčevimi gomolji. Poseben značaj jim daje pas vulkanskih kamnin. Na vse te plasti se naslanjajo spodnetriasne kamnine. Največ jih je na območju Poljan (Zgornja Savinjska dolina, 1990, str. 23).

Na sami planoti Golte je vse polno vzpetin in zelo malo uravnanega sveta. Najbolj izraziti del planote tvorijo Tirske ali Tiršekove peči – pas navpičnih sten nad dolino Savinje, v nadmorski višini od 1100 do 1400 metrov. V Tirskih pečeh je tudi nekaj značilnih zijalk (lokalno ime za manjšo jamo), med katerimi je bolj znana Votenca v vzhodnem delu pečevja (Mencinger, 2004).

Ožje območje planote, kjer prevladuje dolomit, je mikroreliefno manj razgibano (Ureditveni načrt, 1990). Potresno gre za dokaj stabilen svet (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

2.1.3 Hidrogeografske značilnosti

Za kraške planote, kakršna je Golte, je značilno kraško vodno pretakanje. Habič (1969, str. 91–97) v Hidrografski rajonizaciji krasa Slovenije prišteva ozemlje osrednjega dela Savinjskih Alp, Menino in Olševo v kategorijo alpskega krasa, ostale zakrasele dele pa k t.i. osamljenemu krasu vzhodne Slovenije. Med značilnosti tega ozemlja šteje brezvodnost visokogorskega površja in izdatne izvire v dnu globoko vrezanih dolin ali pa na obrobju zakraselih planot (Habič, 1969; cv: Mavrič, 1990). Tako je hidrografska mreža močno razvita, voda pa se pretaka podzemeljsko. Podzemlje je prevotljeno tudi zaradi precejšnje količine padavin. Odcednost tal je zaradi kraškega reliefa velika (Ureditveni načrt, 1990).

Iz navedenih razlogov površinskih voda na Golteh ni, pač pa so na obrobju planote, na stiku nepropustnih in propustnih kamnin. Tu so številni močni kraški izviri, kot na primer Župnekovo žrelo (izvir Rečice), Mlinščica, Šumek, Libija (Ljubija), Pekel, Sopot, Trnava, Ljubnica ter številni manjši (Ureditveni načrt, 1990; Krajevni leksikon Slovenije, 1976). Tako nastajajo glavni pritoki Savinje na robu te in drugih predalpskih kraških planot (Krajine alpske regije, 1998). Za kraške izvire je značilno, da imajo vodo preko celega leta in so že v preteklosti gnali številne mline in žage (Badovinac et al., 1997).

Na planoti je več snežnic. Nekdaj so jih uporabljali kot vir za oskrbo z vodo, ki je močno primanjkuje (Ureditveni načrt, 1990).

Kljub prevladujočemu apnencu in dolomitu so v nekaterih predelih razgaljene vododržne kamnine, na katerih se je zasidral del vodne mreže.

Celotno ozemlje odmakra reka Savinja (Kogovšek et al., 1993; Krajevni leksikon Slovenije, 1976).

Zaradi problematične oskrbe z vodo je urban razvoj relativno počasen in previden, zato je potrebno predhodno poiskati tehnološke rešitve. Velik je tudi problem odpadnih voda (Kogovšek et al., 1993; Krajine alpske regije, 1998).

2.1.4 Pedološke značilnosti

Zaradi karbonatne podlage se med prstmi na kraških planotah, kakršna je planota Golte, najpogosteje pojavljajo rjava pokarbonatna prst in rendzine (na bolj strmih pobočjih).

V primerjavi s prstmi na nekarbonatni podlagi so te prsti plitvejši in z več skeleta. Zaradi prevlade baz v adsorpcijskem procesu so zelo obstojne in bolj odporne na negativne vplive in spremembe (Pugelj, 1974; cv: Mavrič, 1990; Ureditveni načrt, 1990; cv: Ogrin, 2000).

- Rjava pokarbonatna prst je v povprečnih ekoloških razmerah najpogostejši tip prsti. Nastala je na apnencu in dolomitu iz netopnega ostanka preperevanja teh kamnin. Je glinasto-ilovnata in rumenkasto rjava. Najbolj razvita, globoka in rodovitna prst je razvita na apnencu. Večinoma jo porašča gozd. Kmetijsko je pomembna, kjer je površje položno in nekamnito. Mestoma lahko taka prst prehaja v izprano rjavo pokarbonatno prst (luvisol).
- Rjave rendzine, rendzine in protorendzine nastajajo na karbonatni matični osnovi. Značilno je, da čim strmejša so pobočja (zlasti dolomitna), tem slabše so razvite prsti. Na strmem reliefu jo porašča gozd, na položnejšem in ravnem pa so na njej travniki in pašniki.

Na območju planote Golte se je razvila pedosekvenca na trdih karbonatnih kamninah (apnencih in dolomitih), združba rendzinastih in pokarbonatnih tal. Značilno za takšno krajino je (cv: Ogrin, 2000; Ureditveni načrt, 1990):

- obilo padavin, ki se hitro odcedijo v podtalje,
- problem vode, slabo razvita površinska hidrografska mreža, značilna kraška hidrografija,
- problem odpadnih voda,
- razgiban kraški relief, razviti kraški pojavi: vrtače, suhe doline,
- kraška hidrografija, slaba samočistilnost kraških voda (onesnaženost),
- velik delež gozdov (bukovih),
- oblikuje se ugodna in zdrava mikroklima, intenzivno kroženje (cirkulacija) zraka,
- nosilnost podlage je velika,
- pestrost talnih oblik zaradi razgibanega reliefa in mikroreliefa,
- razgiban relief in velik delež gozdov omogočata zakrivanje objektov .

2.1.5 Podnebne značilnosti

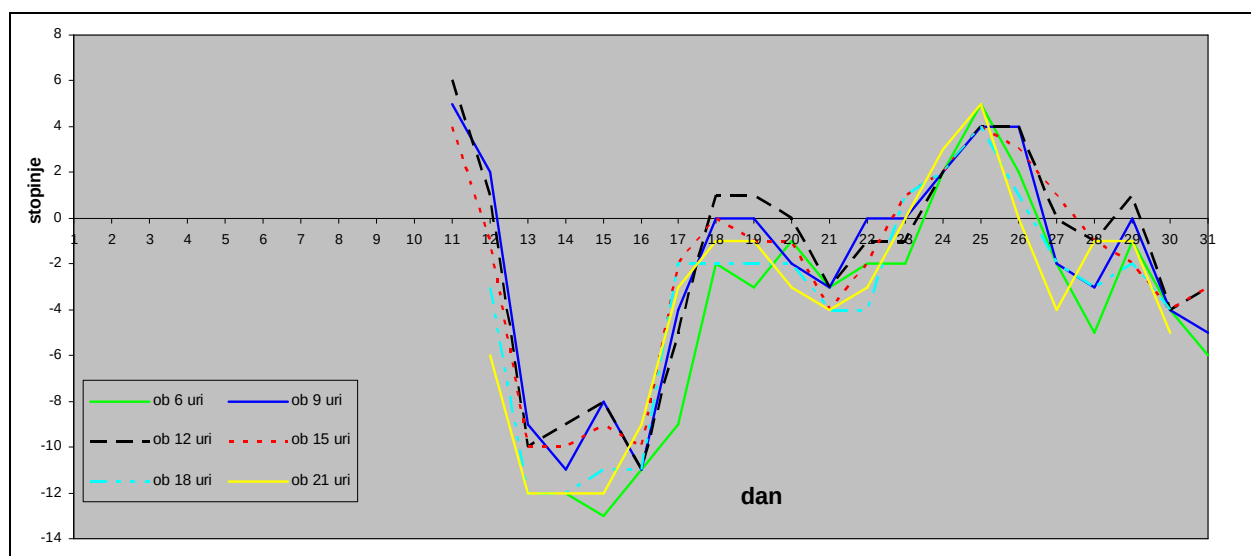
Na klimo območja ima v prvi vrsti vpliv nadmorska višina in lega v notranjosti Slovenije, kar stopnjuje celinske poteze. Drugi dejavnik je lega planote v zaledju Kamniško-Savinjskih Alp, ki zadržujejo vlažne zračne gmote iz zahoda. Posledica tega je, da se zračne mase izcedijo na privetrni strani osrednjega grebena Kamniško-Savinjskih Alp, proti vzhodnemu delu pa se količina padavin naglo zmanjšuje (cv: Mavrič, 1990; Geografija Slovenije, 1998).

Pretežni del planote Golte z najvišjimi vrhovi ima gorsko podnebje, natančneje podnebje nižjega gorskega sveta in vmesnih dolin v severni Sloveniji, s povprečno temperaturo najtoplejšega meseca več kot 10 °C in povprečno letno količino padavin od 1100 do 1700 mm. V predgorju planote, Mozirski kotlinici in njenem gričevnatem obrobju se pozna vpliv zmerno celinskega podnebja (zmerno celinsko podnebje osrednje Slovenije) s celinskim padavinskim režimom (Krajevni leksikon Slovenije, 1976; Geografski atlas Slovenije, 1998).

Povprečna letna temperatura je okoli 9 °C (za celotno območje občine Mozirje). Povprečne letne temperature v predgorju planote se gibljejo od 6 do 8 °C, na ovršju planote pa od 4 do 6 °C (Geografski atlas Slovenije, 1998). Najtoplejši so trije poletni meseci, junij, julij in avgust, katerih povprečne temperature so v dolini med 18 in 19 °C (cv: Klemenak, 2006). Topli dnevi (z najvišjo dnevno temperaturo vsaj 25 °C) so na višini 1500 m zelo redki. Povprečne julijske temperature med leti 1961 in 1990 so bile na planoti od 12 °C do 14 °C (Razvojni plan..., 2003; Geografski atlas Slovenije, 1998). Golte nimajo svoje meteorološke postaje.

Najhladnejši je januar s srednjimi mesečnimi temperaturami –1,1 °C v Mozirju, na nadmorski višini 1500 m (najvišji deli planote Golte) pa okoli –4 °C. V kolikor ni toplotne inverzije, je temperatura na Golteh večinoma nižja za 4 °C kot v dolini. Povprečne januarske temperature na Golteh med leti 1961 in 1990 so bile od –4 °C do –2 °C (Razvojni plan..., 2003; Geografski atlas Slovenije, 1998).

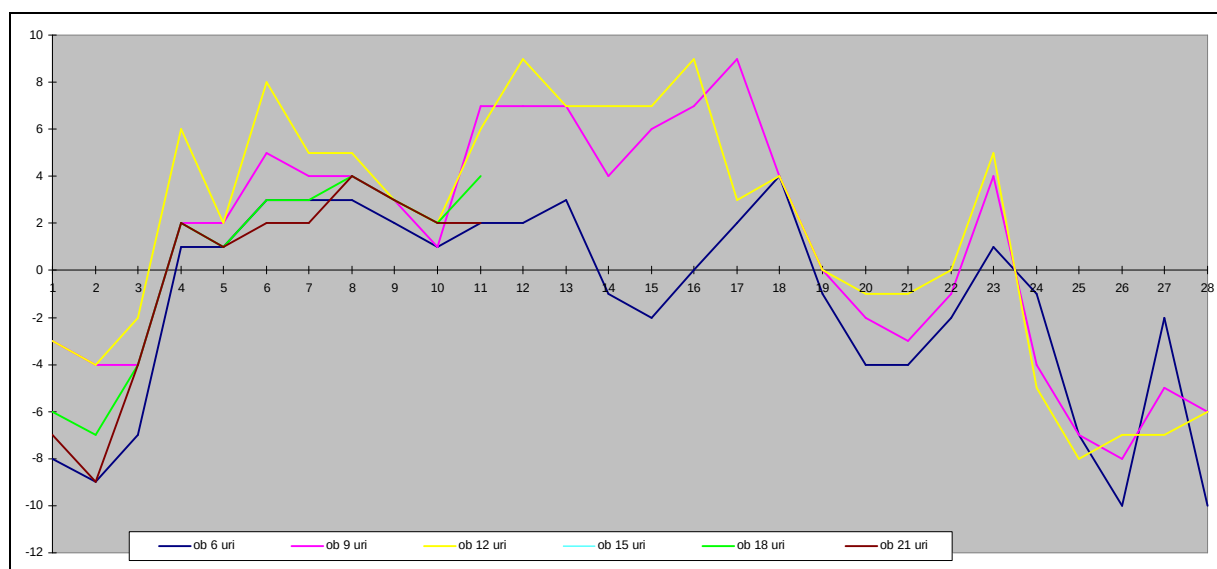
Grafikon 1: Januarske temperature na Golteh v letu 2001

Vir: Razvojni plan..., 2003

Temperature so klimatski element, ki je zelo pomemben za vegetacijo. Za rastlinstvo je še posebej pomembno dejstvo, da poleti ni tako izrazite suše. Zlasti pomembno je trajanje obdobja s srednjo dnevno temperaturo nad 5 °C in nad 10 °C. Slednja je pomembna za rast gozda, ki porašča planoto (Pulko, Knez, 1974; cv: Mavrič, 1990).

Grafikon 2: Februarske temperature na Golteh v letu 2001

Vir: Razvojni plan..., 2003

Količina letnih padavin na območju planote Golte se v povprečju giblje okoli 1600 mm (Ureditveni načrt, 1990).

V povprečju je v Mozirski kotlinici 60 dni s snežno odejo (med leti 1961 in 1990; kategorija od 50 do 75 dni) (Geografski atlas Slovenije, 1998); trajanje snežne odeje pa se v povprečju vsakih 100 m nadmorske višine podaljša za 7 dni (cv: Klemenak, 2006). Razumljivo je, da snežna odeja iz leta v leto močno koleba. Med leti 1961 in 1990 je bilo na Golteh od 100 do 150 dni s snežno odejo, na najvišjih vrhovih tudi od 150 do 200 dni (Razvojni plan..., 2003; Geografski atlas Slovenije, 1998; Zgornja Savinjska dolina, 1995).

2.1.6 Rastlinstvo in površinski pokrov¹

Pod vplivom ekoloških dejavnikov so se izoblikovale številne gozdne združbe z značilno vegetacijsko in floristično sestavo (Krajevni leksikon Slovenije, 1976).

Ekstenzivna sečnja na velikih površinah in neurejena paša so v preteklosti ustvarile obsežne monokulture iglavcev, predvsem smreke, ali pa sestoje listavcev, v prvi vrsti bukve. Tako je podoba prvotne gozdne vegetacije marsikje zabrisana (Krajevni leksikon Slovenije, 1976).

¹ Povzeto po: Ureditveni načrt RTC Golte, 1990.

Celotno Zgornjo Savinjsko dolino se prišteva v alpsko, dolinske lege do Ljubnega pa v predalpsko fitogeografsko območje. Značilni so obsežni čisti iglasti gozdovi v dolinskih legah (Krajevni leksikon Slovenije, 1976).

V alpskem fitogeografskem območju so značilni naslednji rastlinski pasovi (Krajevni leksikon Slovenije, 1976; cv: Mavrič, 1990):

- Do nadmorske višine 1300 m je podoba pokrajine silno pestra. Prevladujejo bukovi gozdovi. Le-ti so lahko čisti ali mešani s hrasti, belim gabrom, rdečim borom, zlasti pa s smreko. Višje lege tega pasu (od 1000 do 1200 m) porašča jelovo-bukov gozd, ki mu je največkrat primešana smreka.
- Višine med 1300 in 1600 m porašča smreka. Značilni sta predvsem dve združbi: smrekova združba na karbonatni podlagi (*Adenostylo-Piceetum*), ki je bila največkrat pašni gozd, na silikatni podlagi pa smrekova združba *Luzulo silvaticae-Piceetum*. V bližini gozdne meje se smreki pridruži še macesen. Višinska gozdna meja je med 1500 in 1800 m. Višino klimatske gozdne meje znižujeta dva dejavnika: orografski dejavnik v apneniško-dolomitnem svetu in antropogeni dejavnik s krčenjem gozda.
- Nad gozdno mejo je v subalpskem pasu pas ruševja in redkih drevesnih sestojev, zlasti macesna. Le-ta ljubi svetlobo, požene globoke korenine, odporen je proti vetrolomu (viharniki) in prilagojen na kratko vegetacijsko dobo.

Površinski pokrov na planoti Golte tvorijo travniki oziroma pašniki in gozd. Razvila se je gozdna združba alpski smrekov gozd (*Adenostylo glabrae-Piceetum*). Na Golteh segajo gozdovi po večini do vrha planote (Ureditveni načrt, 1990).

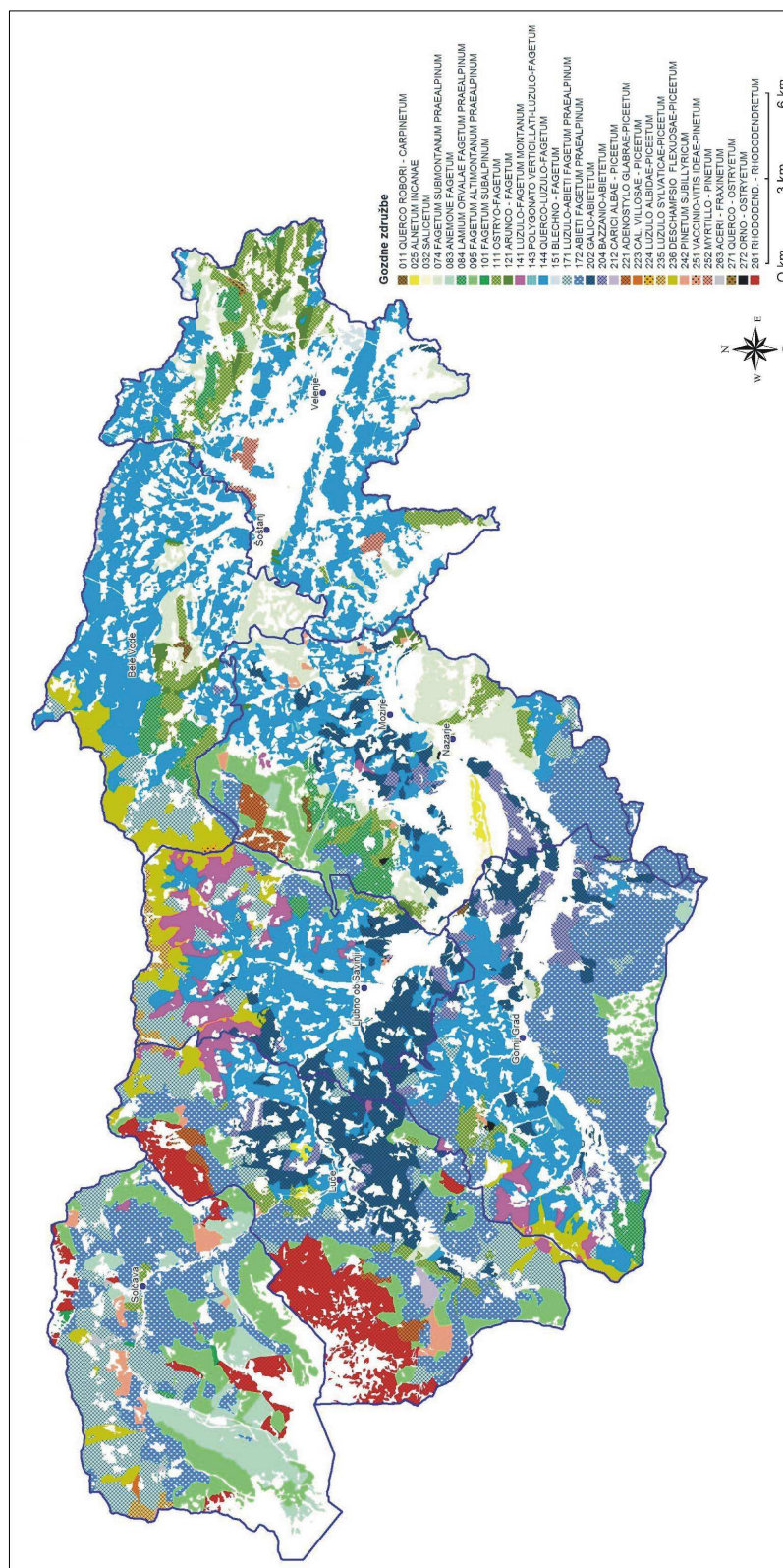
Razvoj (geneza) gozdne združbe: Alpski smrekov gozd tvori klimatogeni vegetacijski pas ob zgornji drevesni meji, to je med alpskim bukovim gozdom in alpskim rušjem. Pogosto je zaradi gospodarskega vpliva ta gozd razvit kot sekundarna oblika na rastišču alpskega bukovega gozda (*Anemone-Fagetum*). To so opuščeni pašniki, ki so se zarasli s smreko, ali pa mešani gozdovi bukve in smreke, v katerih je bila bukev nenehno zatirana (paša v gozdu, iztrebljanje bukve). Tu se je smreka zaradi prevlade skozi več generacij popolnoma uveljavila.

Značilnosti ekološkega kompleksa: Na tem rastišču s humidno alpsko klimo uspeva bolj ali manj sklenjen smrekov gozd z vitkimi debli, posamično so mu primešani macesen, gorski javor, jelka in bukev. Med grmovno in zeliščno vegetacijo so subalpske vrste, poleg njih pa še bazofilne in acidofilne vrste. Slednje dosegajo visoko pokrovnost posebno v mahovnem sloju.

Ločimo več suasociacij: 1. najboljša rastišča porašča oblika z jelko (*abietetosum*), 2. višje lege z macesnom (*laricetosum*), 3. nižje z bukvijo (*fagetosum*), 4. osrednja rastišča osnovna oblika (*typicum*).

V nižjih nadmorskih višinah planote Golte prevladuje bukov gozd, najbolj značilna združba je predalpski visokogorski bukov gozd z golim lepenom (*Adenostylo glabrae – Fagetum praealpinum*). Pojavljajo se tudi drugi tipi bukovih gozdov – v osojah gozd bukve in kresničevja (*Arunco-Fagetum*), na prisojnih strminah gozd bukve in črnega gabra (*Ostryo-fagetum*), na bolj zakisanih terenih gozd bukve in bele bekice (*Luzulo-Fagetum*) ter gozd jelke z okroglostno lakoto (*Galio-Abietetum*) (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Karta 2: Pregledna karta posameznih gozdnih združb
 Vir: Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Nazarje 2001–2010, 2003

Na planoti Golte se je izoblikovala značilna rastlinska kombinacija, in sicer:

Drevesni sloj sestavljajo smreka, posamično tudi macesen, jerebika, gorski javor, jelka.

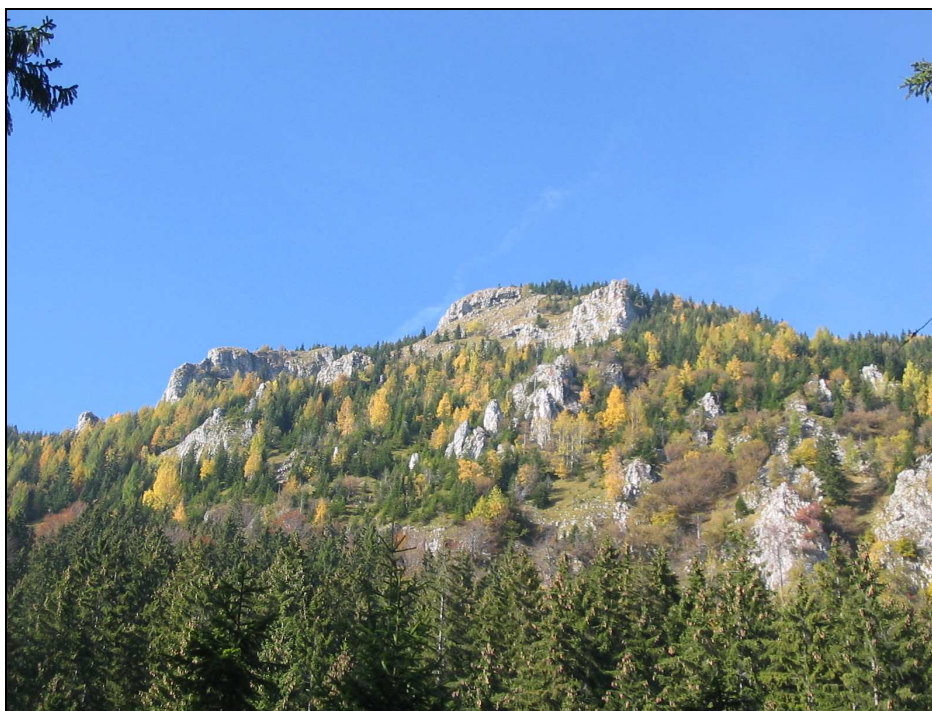
Grmovni sloj: planinski srobot (*Clematis alpina*), skalna robida (*Rubus saxatilis*), črno kosteničevje (*Lonicera nigra*) in planinsko kosteničevje (*Lonicera alpigena*).

Zeliščni sloj: goli lepen (*Adenostyles glabra*), trlistna špajka (*Valeriana tripeteris*), trpežni golšec (*Mercurialis perennis*), zlati klobuk (*Lilium Margaton*), zajčji lapuh (*Mycelis muralis*), prava glistovica (*Dryopteris f. mas*), brusnica (*Vaccinium vitis idaea*), gozdni črnilec (*Melampyrum sylvaticum*), navadna enocvetka (*Moneses uniflora*), enostranska hruškolistka (*Orthilia secunda*), trokrpi koralasti koren (*Corallorhiza trifida*) in borovnica (*Vaccinium myrtillus*).

Posebnost planote predstavljajo Tirske peči, ki se ponašajo z zanimivo in značilno toploljubno floro (Mencinger, 2004).

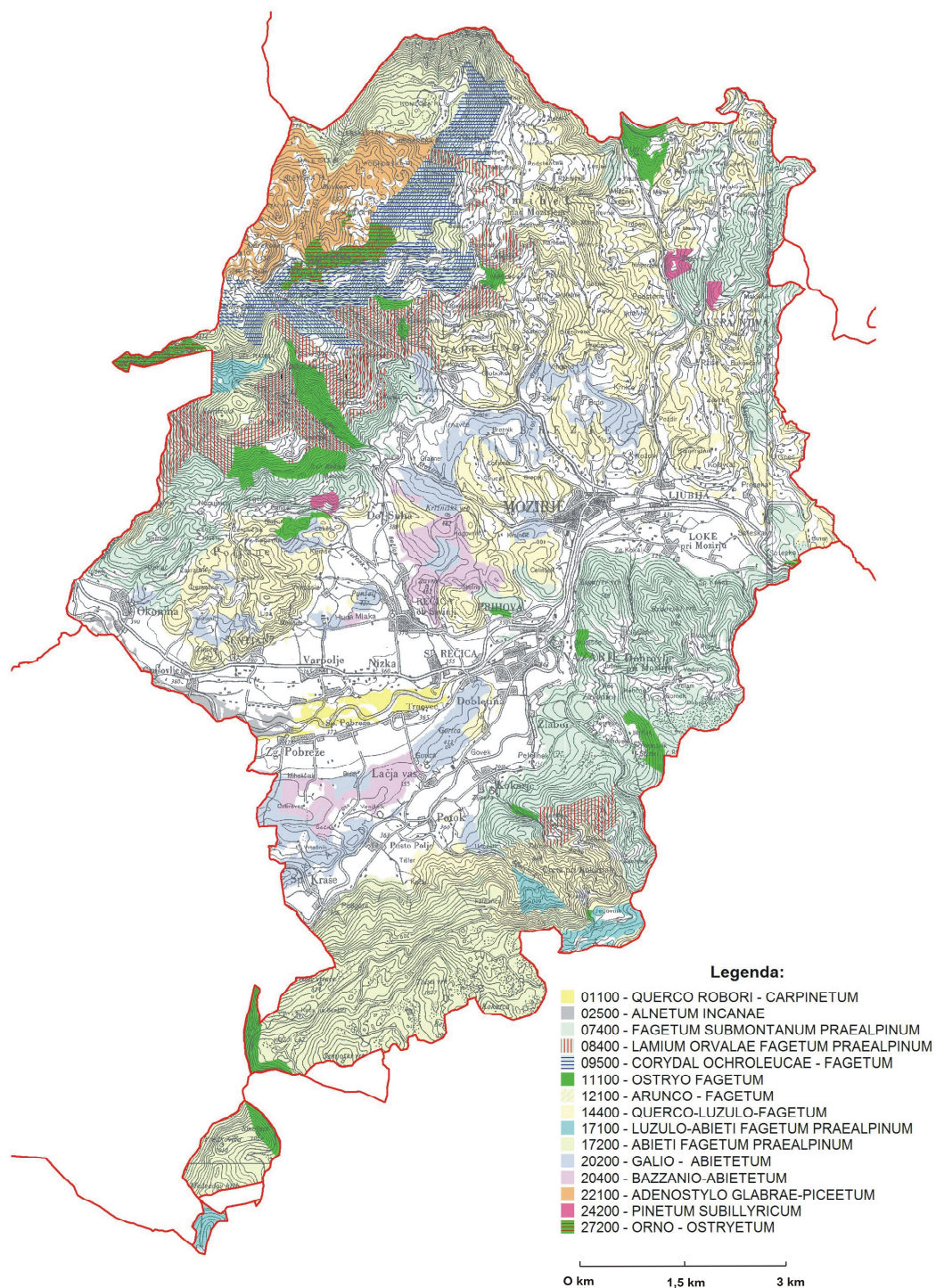
Prav tako posebno je območje Mozirske požganije, kjer so naravne rastiščne razmere zaradi požara leta 1950 močno spremenjene, opazno je tudi zakrasevanje. Vegetacijo sestavljajo pionirske vrste: vrba, trepetlika, breza, vmes pa so delno sajeni smreka, macesen in bor (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Fotografija 2: Mozirska požganija s pionirskimi vrstami

Avtor: Gregorc, 2004

Karta 3: Gozdne združbe na ožjem območju planote Golte

Vir: Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Nazarje 2001–2010, 2003

2.1.7 Živalstvo

Na območju planote Golte (in občine Mozirje) biva veliko število različnih vrst živali. Glavna vrsta divjadi je srnjad, pojavlja se gams, divja svinja, gozdne kokoši, divji petelin, občasno tudi medved. Med ogrožene in redke živalske vrste so uvrščeni planinski zajec, kragulj in kanja. V Tirskih pečeh imajo skrita gnezda redke ptice ujede, med katerimi kraljuje planinski orel (Naravna in kulturna dediščina, 1982; cv: Klemenak, 2006; Zgornja Savinjska dolina, 1990; Krajevni leksikon Slovenije, 1976).

2.2 DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

2.2.1 Poselitev in naselja²

Območja kraških planot so v splošnem redko poseljena, večinoma v obliki samotnih kmetij. Pobočja planote Golte iz vulkanskih kamnin so razčlenjena s pobočnimi policami. Ravno ugodna tla nad njimi so izrabile tamkajšnje samotne kmetije, predvsem v prisojni legi. Samotne kmetije segajo navzgor do nadmorske višine 1130 m.

Urban razvoj na območju, ki je sicer privlačno za bivanje, je relativno počasen in previden zaradi problematične oskrbe z vodo in velikega problema odpadnih voda (Krajine alpske regije, 1997).

Ter je hribovska vas večinoma samotnih kmetij (780 m) v zahodnem in jugovzhodnem podgorju planote Golte in sega na severu do potoka Suški graben, na zahodu do potokov Krumpah in Ljubnica, na jugu pa do potoka Gračnica in do reke Savinje. V naselju sta zaselka Mrzli vrh v severnem delu in Tajna na jugu med Ivanskim potokom ter Gračnico. Na Golteh še vedno uporabljajo planino Stari stani, kjer so pozimi smučišča.

Poljane so razloženo naselje z več samotnimi kmetijami v južnem podgorju planote nad reko Savinjo, zahodno od Rečice ob Savinji. K Poljanam spadata gručasta zaselka Negujnica na pobočni polici in Vimpasle v dolini potoka Loznje, ob vznožju griča Punšlja. Glavna vira dohodka sta živinoreja in gozdarstvo.

Dol - Suha, dvojno naselje, leži na jugovzhodnem podnožju planote, v povirju potoka Mozirnice, ob zgornjem toku potoka Rečice in spodnjem toku potoka Suhe, ki teče po slikoviti soteski. Jedri obeh zaselkov sta gručasti. Na vzhodu pod Križniškim vrhom sta samotni domačiji, zahodno ob gozdnem robu pa so domačije razložene.

Radegunda, razloženo naselje, je sestavljeno iz več zaselkov in samotnih kmetij, razteza se po južnem in jugovzhodnem pobočju planote. Na severovzhodu sega do potoka Šumka, kjer meji na Šmihel nad Mozirjem, na vzhodu do potoka Golobnice, na jugu in zahodu pa seže na območje zgornjega toka potoka Trnave. K vasi sodijo zaselki Zgornja Radegunda, Jazbine, Globoko, Trnavče in Žekovec, od koder vozi gondolska žičnica na Golte. Romarska cerkev sv. Radegunde se omenja že leta 1241, ko je bila še posvečena sv. Vidu, zavetniku gluhih. V njeni bližini je baročna kapela z luknjo, v katero so gluhi in naglušni vtikali glavo, da bi ozdraveli. Do leta 1955 se je kraj imenoval Sv. Radegunda.

² Povzeto po: Priročni krajevni leksikon Slovenije, 1996.

Šmihel nad Mozirjem je hribovsko naselje samotnih kmetij, ki so večinoma razpršene po zaobljenem slemenu na jugovzhodnem pobočju planote. Tri domačije so v zgornjem delu doline potoka Ljubije, ki je vzhodna meja naselja. Na zahodu deli vas od Radegunde potok Šumek. Najpomembnejša dejavnost je gozdarstvo, v zadnjem času pa se uveljavljata tudi mlečna živinoreja in kmečki turizem. Vas je dobila ime po župnijski cerkvi sv. Mihaela. Tu se je rodil pisatelj Vladimir Levstik.

Bele vode so razloženo hribovsko naselje na zahodnem obrobju Velenjske kotline, v jugovzhodnem predgorju Smrekovca in severovzhodnem podnožju planote Golte. Zaselki so skoraj izključno iz samotnih domačij. Hribovit svet so razrezali številni potoki, med njihovimi grapami pa izstopa Štajerska Kramarica. Soteski Ljubije in Hudega potoka v triasnih apnencih in dolomitih ter slapovi v Ljubijem grabnu v andezitnih tufih so pomembni naravni spomeniki.

Planina je naselje izključno samotnih kmetij na južnem, izrazito prisojnim pobočju Smrekovškega pogorja, severozahodno od planote Golte, med potokoma Krumpah in Žep, povirnima krakoma potoka Ljubnica. Ob njunem sotočju je zaselek Ljubenske Rastke s cerkvijo sv. Nikolaja, v povirju Krumpaha pa zaselek Mačkin kot. Planina je ena najbolj odmaknjenih in zaostalih vasi v Zgornji Savinjski dolini, saj v njej prevladuje samooskrbno gospodarjenje. Poglavitni dohodki so od gozdarstva. Samostojno naselje je od leta 1953, prej je bil kraj del Ter.

2.2.2 Gospodarstvo

2.2.2.1 Kmetijstvo in planinsko pašništvo

V preteklosti se je po vrhovih kraških planot paslo precej živine. Precej planinskih pašnikov je antropogenega nastanka; človek je izkrčil gozd in napravil pašnike večinoma ob izvirih.

Planšarstvo je gotovo zaživel že takrat, ko so se na krčevinah gozdnate pokrajine pojavile prve kmetije. Nekateri domnevajo, da je bilo prisotno že v predantični dobi. Človek je za pridobitev novih pašnikov marsikje izsekal gozdove na zgornji gozdni meji in s tem mejo umetno potisnil navzdol. Ker je bila lastnik gozdov fevdalna oziroma cerkvena gosposka, so si kmetje morali izboriti pašno pravico. Začetki organiziranega planinskega pašništva na Slovenskem segajo na konec 19. stoletja, ko so se z namenom pospeševanja živinoreje in zagotovitve čim večjih pašniških pravic začele ustanavljati pašniške skupnosti. Precej planin je prešlo v kolektivno last posestnikov iz posameznih vasi ali iz več naselij skupaj. Po 2. svetovni vojni so vse srenjske planine postale državna last, vendar so posamezni pašni upravičenci obdržali pravico do paše. Šele z denacionalizacijo in uvajanjem t.i. agrarnih skupnosti planine ponovno postajajo srenjska lastnina. Nekatere planine so sčasoma postale turistično privlačne in kot takšne ekološko pretirano obremenjene. Po vojni smo priča hitremu upadanju pašne živine, pašnih površin in števila živine na njih. Z opuščanjem paše, krčevine ponovno zarašča gozd (Slovenija, pokrajine in ljudje, 1999).

Začetki organiziranega pašništva v Zgornji Savinjski dolini segajo v prelomnico iz 19. v 20. stoletje. Tedaj se je začelo množično ustanavljanje prvih pašniških zadrug z različnimi nazivi, a z istim ciljem: pospeševanje živinoreje in pašništva ob skupnem prizadevanju za doseg večjih pašnih pravic.

»V krajih v okolici Ljubnega, Luč, Solčave in Nove Štife so kmetje že od nekdaj pasli na pašnikih takratnega škofijskega veleposestva Marijograd. Ti so se že daleč pred prvo svetovno vojno borili za svoje pravice do paše in proti nameri veleposestva, da pašnike pogozdi. V Šmihelu so znani spori kmetov z veleposestvom Žovnek, ki je bilo lastnik pašnikov v predelu Mozirskih planin. Po dolgotrajnih pravicah so pašnike vendarle uspeli pridobiti v svojo last in jih uporabljajo še danes« (cv: Zgornja Savinjska dolina, 1990, str. 103).

Iz pisnih virov in pripovedovanja starejših zadružnikov izvemo, da se je pred 1. svetovno vojno na vseh planinah gornjegrajskega okraja letno prepaslo okrog 1800 glav govedi (volov, junic ali »jalovk«, presušenih pa tudi molznih krav), preko 100 konj ter do 3000 ovac.

Pašna sezona za govedo je trajala na večini planin od začetka ali sredine junija do sredine septembra, za ovce pa običajno mesec dlje, in sicer od prve spomladanske vegetacije (prvega spomladanskega cvetenja) do prvih jesenskih mrazov ali snega.

Fotografija 3: Opuščen planinski stan na Rastočki planini

Avtor: Gregorc, 2004

Zanimiv je opis pastirskega življenja in pašnih običajev na Radegundski planini, imenovani tudi Hlevišče, kot sta ga po ustnem izročilu zapisala domačina Anton Hudej in Franc Hribernik: »Zaradi izkoriščanja planine je blizu znane Mozirske koče, ki stoji med Boskovcem (1587 m) in Medvedjakom (1566 m), od leta 1896 več stanov, kakor se imenujejo pastirske bajte. Pred vrati vsakega stana je ograja, da živina ne more vanj, kadar ga pastir zapusti in ne zapre vrat za seboj. K vsakemu stanu spadajo praviloma: goveji hlev, ovčji hlev z ograjenim prostorom »osek« in »loka«. Osek je ograjen senčnat prostor, kjer morejo ovce v miru počivati, loka pa je ograjen travnik, ki ga avgusta kosijo« (cv: Zgornja Savinjska dolina, 1990, str. 103).

Na ovršju planote Golte, kot tradicionalnem območju planinskega pašništva, je precej planinskih pašnikov propadlo. Sezonska poletna paša danes še živi na nekaterih planinah, na bolj uravnani severni strani, na Hleviški planini in planini Stari stani. Pet zasebnih planin na Golteh imajo kmetje s Šmihela nad Mozirjem. Poleg zgoraj omenjene Hleviške planine in Starih stanov so planine na bolj uravnanem območju planote Golte na severu še Rastovčka, Podforška, Hribarska in na severovzhodnem koncu Konečka planina. Nekdaj je bila planina tudi pod 1563 m visokim Medvedjakom (Mencinger, 2004).

Pašniki oziroma tako imenovane planine so večinoma še v gozdnem pasu, največ v višinah od 1000 do 1500 m. Prevladuje t.i. Leontodon tip, mlečev pašnik z otavčičem in plahtico, alpsko latovko, alpskim mačjim repom in drugimi, ki nudijo zelo dobro pašo (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Ob stajah in tam, kjer se živina največ zadržuje, se razvije svojevrstna nitrofilna stajska vegetacija. Mogoče je videti tudi že velike površine velikolistne alpske kislice, pa čmeriko, metliko, ponavadi so prisotne tudi koprive, pri tleh je plahtica (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Številne pašniške površine, ki so opuščene, ponovno zarašča gozd in visoke steblike (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Preglednica 1: Še aktivni planinski pašniki na območju planote Golte (s podatki iz leta 1990)

Kraj-pogorje	Naziv planinskega pašnika	Nadm. višina	Namembnost	Površina v ha	Število živine na paši l. 1990	Past. koča	Staja	Turistična ponudba
Ljubno ob Savinji GOLTE	Ter – Stari stani	1250 – 1550 m	govedo	80	45	da	da	mleko
Mozirje MOZIRSKA PLANINA (GOLTE)	- Hleviše	- 1100 m	govedo	136	60	da	ne	RTC Golte
	- Šmihelska planina	- 1110 m	govedo	30	25	da	ne	
	- Planinca	- 850 m	govedo	28	25	da	da	
	- Korte	- 800 m	govedo	14	25	da	da	

Vir: Zgornja Savinjska dolina, 1990, str. 108–109

Fotografija 4: Pogled z Boskovca (1590 m) na opuščene planine vzhodnega roba planote

Avtor: Gregorc, 2004

2.2.2.2 Gozdarstvo

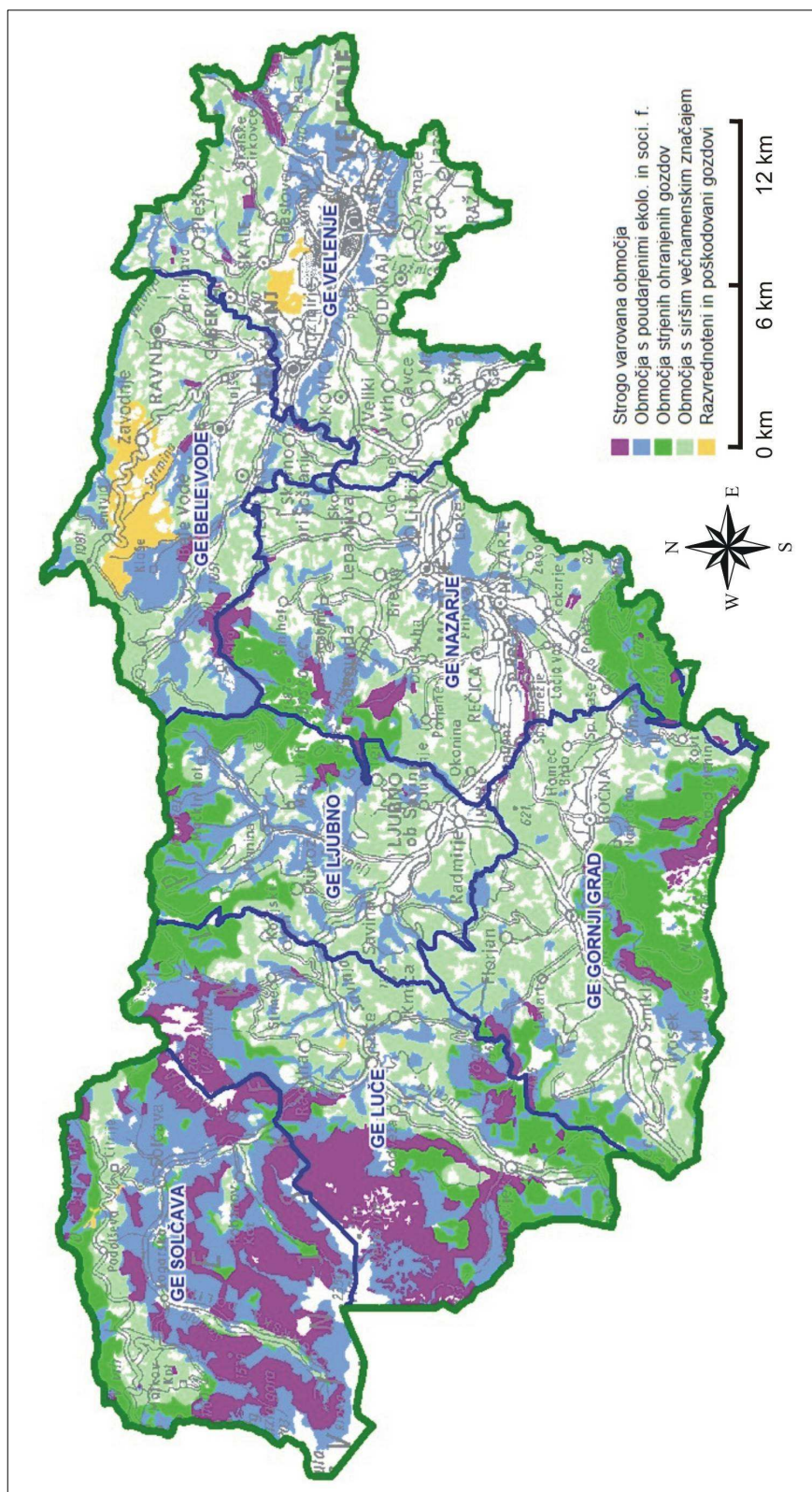
Gozdarstvo je z izkoriščanjem gozdnih površin po opustitvi pašništva postalo osrednja gospodarska panoga širšega območja.

Alpski smrekov gozd je gospodarski gozd. Smreka je konkurenčno najmočnejša, vendar le počasi prirašča v debelino, dosega pa velike višine (25 do 30 m) in daje les odlične kakovosti (t.i. renesančni); macesen in jelka dobro uspevata, ostale vrste slabše. Gre za območje rodovitnega rastišča, optimalna lesna zaloga je od 250 do 700 m³ na ha, prirastek pa 3 do 4 m³ na ha (Ureditveni načrt, 1990).

S pregledne karte najpomembnejših gozdnih funkcij je razvidno, da se na območju Golške planote prepletajo območja strnjenih ohranjenih gozdov, območja s poudarjenimi ekološkimi in socialnimi funkcijami ter strogo varovana območja.

Karta 4: Pregledna karta najpomembnejših gozdnih funkcij

Vir: Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Nazarje 2001–2010, 2003

2.2.2.3 Turizem

Že v 60. letih so razmišljali o turistični izrabi tega prostora. Kmečki turizem se je kot dodatna dejavnost kmetij začel razvijati šele po letu 1970.

Več o turizmu območja je predstavljeno v poglavju o razvoju turizma v Zgornji Savinjski dolini in na Golteh.

2.2.3 Kulturna pokrajina

Danes daje veliko vrednost planoti Golte pestra kulturna pokrajina, kjer gre za dinamično menjavanje planinskih pašnikov, večinoma opuščenih planin in gozdnih površin. Razgiban relief, ki pogojuje vedute, ter zanimivo razmerje gozd – travnik in pašnik, kateremu je s svojo dejavnostjo pripomogel tudi človek, oblikujejo pokrajinsko in krajinsko pestrost skupaj (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Po regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Slovenji se kot krajinska podenota Golte uvrščajo med krajine alpske regije, natančneje Kamniško-Savinjske Alpe, v krajinsko enoto Vzhodne Kamniško-Savinjske Alpe; zanjo se kot krajinska posebnost navaja razgiban relief, ki pogojuje vedute in bogato členjeno krajino. V krajinski strukturi tega prostora je pomembno razmerje med volumnom (gozdom) in ploskvijo (travniškopašnimi površinami). Razmerje je večinoma zelo čisto, razen površin v zaraščanju, kvantitativno v prid gozda (Krajine alpske regije, 1998).

Višinski pasovi značilni za tovrstne planote so se izoblikovali tudi na Golški planoti in so naslednji (cv: Mavrič, 1990):

- izohipsa 400 m zaokroža najnižji del,
- svet do 600 m nadmorske višine je najpogostejše naseljen in izrabljen za kmetijstvo (tudi poljedelstvo),
- ozemlje med 600 in 1000 m je glavno območje hribovskih kmetij in je poraščeno z gozdom,
- ozemlje med 1000 in 1300 m je še vedno gozdnato, vendar se tu nahajajo najvišje ležeče samotne hribovske kmetije,
- nad 1300 m so še gozdovi, vendar se tu že začenjajo planinski pašniki.

3 MEHANIZMI ZAVAROVANJA KRAJINSKEGA PARKA GOLTE

3.1 PREGLED POMEMBNEJŠE ZAKONODAJE, PROGRAMOV IN DOKUMENTOV S PODROČJA VARSTVA NARAVNEGA OKOLJA IN ZAVAROVANIH OBMOČIJ

3.1.1 Pravna podlaga za varstvo naravnega okolja v Sloveniji

Zakon o ohranjanju narave in Zakon o varstvu okolja obravnavata varstvo okolja in razglasitev zavarovanih območij v Sloveniji.

▪ Zakon o ohranjanju narave (ZON)

ZON (ZON-UPB2 – uradno prečiščeno besedilo) določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave. Ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti so ukrepi, s katerimi se ureja varstvo prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, vključno z njihovim genskim materialom in habitatni ter ekosistemi. Omogoča trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti ter zagotavlja ohranjanje naravnega ravnovesja. Zakon med drugim določa vrsto in stopnjo varovanja v obliki širših in ožjih zavarovanih območij (Zakon o ohranjanju narave, 2004, str. 11541; Jamarska zveza Slovenije, 2005).

▪ Zakon o varstvu okolja (ZVO)

ZVO (ZVO-1-UPB1 – uradno prečiščeno besedilo) ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja. Namen varstva okolja je spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti (Zakon o varstvu okolja, 2006, str. 4151).

Na podlagi obeh zakonov je bilo sprejetih več uredb in pravilnikov oziroma podzakonskih aktov, ki se neposredno nanašajo na ukrepe varstva okolja in narave ter na zavarovana območja. To so (Ministrstvo za okolje in prostor, 2006; Naravovarstveni status..., 2006):

- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02),
- Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (Uradni list RS, št. 16/95),
- Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04),
- Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04),
- Uredba o varstvu samoniklih gliv (Uradni list RS, št. 57/98),
- Uredba o habitatnih tipih (Uradni list RS, št. 112/03),
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04),
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (Uradni list RS, št. 49/04),
- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/02),
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04),
- Pravilnik o vodenju zbirnega registra kulturne in naravne dediščine (Uradni list RS, št. 26/95),

- Pravilnik o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 117/02),
- Pravilnik o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila (Uradni list RS, št. 43/02),
- Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list, št. 130/04).

Na področju varstva okolja je pomemben tudi **Nacionalni program varstva okolja (NPVO)**, ki je zasnovan po določilih Zakona o varstvu okolja in je usklajen z okoljskim programom Evropske unije.

Nacionalni program varstva okolja je osnovni strateški dokument varstva okolja, katerega cilj so splošno izboljšanje okolja in kakovosti življenja ter varovanje naravnih virov. Program v ta namen določa cilje na posameznih področjih in prednostne naloge ter ukrepe za doseg te ciljev. NPVO oblikuje okoljsko politiko v Sloveniji za čas veljavnosti programa s ciljem doseči visoko raven varstva okolja, ob upoštevanju temeljnih načel varovanja in ohranjanja okolja pa nakazuje trajnostno usmeritev. Poleg prizadevanj za omejitev in preprečevanje onesnaževanja okolja, spodbuja tudi manjšo in smotrnejšo rabo naravnih virov ter varovanje biotske raznovrstnosti. Sonaravni trajnostni razvoj pomeni organizacijo gospodarstva, infrastrukture, poselitve in načina življenja v mejah nosilne sposobnosti okolja in ohranjanja naravnih virov (Nacionalni program varstva okolja, 2006).

Za zavarovana območja sta pomembni tudi **Strategija prostorskega razvoja Slovenije** in **Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji**. Določata zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti uveljavlja smotrno rabo prostora ter varnost življenja in dobrin. Prostorska strategija izhaja iz upoštevanja družbenih, gospodarskih in okoljskih dejavnikov prostorskega razvoja ter poudarja prizadevanja za ohranitev prepoznavnosti prostora in krepitev identitete Slovenije ter njenih lokalnih oziroma regionalnih identitet (Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, 2001; Strategija prostorskega razvoja Slovenije, 2004).

3.1.2 Pregled pomembnejših mednarodnih dokumentov s področja varstva okolja

V zvezi z ravnanjem posameznih držav na področju varstva narave so bili v svetu sprejeti številni dokumenti. Pomembnejši med njimi so (Skoberne, 2004):

- Konvencija o svetovni dediščini (1972)
Njen cilj je ugotavljanje, zavarovanje, predstavljanje in prenašanje kulturne in naravne dediščine svetovnega pomena bodočim rodovom.
- Washingtonska konvencija ali CITES (1973)
Glavni namen Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami je preprečevanje trgovanja z ogroženimi vrstami in njihovega izumrtja.
- Bernska konvencija (1979)
Konvencija o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (habitatov) spodbuja meddržavno sodelovanje ter posveča posebno

pozornost ogroženim in ranljivim vrstam, vključno z migratornimi živalmi. Konvencija je pomembno vplivala na oblikovanje mreže posebnih varstvenih območij Natura 2000.

- Svetovna strategija varstva narave (World Conservation Strategy – IUCN, UNEP, WWF) je bila sprejeta leta 1980. V njej je poudarjeno, da človeštvo, ki obstaja kot del narave, nima prihodnosti, če ne ohranja narave, upošteva njene procese in skrbi za varstvo naravnih virov ter obvaruje gensko raznovrstnost. Strategija je uvedla izraz trajnostni (sonaravni) razvoj.

Strategija je v letu 1991 prerasla v nov dokument:

- Skrb za zemljo (Caring for the Earth – IUCN, UNEP, WWF). Ta globalen dokument opozarja na številne probleme, ki jih na Zemlji povzroča človek. Skrb zbujajoče je izumiranje rastlinskih in živalskih vrst ter siromašenje genskega sklada planeta.
- Svetovna strategija za ohranjanje biotske raznovrstnosti (Global Biodiversity Strategy, 1992). Prvo in osnovno načelo tega dokumenta določa, da je vsaka oblika življenja enkratna in zahteva spoštovanje človeštva.
- Konvencija o biološki raznovrstnosti (The Convention on Biological Diversity – UNEP, 1992) je bila sprejeta z namenom, da se zaustavi procese, ki vodijo v izgubo biotske raznovrstnosti.
- Evropska strategija varstva narave (European Conservation Strategy) je bila sprejeta leta 1993 na ministrski konferenci v Luzernu; pripravil jo je Svet Evrope. Njene poglobitve usmeritve so: sistematično razglašanje zavarovanih območij, povečanje učinkovitosti pri upravljanju zavarovanih območij in uveljavljanju instrumentov varstva, uveljavljanje varstva narave zunaj zavarovanih območij ter spodbujanje informiranosti, vzgoje in izobraževanja na področju varstva narave.
- Evropska konvencija o krajini – European Landscape Convention (2004)
Konvencija dopolnjuje ukrepe, ki so že opredeljeni z drugimi konvencijami s področja varstva narave in urejanja krajine.
- Alpska konvencija – Konvencija o varstvu Alp (1991)
Regionalna konvencija povezuje prizadevanja za preprečevanje nadaljnjega ogrožanja Alp in spodbuja njihovo celovito varstvo z zagotavljanjem trajnostnega razvoja.

Sprejet je bil tudi akcijski plan za zavarovana območja v Evropi:

- Parki za življenje (Parks for life, 1994)

Enovita strategija za zavarovana območja v Evropi (Skoberne, 2004) je tudi nadaljevanje in utemeljitev prejšnjih odločitev za bolj sonaravno življenje.

Parki za življenje predstavlja okvirni program za zavarovana območja v Evropi. Osrednji cilj programa je vzpostaviti ustrezno mrežo zavarovanih območij za ohranitev pokrajinske in biološke raznovrstnosti v Evropi. V enem dokumentu na evropski ravni je zapisan delovni načrt, ta pa združuje usmeritve, dejavnosti in konkretne naloge za uresničitev cilja. Projekti, ki se ali pa se še bodo izvajali, so pripravljeni na mednarodni ravni in so zastavljeni tako, da bodo omogočili prenos znanja in instrumentov za uveljavljanje in izboljšanje sistemov varstva zavarovanih

območij. Program je namenjen tistim organizacijam, ki odločajo, kaj se dogaja v zavarovanih območjih v Evropi (mednarodne organizacije, vlade in lokalne oblasti ter nevladne organizacije), in posameznikom, ki se ukvarjajo s planiranjem na zavarovanih območjih ali pa jih upravljajo. Program v sklopih združuje evropsko in regijsko problematiko varstva narave, probleme upravljanja v zavarovanih območjih in probleme, ki so posledica nevednosti. Prikazana je vloga zavarovanih območij v Evropi v širšem geografskem, razvojnem in političnem kontekstu. Program se osredotoča na potrebna zakonska določila, njihovo plansko izvajanje in upravljanje zavarovanih območij. Posebej še poudarja pomen izobraževanja kadrov ter vzpostavitve informacijskega sistema parkov in monitoringa (Beltram, 1995).

Program Parki za življenje poudarja prednostne dejavnosti, potrebne za uspeh; poudarek je na ozaveščanju javnosti, da bi aktivno podpirala varstvo narave. Podrobno so opredeljene posamezne usmeritve in dejanja potrebna za uresničitev cilja. Kot nujno vodilo k začrtanemu cilju se zagovarja *Integralni pristop* izvajanja plana. Integracija je geografsko načrtovana tako, da zajame zavarovana območja v Evropi in vzpostavi prehode in povezave med posameznimi naravnimi parki. Program pokriva 4,4 milijone kvadratnih kilometrov brez evropskega ozemlja Rusije, Turčije in Cipra. Plansko program posega v ključne sektorje družbenega delovanja: gozdarstvo, kmetijstvo, turizem, transport, energetika in industrija; organizacijsko pa zajame različne vrste zavarovanih območij (kategorije I–VI). Tako se v sistem vključujejo:

- mreža med seboj povezanih zavarovanih območij,
- ostala obsežna območja naravnih ali polnaravnih ekosistemov,
- območja z izjemnimi krajinskimi vrednotami
- in vitalne populacije v evropskem merilu ogroženih vrst.

Za upravljanje zavarovanih območij so opredeljena načela, po katerih se morajo ravnati države, da bodo z učinkovito zakonodajo in institucijami lahko načrtovale in upravljale zavarovana območja. Tako mora imeti vsako zavarovano območje načrt upravljanja in usposobljene kadre z zadostnimi izkušnjami in znanjem za izvajanje načrta. V programu je posebej poudarjeno, da je brez sodelovanja lokalnega prebivalstva, širše javnosti in vladne podpore malo možnosti za uspeh (Beltram, 1995; Skoberne, 2004).

3.2 ZAVAROVANA OBMOČJA

3.2.1 Zavarovano območje

Leksikon Okoljski pojavi in pojmi opredeljuje zavarovano območje narave kot območje, na katerem je zaradi varstva naravnih vrednot, ohranjanja biotske raznovrstnosti, pokrajinske pestrosti in naravnih pojavov določen poseben način zaščite. Tega sprejme država na podlagi zakona o ohranjanju narave, vlada ali lokalni organi pa s posebnimi načini zaščite, s katerimi se zavarujejo ustrezna območja in določijo hkrati režim zaščite ter razvojne usmeritve (Lah, 2002).

Po definiciji, ki jo je sprejela Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN), je zavarovano območje območje kopnega ali morja, ki je posebej namenjeno varstvu in ohranitvi biološke raznovrstnosti, skupaj z naravnimi in pripadajočimi kulturnimi dobrinami, z njim pa upravljajo z zakonskimi in drugimi ustreznimi mehanizmi (Berginc, 1996).

Poleg že omenjenega ohranjanja naravnih vrednot, biotske raznolikosti in krajinske pestrosti je namen varstva teh območij tudi ohranjanje kulture in kulturne krajine, ki jo je skozi stoletja ustvaril človek (cv: Morgan, Sovinc, 2003).

Naravni park je obsežnejše območje ohranjene narave z naravnimi vrednotami, določeno in zavarovano z zakonom, ki upošteva življenjske potrebe stalnega prebivalstva zaščenega območja (kmetijstvo, turizem, rekreacija) (Lah, 2002).

3.2.2 Vrste zavarovanih območij

Zakon o ohranjanju narave (ZON) določa ožja in širša zavarovana območja in posamezna tudi definira; primerljiva so z uveljavljeno kategorizacijo zavarovanih območij IUCN – Svetovne zveze za varstvo narave.

Ožja zavarovana območja so strogi naravni rezervat, naravni rezervat in naravni spomenik; širša zavarovana območja (večkrat poimenovana kar parki) pa so narodni park, regijski park in krajinski park. Za razliko od ožjih zavarovanih območij, ki so izrazito naravovarstveni ukrep, je parkom zakonodaja dala širšo vlogo, saj je parkovna območja opredelila kot območja, ki so namenjena ohranitvi abiotske, biotske in krajinske raznovrstnosti. Poleg tega se upoštevajo in omogočajo tudi razvojne možnosti prebivalstva ter duhovna sprostitve in bogatitev človeka (Lah, 2002; Umanotera, 2006; Vičar, 2006).

Širša zavarovana območja (Umanotera, 2006; ARSO, 2006):

- **Narodni park** je veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter veliko biotsko raznovrstnostjo. V večjem delu parka je prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi, v manjšem delu parka pa so lahko tudi območja večjega vpliva človeka, ki je z naravo skladno povezan. V parku se določi vsaj dve varstveni območji, v enem izmed njih mora biti strožji varstveni režim, površina mora biti sklenjena. Upoštevati je potrebno tudi mednarodne standarde varstva narave in druge strožje naravovarstvene kriterije. (IUCN: II/V)
- **Regijski park** je obsežno območje regijsko značilnih ekosistemov in krajine z večjimi deli prvobitne narave in območji naravnih vrednot, ki se prepletajo z deli narave, kjer je človekov vpliv večji, vendarle pa z naravo uravnotežen. Tudi v regijskih parkih morata biti opredeljeni vsaj dve območji. V enem izmed njih je strožji varstveni režim, ni pa nujno, da gre za sklenjeno površino (lahko so to točke). (IUCN: V)
- **Krajinski park** je območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost (ohranjanje kulturne krajine). Človekovih vplivov je več, v zavarovanem območju se prepletajo kulturne in naravne vrednote. (IUCN: V)

Ožja zavarovana območja (Umanotera, 2006; ARSO, 2006):

- **Naravni spomenik** je območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot, ki imajo izjemno obliko, velikost, vsebino ali lego, ali so redki primer naravne vrednote. Prepovedani so vsi posegi, ki bi spremenili naravno stanje te naravne vrednote. (IUCN: III)
- **Naravni rezervat** je območje geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst, ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki

se z uravnoveženim delovanjem človeka v naravi tudi vzdržuje (omejitev obiskovalcev). (IUCN: I ali IV)

- **Strogi naravni rezervat** (niso evidentirani) je območje naravno ohranjenih geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, kjer potekajo naravni procesi brez človekovega vpliva (omejen dostop, le za znanstveno raziskovanje).

Svetovna zveza za varstvo narave (International Union for Protection of Nature, danes se uveljavlja krajši opisni naslov The World Conservation Union), z mednarodno kratico IUCN, je izdelala Upravljaljske kategorije zavarovanih območij, to je kategorizacijski sistem, s katerim je sistematizirala različna svetovna območja zavarovane narave. Merila za razvrščanje po posameznih kategorijah upoštevajo tako stopnjo ohranjenosti naravnega okolja kot tudi namen, s katerim je neko območje zavarovano in od katerega je odvisen varstveni režim. Omenjene kategorije so rezultat zgodovinskega razvoja pojmovanja vloge lokalne skupnosti v varstvu narave (Agencija RS za okolje, 2006).

Mednarodna klasifikacija zavarovanih območij po IUCN razvršča le-ta v šest kategorij (Agencija RS za okolje, 2006):

Ia *Strogi naravni rezervat* je območje zavarovano predvsem za znanstveno raziskovanje. Pri upravljanju potrebe in odnosi do lokalne skupnosti niso obravnavani.

Ib *Naravno območje ali območje divjine* je zavarovano predvsem za ohranjanje naravnega stanja oziroma varstva divjine. Lokalno prebivalstvo je maloštevilno, omogočeno mu mora biti življenje na tradicionalen način, v ravnovesju z razpoložljivimi viri.

II *Narodni park* je območje namenjeno varstvu ekosistemov in rekreaciji. Pri tej kategoriji imajo enak pomen tako varstvo narave, kot tudi zadovoljevanje potreb obiskovalcev in lokalnega prebivalstva.

III *Naravni spomenik* je območje namenjeno ohranjanju izjemnih naravnih pojavov (oblik). Lokalno prebivalstvo ima možnost takega načina rabe naravnih virov, ki ni v nasprotju z vsemi ostalimi cilji varstva tega spomenika.

IV *Zavarovani habitati rastlinskih in živalskih vrst* so območja, ki se ohranjajo z določeno rabo za ohranjanje določenih ogroženih rastlinskih/živalskih vrst oziroma habitatnih tipov.

V *Zavarovana krajina* je območje zavarovano za ohranjanje krajine (kopne in morske) in za rekreacijo. Pri tej kategoriji je predmet varovana krajina, ki se je oblikovala s človekovo aktivnostjo. Interesi lokalne skupnosti v njej so upoštevani v taki meri, da bi se spremembe v sami lokalni skupnosti odrazile tudi v spremembah zavarovane krajine.

VI *Zavarovana območja naravnih virov* so zavarovana območja, v katerih je z upravljanjem zagotovljena trajnostna raba naravnih virov.

3.2.3 Funkcije in namen zavarovanih območij

Med osnovne namene ustanavljanja zavarovanih območij in njihove funkcije uvrščamo (Umanotera, 2006):

1. Zagotavljanje trajnega ohranjanja naravnih vrednot državnega pomena (ohranitev prvobitne narave in kulturne dediščine ter krajine).
2. Omogočanje človekove aktivne sprostitev in rekreacije v naravnem okolju, spodbujanje ekonomskega razvoja, ki je ekonomsko in kulturno trajnostno naravnan (podpira tudi trajnostne oblike rabe naravnih virov in poudarja rekreacijski, turistični in vzgojno-izobraževalni značaj zavarovanega območja).
3. Izražanje nacionalnega javnega interesa varovanja narave pred drugimi cilji rabe in izkoriščanja naravnih vrednot in dobrin.
4. Logistična podpora za raziskave, monitoring, izobraževanje, ki se nanašajo na lokalno, regionalno, nacionalno in globalno ohranjanje narave ter trajnostni razvoj, ohranjanje ekosistemov, krajine, biološke pestrosti.
5. Ohranjanje kulturne krajine s pomočjo vzpodbud in posebnih podpor.

Dejstva (tudi v Sloveniji) kažejo, da so parki v pomoč učinkovitejšemu varstvu narave, ob tem pa pomembni tudi za turizem, rekreacijo, raziskovanja, izobraževanje in zmernejšo rabo naravnih virov. Parki postajajo vse pomembnejši instrument spodbujanja regionalnega razvoja. Poleg neposrednih finančnih koristi parki prinašajo tudi dodatna delovna mesta ter večjo prepoznavnost na trgih. Največje neposredne koristi zaradi ustanovitve parka imata gospodarski panogi turizem in kmetijstvo (Vičar, 2006).

V zavarovanih območjih se biotska raznovrstnost ohranja s pravili upravljanja. Dejavniki, ki vplivajo na zmanjševanje raznovrstnosti oziroma poglavitni vzroki ogroženosti, so (Umanotera, 2006):

- pomanjkljiva zavest o pomenu biotske raznovrstnosti,
- spremembe v kmetijstvu,
- uvajanje kmetijstva na območjih ohranjene narave,
- razvoj infrastrukture,
- regulacije vodotokov,
- izsuševanje mokrišč,
- nenadzorovana urbanizacija,
- uvajanje tujerodnih invazivnih rastlinskih in živalskih vrst,
- čezmeren odzem rastlinskih in živalskih vrst iz narave,
- onesnaženje zraka, vode, tal in podnebne spremembe,
- neizvajanje predpisov in pomanjkljiv nadzor,
- šibka koordinacija med zadevnimi javnostmi,
- neorganizirano izobraževanje in ozaveščanje.

3.2.4 Zavarovana območja v Sloveniji

Slovenija ima z različnimi varstvenimi kategorijami zavarovanega 12 % ozemlja (Vičar, 2006; Branc, 2006).

Delež zavarovanih območij v Sloveniji (po kategorijah IUCN) je sredi leta 2005 znašal 10 %, kar je bilo pod evropskim (nad 13 %) in svetovnim (okoli 12 %) povprečjem. Ob upoštevanju veljavnih državnih in občinskih zavarovanj ter širšega vplivnega območja regijskega parka Škocjanske jame je bilo po registru zavarovanih območij na začetku leta 2005 zavarovanega 12,7 % državnega ozemlja. Upoštevajoč zgolj širša zavarovana območja (narodni, regijski in krajinski parki) je bilo leta 2005 zavarovanih 11,4 % površin države (Plut, 2005, str. 3; Vugrin, 2005).

Po predlaganih 286 območjih Nature 2000 na 36 % ozemlja je Slovenija v vrhu držav Evropske unije (EZ-25), saj znaša povprečje za stare članice Evropske unije (EZ-15) okoli 18 % njihovega ozemlja (Plut, 2005). Območja Natura 2000 obsegajo 35,5 % države. S parki je trenutno pokrito 25 % omrežja Nature 2000 v Sloveniji (Vičar, 2006).

V Nacionalnem programu varstva okolja (NPVO) je poseben poudarek namenjen tudi ustanavljanju novih parkov. Do leta 2008 naj bi bila ustanovljena tri nova zavarovana območja (Branc, 2006). V prihodnjih letih (do leta 2014) naj bi povečali delež območij z različnimi varstvenimi kategorijami za 5 % (Vičar, 2006).

3.2.5 Primerjava zavarovanih območij Slovenije z Evropo

V svetovnem merilu zavarovana območja obsegajo 12 % površja.

V Evropi deluje okoli 250 narodnih parkov, ti predstavljajo najdragocenejše naravne komplekse določene države. Drugih oblik zavarovanih območij pa je še nekaj tisoč (Berginc, 2005; Berginc, 1996).

Predvsem za evropske parke je značilna svojevrstna posebnost: kompromisno uravnovešanje razvojne komponente, vezane predvsem na lokalno prebivalstvo, ki ga parki zajamejo znotraj svojih meja, z naravovarstvenimi cilji, ki so prednostna vsebina vsakega naravnega parka. Običajno temu rečejo aktivno varstvo določenega prostora, pri čemer je njegov razvoj podrejen ohranjanju narave. Govorimo lahko o t.i. trajnostnem razvoju, ki ga parki verjetno še najbolj zagotavljajo (Berginc, 2005).

Primerjalno z drugimi evropskimi državami odstotek zavarovanega ozemlja Slovenijo ne uvršča na visoko mesto (npr. Avstrija, Italija, Hrvaška, Madžarska, Slovaška). Da bi zaustavili upadanje biotske raznovrstnosti v EU tudi zunaj zavarovanih območij, je pomembno sodelovanje vseh držav (Berginc, 2005; Berginc, 1996).

3.3 NARAVOVARSTVENI STATUS OBMOČJA PLANOTE GOLTE

Območje planote Golte ima naslednji naravovarstveni status (Naravovarstveni status..., 2006):

- Krajinski park Golte (Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje, Uradni list SRS, št. 27/87).

- Naravna vrednota državnega pomena Golte (IŠ 412, geološka, površinska geomorfološka, podzemeljska geomorfološka in ekosistemska NV; državni pomen).
- Ekološko pomembno območje (EPO): Kamniško-Savinjske Alpe (IŠ 11300).
- Območje Natura 2000: Kamniško-Savinjske Alpe in vzhodne Karavanke (SI500024).
- Potencialno območje Natura 2000: Kamniško Savinjske Alpe (SI3000264).

Pretežni del pogorja Golt sodi v navedene naravovarstvene kategorije, ki se med sabo prekrivajo. Območje je nekdanja občina Mozirje na predlog tedanjega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Celja zavarovala že leta 1987. Območje je tudi obvezno izhodišče prostorskega plana Republike Slovenije oziroma regionalne zasnove prostorske strategije.

Ostale kategorije se po večini prekrivajo z zavarovanim območjem ali so del širšega omrežja (Natura 2000, EPO ipd.) (Naravovarstveni status..., 2006).

3.3.1 Zavarovano območje narave - krajinski park Golte³

Krajinski park Golte (KP Golte) je bil razglašen z Odlokom o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje (v nadaljevanju Odlok o razglasitvi) 10. julija 1987 (Uradni list SRS, 27/87).

V Odloku o razglasitvi so bila podana naslednja izhodišča (povzeto):

Deli naravne in nepremične kulturne dediščine na območju občine Mozirje se razglasijo za naravne znamenitosti ter kulturne in zgodovinske spomenike z namenom, da bi trajno zagotovili ohranitev in posebno družbeno varstvo. KP Golte je bil razglašen med naravnimi znamenitostmi na območju (tedanje) občine Mozirje.

Lastnosti in razlogi, zaradi katerih je bilo območje Golt razglašeno za krajinski park:

Visoka kraška planota Golte, ki spada k predgorju južnih apneniških Alp, je tip tako imenovanega osamelega krasa, saj ima širše obrobje iz neprepustnih kamnin vulkanskega nastanka. V glavnem so to andeziti in andezitni grohi, ki oklepajo planoto skorajda z vseh strani ter gornjegrajski skladi, ki se v širšem ali ožjem pasu pojavljajo na južnih pobočjih. Planota Golte z ostenjem, ki velja za največjo naravno znamenitost, je v osrednjem delu iz zgornjetriasnih, na obrobju pa iz srednjetriasnih apnencev. Na južnem obrobju se pojavlja srednjetriasni dolomit. Kras na Golteh je tip planotastega krasa z vsemi značilnostmi: večjimi in manjšimi vrtačami, suhimi dolinami, podzemeljskimi jamami (brezna, vodoravne jame, ledenice; in sicer Ledenica, Kebrova luknja, Medvedja jama, Mesarska lopa) in naravnimi okni. Voda odteka podzemeljsko in se pojavlja v več izvirih ob njenem robu (izvir Ljubije in Rečice). Floristično najzanimivejše je ostenje Mozirske požganije. Veliko vrednost planoti daje pestra kulturna krajina, kjer gre za dinamično menjavanje pašnikov in gozdnih površin.

Meje širšega območja:

Odlok o razglasitvi določa meje širšega območja krajinskega parka Golte; od občinske meje na Kalu (1318 metrov) po cesti, ki vodi na planino Stari stani, med Ročko planino do izvira Sopot (910 metrov), pod Tirskimi pečmi, na Veliko ravno, pod Belo pečjo, nato še po izohipsi 1100 metrov pod Planinsko ravno, nad kmetijama Planinšek in Jug, še po izohipsi 1100 metrov pod

³ Povzeto po: Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje, 1987.

Potočko planino, spust v smeri proti potoku Kramarici (nadmorska višina 750 metrov), nato po obrobju planote do meje s tedanjo občino Velenje (danes občino Šoštanj), do Ljubijskega grabna na severovzhodu, in po meji do izhodišča na Kalu (1318 m). Povprečno se meja parka giblje od nadmorske višine 1000 m do vrha planin (Mencinger, 2004; Odlok o razglasitvi..., 1987; Naravovarstveni status..., 2006).

Karta 5: Krajinski park Golte in delitev na območje s strožjim in blažjim varstvenim režimom

Vir: Občina Mozirje, 2006

V Odloku o razglasitvi je bilo predlagano in hkrati določeno, da se znotraj krajinskega parka izloči območje Rekreativno-turističnega centra (RTC) Golte kot del krajinskega parka z milejšim varstvenim režimom (II. varstveni režim), ki omogoča nadaljnjo širitev žičniških kapacitet in graditev najnujnejših spremljajočih objektov (Naravovarstveni status..., 2006). Meje območja, predvidenega za širitev žičniških kapacitet RTC Golte, gredo od križišča cest Ročka planina in planine Stari stani – Ojstri vrh (1586 m), Boskovec (1587 m), po gozdnem robu nad Rastočko planino, nad Verbučevo planino (izvzeta), od tod po cesti do zgornje postaje gondole, na vrh

Medvedjaka (1564 m), od tod mimo Jezernikovega pašnika do izvira Sopot, naprej po meji širšega območja krajinskega parka do izhodiščne točke.

Varstveni režim:

Na celotnem območju krajinskega parka je bilo z Odlokom o razglasitvi prepovedano (Odlok o razglasitvi..., 1987):

- puščati po opravljenih gradbenih delih neutrjene površine neozelenjene,
- vnašati neavtohtone gozdne in druge rastlinske vrste, razen za potrebe utrjevanja erodiranih zemljišč ali začetnega ozelenjevanja,
- graditi nove objekte za stalno ali občasno prebivanje prebivalcev, katerih dejavnost ni vezana na dejavnosti v parku,
- graditi individualne počitniške hiše ali počitniška stanovanja.

Spodaj navedene prepovedi veljajo za celotno območje, razen za območje RTC Golte:

- graditi nove gostinsko-turistične objekte s prenočitvenimi zmogljivostmi, razen planinskih postojank,
- graditi stalne smučarske žičnice in vlečnice,
- šotoriti, parkirati in puščati vozila zunaj za to določenih mest,
- kuriti ogenj in pripravljati žerjavico zunaj za to določenih in urejenih prostorov,
- presegati maksimalne ravni hrupa 50 dBA čez dan in 45 dBA ponoči, razen pri opravljanju rednih dejavnosti v parku in reševanju z letali ali helikopterji,
- vnašati neavtohtone vrste divjadi in prosto živeče vrste,
- poleg zavarovanih redkih in ogroženih divjadi loviti: velikega petelina, polha in planinskega orla,
- plašiti prosto živeče živali z vpitjem ali hrupom, metanjem ali proženjem kamenja ali kako drugače.

Opredeljene so bile tudi začetne razvojne usmeritve:

Na celotnem območju krajinskega parka naj se pospešujejo tiste rekreacijske dejavnosti, ki ne zahtevajo posebnih posegov v prostor (izletništvo, planinstvo, tek na smučeh, turno smučanje ipd.). Kot območje z najstrožjim varstvenim režimom se morata ohraniti že zavarovan gozdni rezervat Mozirska požganija in vizualno ter favnistično zanimive Tirske peči, kjer gnezdi tudi planinski orel.

Prav tako so bili v Odloku o razglasitvi razglašeni naravni spomeniki (na območju KP Golte ali v bližnji okolici). Opisi naravnih spomenikov, varstveni režimi in razvojne usmeritve so povzeti po delu Pregled stanja naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju Zgornje Savinjske doline (Rozenstein-Žnidar, 1998).

Površinski geomorfološki naravni spomeniki:

- Okno v Mozirski požganiji

Opis: Okno se nahaja v enem izmed apnenčastih grebenov pod 1411 m visokim vrhom Okence, v skalnih pečinah Mozirske požganije. Dolgo je 5 m in visoko 4 m, višina grebena nad njim znaša 4 m (obok ima na koncu kot igla ostro skalno konico). Nastalo je s preperevanjem in velja kot tovrstna redkost (Mencinger, 2004; Zgornja Savinjska dolina, 1995).

- Tirske peči

Opis: Jugozahodno stran planote Golte končujejo strme, preko 100 m visoke apnenčeve stene, kjer uspeva značilna termofilna flora. V previsnih stenah skoraj vsako leto gnezdijo planinski orli.

Varstveni režim: Za Okno v Mozirski požgani in Tirske peči velja varstveni režim za geomorfološke površinske spomenike; to pomeni, da je prepovedan vsak poseg, ki bi razvrednotil, poškodoval in uničil spomenik ter prizadel njegovo svojevrstnost. Z vidika turizma to zlasti velja za urejanje ekskluzivnih športov (npr. plezanje po skalnih obeliskih), ki so nevarni za izvajalca ali za naravni spomenik. Izjemoma in po predhodnem soglasju pristojne službe bi bilo mogoče urediti naravne spomenike za obisk javnosti (npr. napraviti steze in poti za obiskovalce, razgledišča, počivališča, postaviti ograje, table z obvestili in opozorili).

Razvojna usmeritev: Do Okna in Tirskih peči bi bilo možno speljati planinsko pot oziroma urediti dostop (pešpot) za obiskovanje (v primeru, kjer to še ni urejeno).

Podzemeljski geomorfološki naravni spomeniki:

- Ledenica na Golteh

Opis: Udorna vrtača, ledenica oziroma ledena jama je globoka 25 m in se deli v dva dela: v poševno jamo in notranji del, ki ga predstavlja brezno, na dnu katerega sta večni led in sneg (Zgornja Savinjska dolina, 1995).

Varstveni režim: Za Ledenico na Golteh velja varstveni režim za podzemeljske geomorfološke spomenike; to pomeni, da je prepovedano uničevati, poškodovati ali odstranjevati sigaste tvorbe v jami ali breznu, spreminjati vegetacijsko odejo na površju nad jamo ali breznom (npr. krčenje gozda ipd.), odlagati tekoče ali trdne odpadke v jame ali na površje oziroma na širše območje, kar bi onesnažilo naravni spomenik, lov ter nabiranje jamske flore v neznanstvene namene, obiskovati jame, ki niso urejene za turistični ogled, če gre za neznanstvene namene. Izjemoma in s predhodnim soglasjem pristojne varnostne službe bi bilo mogoče urediti naravni spomenik za obisk javnosti, npr. zavarovati vhod v jamo, zgraditi steze in poti za obiskovalce, osvetliti, urediti razgledišča, počivališča in ograje.

Hidrološki naravni spomeniki:

- Izvir Libije (Ljubije)

Opis: Gre za močan kraški izvir v trisanih apnencih v soteski med planoto Golte in Brloškim vrhom (pečjo), kjer se zbira voda podzemeljsko s severovzhodnega dela planote Golte in iz potočkov, ki pritekajo z nepropustnih kamnin Smrekovca ter ponikajo ob stiku z apnencem. Zveza s temi ponori je dokazana z barvanjem. Izvir je vokliškega tipa, stalen in z vodnatostjo od 60 do 100 l/s. Tudi ob največjih sušah ima izdatnost preko 60 l/s. Približno 150 metrov nižje od izvira je narejeno zajetje za oskrbo s pitno vodo Velenja z okolico (Naravna in kulturna dediščina, 1982; cv: Klemenak, 2006; Zgornja Savinjska dolina, 1995).

Varstveni režim: Velja varstveni režim za hidrološke spomenike.

Razvojna usmeritev: Izvir mora ostati nedotaknjen in v naravnem stanju; ima pa veliko uporabno, znanstveno-raziskovalno in turistično-rekreacijsko vrednost.

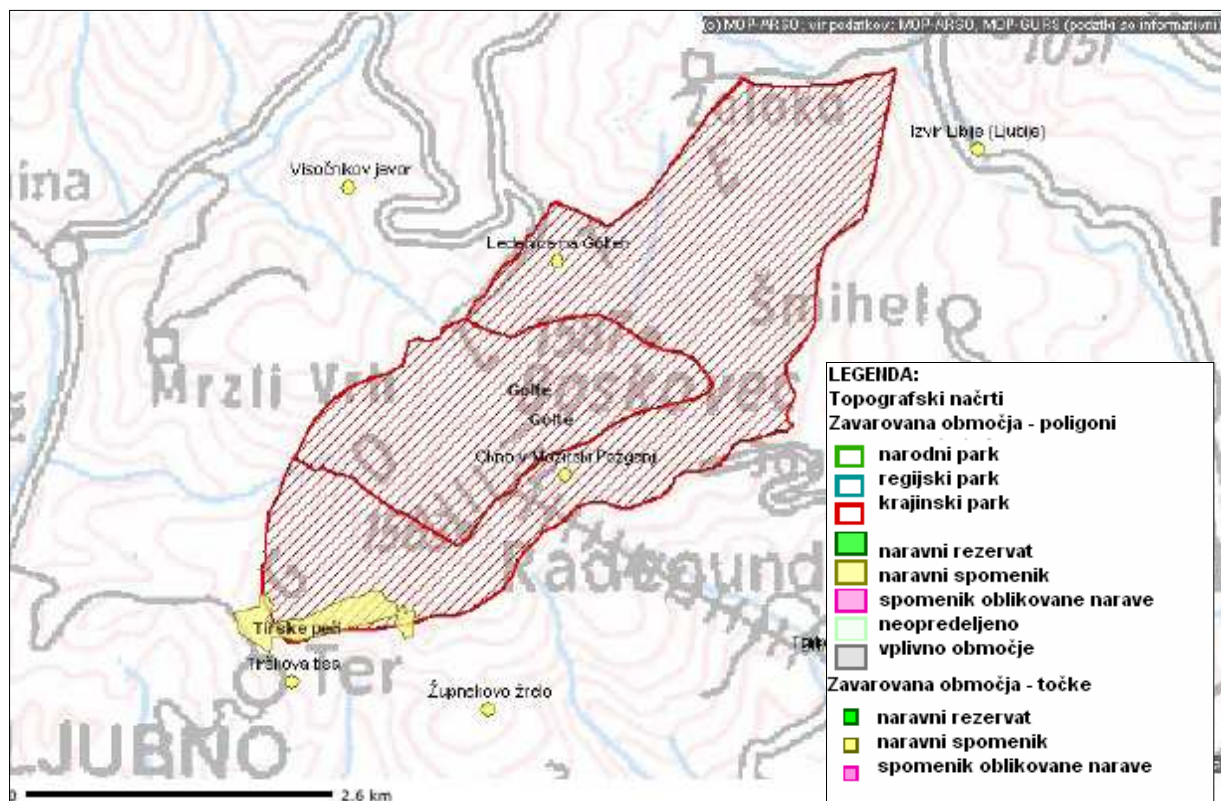
- Župnekovo žrelo (v neposredni bližini KP Golte)

Opis: Župnekovo žrelo označuje izjemno močan kraški izvir Rečice in tudi 20 metrov dolgo vodoravno jamo nad njim z velikim vhodom. Nad jamo je navpična stena še z dvema manjšima luknjama. Objekt odlikuje izjemno visoka estetska vrednost območja stene in izvira, razen tega ima še velik hidrološki pomen in je pomemben kot izvir čiste pitne vode (Naravna in kulturna dediščina, 1982; cv: Klemenak, 2006).

Varstveni režim: Velja varstveni režim za hidrološke spomenike in za podzemeljske geomorfološke spomenike.

Razvojna usmeritev: Objekt zasluži vključitev v širšo turistično ponudbo.

Karta 6: Prostorski prikaz zavarovanega območja narave – krajinskega parka Golte in drugih ožjih zavarovanih območij (naravni spomenik Tirske peči, Ledenica na Golteh, Okno v Mozirski požganiji, izvir Ljubije ipd.)

Vir: Naravovarstveni atlas, 2006

Dendrološki naravni spomeniki, ki se nahajajo v neposredni bližini krajinskega parka Golte:

- Brkova tisa (izven območja KP Golte)
- Tirškova tisa (izven območja KP Golte): pod Tirskovo kašo pod Tirskimi pečmi uspeva ženska

- tisa (*Taxus baccata*). Deblo je spodaj obsekano, zato ima drevo neobičajno kroglasto krošnjo.
- Turkova bodika (izven območja KP Golte)
 - Visočnikov javor (izven območja KP Golte)

Varstveni režim: Veljajo omejitve, ki izhajajo iz varstvenega režima za dendrološke naravne spomenike.

Kot *naselbinski kulturni spomenik* je bilo razglašeno (izven območja KP Golte) naselje Šmihel nad Mozirjem.

Kot *arheološki spomenik* je bil razglašen (izven KP Golte) Šmihel – okolica domačije Podstenšek.

3.3.2 Naravne vrednote na območju in v neposredni bližini planote Golte

Naravne vrednote (NV) obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije in so poleg redkih, dragocenih ali znamenitih naravnih pojavov tudi drugi vredni pojavi, sestavine oziroma deli žive ali nežive narave, naravna območja ali deli naravnih območij, ekosistemi, krajine ali oblikovana narava. Razvrščene so v naravne vrednote državnega in lokalnega pomena. Za naravne vrednote, razen za fosile in minerale, so določene podrobnejše varstvene in razvojne usmeritve in druga obvezna pravila ravnanja za njihovo varstvo (Naravovarstveni atlas, 2006).

Zvrsti naravnih vrednot so (Uredba o zvrsteh naravnih vrednot, 2002):

- površinska geomorfološka naravna vrednota (geomorf),
- podzemeljska geomorfološka naravna vrednota (geomorfp),
- geološka naravna vrednota (geol),
- hidrološka naravna vrednota (hidr),
- botanična naravna vrednota (bot),
- zoološka naravna vrednota (zool),
- ekosistemska naravna vrednota (ekos),
- drevesna naravna vrednota (drev),
- oblikovana naravna vrednota (onv) in
- krajinska vrednota (kraj).

Med naravne vrednote se uvrščata tudi mineral in fosil.

Posegi in dejavnosti na naravni vrednoti (Uredba o zvrsteh naravnih vrednot, 2002):

1. Posegi in dejavnosti se na naravni vrednoti izvajajo, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti za izvedbo posega ali opravljanje dejavnosti.
2. Če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti, se posegi in dejavnosti:
 - o na površinski in podzemeljski geomorfološki, hidrološki in geološki naravni vrednoti izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma da se v čim manjši možni meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote;
 - o na drevesni naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjša vitalnost in ne poslabša zdravstveno stanje drevesa, ter da se ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču;

- o na botanični in zoološki naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne poslabšajo življenjske razmere rastlin in živali, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, do takšne mere, da jim je onemogočeno dolgoročno preživetje;
- o na ekosistemski naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne spremenijo kvalitete ekosistema ter naravni procesi v njem do takšne mere, da se poruši naravno ravnoesje;
- o na krajinski vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjšuje krajinska pestrost ter da se ne uniči, poškoduje ali bistveno spremeni lastnosti krajinskih elementov ter njihove razporeditve v prostoru.

Razvojne usmeritve za naravne vrednote (Uredba o zvrsteh naravnih vrednot, 2002):

1. Razvojne usmeritve za naravne vrednote so usmeritve za rabo naravnih vrednot z namenom, da se naravne vrednote ohranja.
2. Naravne vrednote se praviloma ohranjajo v obstoječi rabi, ki mora potekati na sonaraven način, da ne ogroža obstoja naravne vrednote in ne ovira izvajanja njenega varstva.
3. Naravne vrednote se prednostno namenja za doživljanje narave, izobraževanje, vzgojo, znanstveno-raziskovalno delo ali naravi prijazno rekreacijo.
4. Podrobnejše razvojne usmeritve se za posamezne zvrsti naravnih vrednot ali za posamezno naravno vrednoto lahko določijo v odredbi ministra o določitvi naravnih vrednot.
5. Konkretnne razvojne usmeritve za naravne vrednote se lahko določijo v naravovarstvenih smernicah.

Preglednica 2: Naravne vrednote na območju in v neposredni bližini planote Golte (območja in točke)

Vir: Zgornja Savinjska dolina, 1990; Zgornja Savinjska dolina, 1995; Naravovarstveni atlas, 2006; Naravovarstveni status..., 2006; Rozenstein-Žnidar, 1998; Mencinger, 2004; Naravovarstvene smernice..., 2003; Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot, 2004; Razvojni projekt CRPOV..., 2001.

ID. ŠT.	IME	POMEN	KRATKA OZNAKA	ZVRST	ZAVAROVANJE varstveni status
412 V	Golte	državni	visoka kraška planota – osamel kras	geomorf, geomorfp, geol, ekos	NVDP, KP

Ukrepi varstva: Območje Golt je (poleg razglasitve za krajinski park in naravni spomenik) razglašeno za naravno vrednoto državnega pomena (NVDP); in sicer geološko, površinsko geomorfološko, podzemeljsko geomorfološko in ekosistemsko.

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim naveden v Odloku o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje ter Odloku o spremembah in dopolnitvah odloka o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje. Ta med drugim v območju KP Golte prepoveduje izvajanje posegov v prostor, ki ogrožajo naravne vrednote ali biotsko raznovrstnost ter denimo kurjenje in šotorjenje, krčenje gozda in tudi vožnjo z vozili v skladu z določili Uredbe o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju. Na območju je še vsaj deset naravnih vrednot manjšega obsega, predvsem jam (Medvedja jama, Kebrova luknja, Konečka zijalka itd.). Večinoma gre za naravne vrednote državnega pomena, torej visoko ovrednotene naravne pojave. Nekatere med njimi so zavarovane z občinskim odlokom iz leta 1987 kot naravni spomeniki (ožja zavarovana območja) (Naravovarstveni status..., 2006).

Razvojne usmeritve: Ohranja se krajinska in biotska pestrost območja, za kar je potrebno obdržati obstoječe kmetijske površine, ki naj se obdelujejo ekstenzivno. Preprečevati je potrebno zaraščanje suhih travnišč z gozdom. V gozdovih naj se ohranijo avtohtone združbe, z gozdovi pa naj se gospodari v skladu z gozdnogospodarskimi načrti. Prav tako se lov in lovskogojitveni ukrepi izvajajo v skladu s sprejetimi lovskogojitvenimi in lovskogospodarskimi načrti. Na območju je mogoč tudi razvoj naravoslovnega turizma, morebitna izdelava naravoslovnih učnih poti ter mehke oblike rekreacije (tek v naravi, pohodništvo, kolesarjenje po obstoječih cestah, jahanje ipd.), ki pa naj ne zahtevajo posegov v naravno okolje (Naravovarstvene smernice..., 2003).

430	Mozirska požganija	lokalni	gozdni rezervat na Golteh	ekos	NV
-----	--------------------	---------	---------------------------	------	----

Opis in stanje: Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Nazarje, ima na območju KP Golte ohranjen in zavarovan gozdni rezervat Mozirska požganija za študij zaraščanja pogorišča iz leta 1950. Nahaja se na južnem pobočju Boskovca, vzhodno od nihalke na Golte, v nadmorski višini od 1160 do 1500 m (Zgornja Savinjska dolina, 1990; Mencinger, 2004; Zgornja Savinjska dolina, 1995). Skupna površina gozdnega rezervata je 60 ha (po novem predlogu 32,8 ha). Mozirska požganija je enkratni objekt za spremljanje gozdnih sukcesij in ima zato izjemno poudarjeno raziskovalno funkcijo. Poleg tega se rezervat nahaja še v predalpskem delu območja v drugačnih rastiščnih razmerah kot večina ostalih rezervatov na območju. Znotraj mej razglašene rezervata je planinski dom in dve planinski poti. Zaradi spremembe lastništva gozdov, in ker lastniki večinoma le pogojno soglašajo z rezervatom, je bil izločen del rezervata okoli Mozirske koče in ostali deli, kjer je možno gospodariti. Večina rezervata se nahaja na strmih, delno skalovitih pobočjih z izjemno poudarjeno varovalno funkcijo (Gozdni rezervati v OE Nazarje, 2003).

Preglednica 3: Pregled površine – gozdni rezervat Mozirska požganija

	<i>Površina (ha)</i>	<i>Po novem predlogu</i>
Skupna površina	60,57	32,83
Trajno varovalni gozdovi	42,77	32,83
Možni gospodarski gozdovi	17,80	0

Vir: Gozdni rezervati v OE Nazarje, 2003

Naravne rastiščne razmere so zaradi požara leta 1950 močno spremenjene, opazno je tudi zakrasevanje. Vegetacijo sestavljajo pionirske vrste: vrba, trepetlika, breza, vmes pa so delno sajeni smreka, macesen in bor (Zgornja Savinjska dolina, 1990; Mencinger, 2004; Zgornja Savinjska dolina, 1995). Razvojni procesi so zaradi pionirskega značaja mladega gozda hitri in pestri. Malopovršinska prepletenost različnih sukcesijskih stadijev daje gozdu heterogen videz. Raznovrstnost razvojnih procesov in strukture gozda pomenita poskus narave ohraniti in razvijati življenje v ekstremnih razmerah, ki vladajo na požganiji (Daci, 1994).

Varstvene usmeritve: Gozdni rezervat je bil zavarovan z Odlokom o razglasitvi gozdov s posebnim namenom občine Mozirje (Uradni list SRS št. 6/80). Z Odločbo o denacionalizaciji je bilo določeno, da je lastnik dolžan upoštevati vse omejitve in prepovedi, ki veljajo za območje krajinskega parka Golte, zaradi zaščite in varovanja te naravne znamenitosti; pri gospodarjenju z gozdovi je dolžan upoštevati poseben varstveni režim, ki velja za gozdove v krajinskem parku Golte. Lastniki so pripravljeni za dobo 10-ih let za raziskovalne namene odstopiti tiste površine,

na katerih bi se dejansko opravljale raziskave (Gozdni rezervati v OE Nazarje, 2003). Drugače velja varstveni režim za ekosistemske NV.

1564	Okno v Mozirski požganiji	državni	naravno okno v Mozirski požganiji	geomorf	NS, NVDP
------	---------------------------	---------	-----------------------------------	---------	----------

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za površinske geomorfološke NV.

Razvojne usmeritve: Okno je danes možno videti na planinski (markirani) poti Mozirska koča – Bela peč.

372	Tirske peči	državni	stene na jugozahodnem robu planote Golte	geomorf, ekos, zool	NS, NVDP
-----	-------------	---------	--	---------------------	----------

Opis in stanje: JZ rob zakrasele planote Golte se v zgornjetriasnih kompaktnih apnencih ostro lomi v dolino. Tu so nastale navpične stene z navpičnimi pečmi, ki se zaporedno vrstijo od 1100 do 1400 metrov nadmorske višine. Njihova vrednost je predvsem estetska, hkrati pa so tudi območje termofilnih sestojev in gnezdišče ujed. Nekaj je tudi kraških pojavov, predvsem značilnih zijalk (Naravovarstvene smernice..., 2003).

Ukrepi varstva: Območje je z Odlokom o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje razglašeno za naravni spomenik in kasneje za naravno vrednoto državnega pomena.

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološko površinske, ekosistemske in zoološke naravne vrednote.

Razvojne usmeritve: Območje naj se ne ureja za plezanje, jadrarno padalstvo in druge zračne športe ter druge športne in rekreativne dejavnosti. Ohranijo naj se le obstoječe planinske poti, ki naj bodo speljane tako, da se izognejo habitatom ogroženih in redkih rastlinskih ter živalskih vrst. Novih poti naj se ne gradi. Naravna vrednota naj služi v znanstveno-raziskovalne namene (Naravovarstvene smernice..., 2003).

464	Medvedja jama	državni	vodoravna jama na Golteh	geomorfp	NVDP
-----	---------------	---------	--------------------------	----------	------

Opis in stanje: Jama meri v dolžino 25 m, je ozka in težko prehodna (Razvojni projekt CRPOV..., 2001).

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološko podzemne NV.

463	Mozirska jama na Golteh	državni	vodoravna jama na Golteh	geomorfp	NVDP
-----	-------------------------	---------	--------------------------	----------	------

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološko podzemne NV.

448	Kebrova luknja	državni	brezno na Golteh	geomorfp	NVDP
-----	----------------	---------	------------------	----------	------

Opis in stanje: Brezno je globoko 111 metrov (Razvojni projekt CRPOV..., 2001).

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološko podzemne NV.

Razvojne usmeritve: Ob primerni ureditvi bi bil možen ogled vhoda (Razvojni projekt CRPOV..., 2001).

462	Ledenica na Golteh	državni	udorna vrtača z ledom na Golteh	geomorf, geomorfp, hidr	NS, NVDP
-----	--------------------	---------	---------------------------------	-------------------------	----------

Opis in stanje: Ledenica se deli v dva dela: v poševno jamo in notranji del, ki ga predstavlja brezno.

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološko podzemne, površinske geomorfološke in hidrološke NV.

Razvojne usmeritve: Po oceni jamarjev bi bil možen ogled poševnega dela, notranjega pa le v spremstvu jamarjev (Razvojni projekt CRPOV..., 2001).

5508	Pasji britof na Radegundi	državni	jama v Radegundi	geomorfp	NVDP
------	---------------------------	---------	------------------	----------	------

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološko podzemne NV.

370	Suha - soteska	lokalni	soteska potoka Suha, levega pritoka Rečice, na južnem pobočju planote Golte	geomorf, hidr	NV
-----	----------------	---------	---	---------------	----

Opis in stanje: V jugovzhodna pobočja Golt, v vpadnici Medvedjaka, se zajeda v triasne apnenice globoka soteska Suha. Na izhodu se navpične stene približajo le na dva metra. Zaradi odmaknjenosti od dnevnega vrveža je soteska pravi rezervat živalskega sveta (Zgornja Savinjska dolina, 1995). Nekaj gozdnih rezervatov na območju in v neposredni bližini je bilo predlaganih z načrtom enote Nazarje (Konjšča, 7,79 ha in Suha, 66,99 ha). V Suhi je gozd že razglašen z odlokom kot varovalni gozd, v prvem primeru (Konjšča leži nad kmetijo Bursečnik pod južnim robom planote Golte, v neposredni bližini soteske Suha) pa gre samo za poudarjeno biotopsko funkcijo in ta odsek ne bo razglašen kot gozdni rezervat (Gozdni rezervati v OE Nazarje, 2003).

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke in hidrološke NV.

468	Plešnikov prepad	državni	brezno z večnim ledom na Golteh, zahodno od Šmihela nad Mozirjem	geomorfp	NVDP
-----	------------------	---------	--	----------	------

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke podzemne NV.

393	Libija - zgornja soteska	lokalni	zgornji del soteske Ljubije	geomorf, hidr	NV
-----	--------------------------------	---------	-----------------------------	---------------	----

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke in hidrološke NV.

392	Libija - izvir	lokalni	kraški izvir pod Goltmi pri Belih Vodah	hidr	NS, NV
-----	----------------	---------	---	------	--------

Opis in stanje: (glej opis hidrološki naravni spomeniki)

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za hidrološke NV.

465	Konečka zijalka	državni	jama pri izviru Ljubije pod Goltmi pri Belih Vodah	geomorfp	NVDP
-----	--------------------	---------	--	----------	------

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke podzemne NV.

5507	Trnava	lokalni	levi pritok Savinje z izvirom na jugovzhodnem pobočju planote Golte	geomorf, hidr, ekos	NV
------	--------	---------	---	---------------------	----

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke, hidrološke in ekosistemske NV.

5509	Atelškova smreka	lokalni	smreka ob potoku Suha, levem pritoku Rečice, severozahodno od naselja Dol – Suha	drev	NV
------	---------------------	---------	--	------	----

Opis in stanje: Na začetku soteske Suhe raste na desnem bregu pod gladko pečino velika, raščena smreka z obsegom 352 cm. Starost je visoka, ker raste na kamniti podlagi (Zgornja Savinjska dolina, 1990).

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za dendrološke NV.

5732	Konečka otlica	državni	jama nad desnim bregom Libije pri Belih Vodah	geomorfp	NVDP
------	-------------------	---------	---	----------	------

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke podzemne NV.

5750	Libija s pritoki	lokalni	desni pritok Ljubije s pritoki v porečju Savinje	hidr, ekos	NV
------	---------------------	---------	--	------------	----

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za hidrološke in ekosistemske NV.

371	Tirskova tisa	lokalni	tisa pri domačiji Tiršek južno od Tirskih peči	drev	NS, NV
-----	---------------	---------	--	------	--------

Ukrepi varstva: Drevo je z Odlokom o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje razglašeno za naravni spomenik in kasneje za naravno vrednoto lokalnega pomena.

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za drevesne NV.

Razvojne usmeritve: Drevo se varuje zaradi izrednih dimenzij in krajinske vrednosti, zato naj se ohrani v avtentičnem stanju. Le če je potrebno, naj se izvedejo nujni sanacijski ukrepi. Drevo se lahko vključi v turistično ponudbo kot zanimiva ogledna točka. Služi lahko tudi v znanstveno-raziskovalne in vzgojno-izobraževalne namene (Naravovarstvene smernice..., 2003).

5747	Brložki vrh	lokalni	vrh zahodno od Belih Vod	geomorf	NV
------	-------------	---------	--------------------------	---------	----

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke NV.

470	Župnekovo žrelo	državni	kraški izvir Rečice, vodoravna jama	hidr, geomorf	NVDP
-----	-----------------	---------	-------------------------------------	---------------	------

Opis in stanje: (glej opis *hidrološki naravni spomeniki*)

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke in hidrološke NV.

5705	Brezno dveh lobanj	lokalni	152 m globoka navpična jama	geomorf	NV
------	--------------------	---------	-----------------------------	---------	----

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za geomorfološke NV.

Razvojne usmeritve: Za običajne popotnike bi bil možen ogled vhoda, za zahtevnejše in ekstremnejše turiste pa bi bil možen ogled jame (Razvojni projekt CRPOV..., 2001).

489	Visočnikov javor	državni	mogočen javor v Teru pri Ljubnem	drev	NVDP
-----	------------------	---------	----------------------------------	------	------

Ukrepi varstva: Drevo je z Odlokom o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje razglašeno za naravni spomenik ter kasneje za naravno vrednoto državnega pomena.

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za drevesne naravne vrednote.

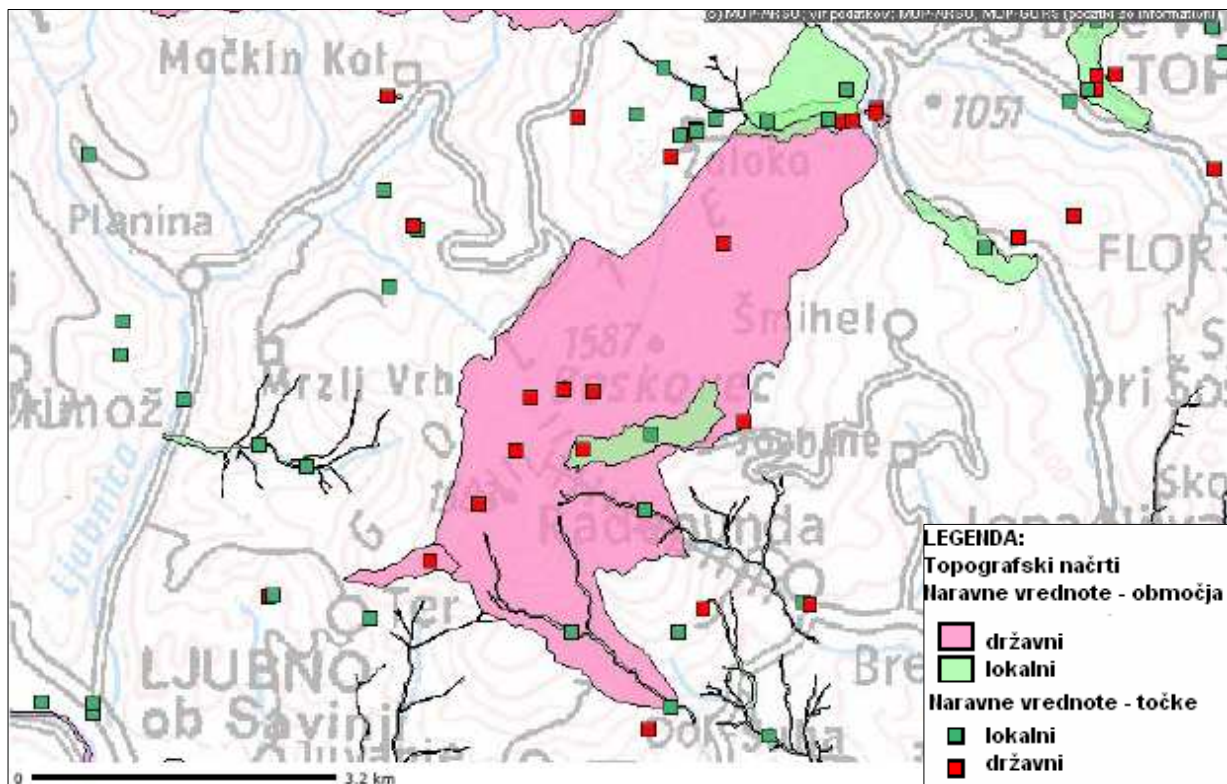
485	Turkova bodika	državni	mogočna bodika v Žekovcu	drev	NVDP
1563	Brkova tisa	lokalni	tisa pri domačiji Brk v Radegundi	drev	NV

Varstvene usmeritve: Velja varstveni režim za drevesne naravne vrednote.

Splošne in podrobnejše varstvene usmeritve za posamezne vrste naravnih vrednot so (Naravovarstvene smernice..., 2003):

- o Za **površinske geomorfološke NV** velja, da se na NV izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spremenijo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim), ter da zaradi prisotnosti ljudi (velike množice) ni motena vidna podoba NV in onemogočeno njeno doživljanje. Obiskovalci NV naj se gibajo po poteh, če so le-te za ta namen urejene. Naravno vrednoto naj se uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote, ter da je vidna podoba naravne vrednote čim manj spremenjena. NV ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje narave vrednote. Pri NV, katerih obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitev ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje NV ali njenega dela fizično onemogoči.

Karta 7: Naravne vrednote na območju in v neposredni bližini planote Golte (območja in točke). Na karti so prikazane meje naravnih vrednot, ki so določene v Pravilniku o določitvi in varstvu naravnih vrednot, 2004.

Vir: Naravovarstveni atlas, 2006

- o Za **podzemeljske geomorfološke NV** velja, da se sten, stropa in tal fizično ne spreminja, razen če je to nujno potrebno zaradi raziskovanja jam ali znanstveno-raziskovalnega dela; v tem primeru se koplje, vrta, zasipava in podobno, tako da se ne uničuje pomembnega jamskega inventarja; v jamah se praviloma ne gradi objektov ali namešča naprav, v primeru ureditve

jame za ogledovanje in obiskovanje ter v primeru potreb za znanstveno-raziskovalno delo, pa se jih gradi oziroma namešča tako, da se ne poškoduje sigastih tvorb ter drugega jamskega inventarja; jame in brezna naj se obiskuje tako, da se jih s fizično aktivnostjo ne poškoduje. Uredi se jih lahko za obisk javnosti z izdelavo in nadgradnjo, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se ne spremenijo fizične in funkcionalne lastnosti NV, da se ne ogrozi stabilnost delov naravne vrednote ter da je vidna podoba NV in okolice čim manj spremenjena.

- o Za **geološke NV velja**, da se naravno vrednoto in njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, uredi tako, da se onemogoči ogrožanje. Obiskovalce se usmerja na določene poti. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitev ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.
- o Za **hidrološke NV velja**, da se NV lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, mostov, galerij, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se naj ne spremenijo lastnosti naravne vrednote ter da je vidna podoba NV čim manj spremenjena.
- o Za **ekosistemske NV velja**, da se NV lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, opazovališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami in opozorili, vendar tako, da se naj ne spremenijo lastnosti ekosistema in da je z dodatnimi ukrepi zagotovljeno, da prisotnost obiskovalcev ne bo vznemirjala živali (npr. skrite opazovalnice). Obiskovalce naj se usmerja na določene poti.
- o Za **drevesne NV velja**, da se NV lahko opremi za obisk, ogled in predstavitev javnosti z označevalnimi in pojasnjevalnimi tablam, klopami ipd., vendar le na način, da se s posegom in ogledovanjem ne poškoduje drevesa in ne spremeni življenjskih razmer na rastišču.

3.3.3 Območje pričakovanih naravnih vrednot

Namen opredelitve območij pričakovanih naravnih vrednot (OPNV) je spremljanje zemeljskih del oziroma vseh tistih posegov v naravo, pri katerih se lahko odkrijejo geološke in geomorfološke naravne vrednote, ki jih pred začetkom posega pokrivajo prst in vegetacijski pokrov. Osnovni cilji vključevanja te vsebine v naravovarstvene smernice so (Naravovarstveni atlas, 2006):

- dokumentiranje novo odkritih najdb, predvsem geoloških in geomorfoloških naravnih vrednot,
- ohranjanje novo odkritih naravnih vrednot,
- nadzor in opredelitev ustreznega načina varstva novo odkritih naravnih vrednot in situ ali ex situ.

Območja pričakovanih naravnih vrednot so tista območja zemeljskega površja oziroma deli geoloških plasti, ki lahko zaradi svojih značilnosti pomembno prispevajo k ohranitvi geoloških in podzemskih geomorfoloških naravnih vrednot. Opredelimo jih na osnovi (Naravovarstvene smernice..., 2003):

- tipa in starosti kamnin (npr. redkost devonskih kamnin, v katerih so razviti tudi najstarejši kraški pojavi pri nas),

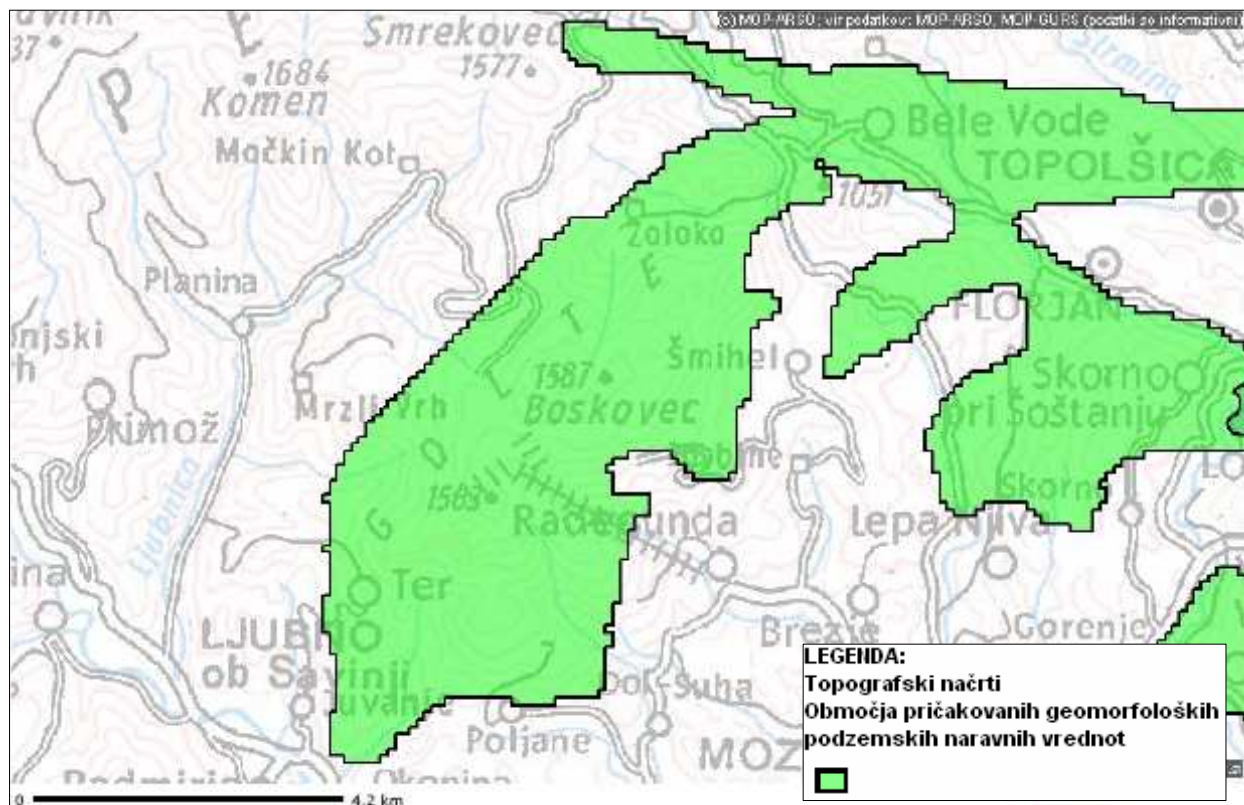
- velike gostote že evidentiranih naravnih vrednot (npr. mineralov, fosilov, geoloških struktur, jam), kjer obstaja velika verjetnost novih najdb naravnih vrednot v istih plasteh oziroma na istih območjih, ki so danes nedostopna,
- neposredne bližine že evidentiranih naravnih vrednot, kjer se pričakuje večja koncentracija npr. mineralov, fosilov ali redkih kamnin,
- slabe raziskanosti območja, kjer je pričakovati pojavljanje novih naravnih vrednot, bodisi pri bazičnem raziskovanju ali pri zemeljskih delih in drugih posegih v prostor.

Območja pričakovanih podzemskih geomorfoloških naravnih vrednot so predvsem območja karbonatnih kamnin, kjer lahko pričakujemo nove jame.

Območje karbonatnih kamnin

Pretežni del Golt je zgrajen iz triasnih karbonatnih kamnin (masivni in debeloskladoviti apnenec z lečami dolomita), zato je območje uvrščeno med območja predvidenih geomorfoloških naravnih vrednot, kjer je pričakovati odkritja novih podzemnih geomorfoloških tvorb (Naravovarstvene smernice..., 2003).

Karta 8: Območje karbonatnih kamnin na planoti Golte je uvrščeno med območja predvidenih geomorfoloških naravnih vrednot.

Vir: Naravovarstveni atlas, 2006

Priporočila glede ravnanja ob odkritju na območjih predvidenih podzemnih geomorfoloških in geoloških naravnih vrednot (Naravovarstvene smernice..., 2003):

- pri obsežnejših zemeljskih delih, kot so gradnja stanovanjskih naselij, odpiranje in delovanje oziroma sanacija kamnolomov, naj se izvaja geološki oziroma krasoslovni nadzor,
- pri manjših posegih naj se investitorje seznani z morebitnim geološkim nadzorom med zemeljskimi deli,
- novo odkrite naravne vrednote se varuje glede na možnosti *in situ* oziroma *ex situ*, v kolikor pa ni možno izvesti opisanih načinov varstva, je obvezno natančno dokumentiranje najdb.

3.3.4 Ekološko pomembno območje na planoti Golte⁴

Ekološko pomembno območje (EPO) je območje habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Tovrstna območja prispevajo tudi k ohranjanju naravnega ravnovesja s tem, da so glede na druga ekološko pomembna območja uravnoteženo biogeografsko razporejena in sestavljajo ekološko omrežje. To so tudi selitvene poti živali in območja, ki bistveno prispevajo h genski povezanosti populacij rastlinskih ali živalskih vrst.

Ekološko pomembna območja so oblikovana tako, da vključujejo zlasti (Uredba o ekološko pomembnih območjih, 2004):

- habitate prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst (v nadaljevanju rastlinske in živalske vrste) ter habitatne tipe, katerih ohranjanje se izvaja na podlagi ratificiranih mednarodnih pogodb oziroma je njihovo ohranjanje v interesu Evropske unije,
- habitatne tipe, ki so na ozemlju države redki, ranljivi, imajo majhno naravno območje razširjenosti ali predstavljajo za določeno biogeografsko regijo značilen habitatni tip,
- habitate rastlinskih in živalskih vrst, ki so na ozemlju Republike Slovenije ogrožene zaradi izgube ali slabšanja kvalitet habitata.

Na ekološko pomembnih območjih so možni vsi posegi in dejavnosti, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij. Omogočiti je treba ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena. Za izvajanje posegov v naravo na ekološko pomembnih območjih ni treba pridobiti naravovarstvenih pogojev in naravovarstvenega soglasja (Uredba o ekološko pomembnih območjih, 2004).

Splošne varstvene usmeritve:

- Posege in dejavnosti ter druga ravnanja se izvaja na način in v obsegu, da se ohranja naravno ravnovesje ter da se bistveno ne spremenijo obstoječe lastnosti nežive in žive narave.
- Posege in dejavnosti ter druga ravnanja se izvaja le na tistih delih ekološko pomembnih območij, ki niso najpomembnejši deli življenjskih prostorov rastlinskih in živalskih vrst (npr. rastišča rastlin, gnezdišča, kotišča, drstišča, prezimovališča živali), zaradi katerih je ekološko

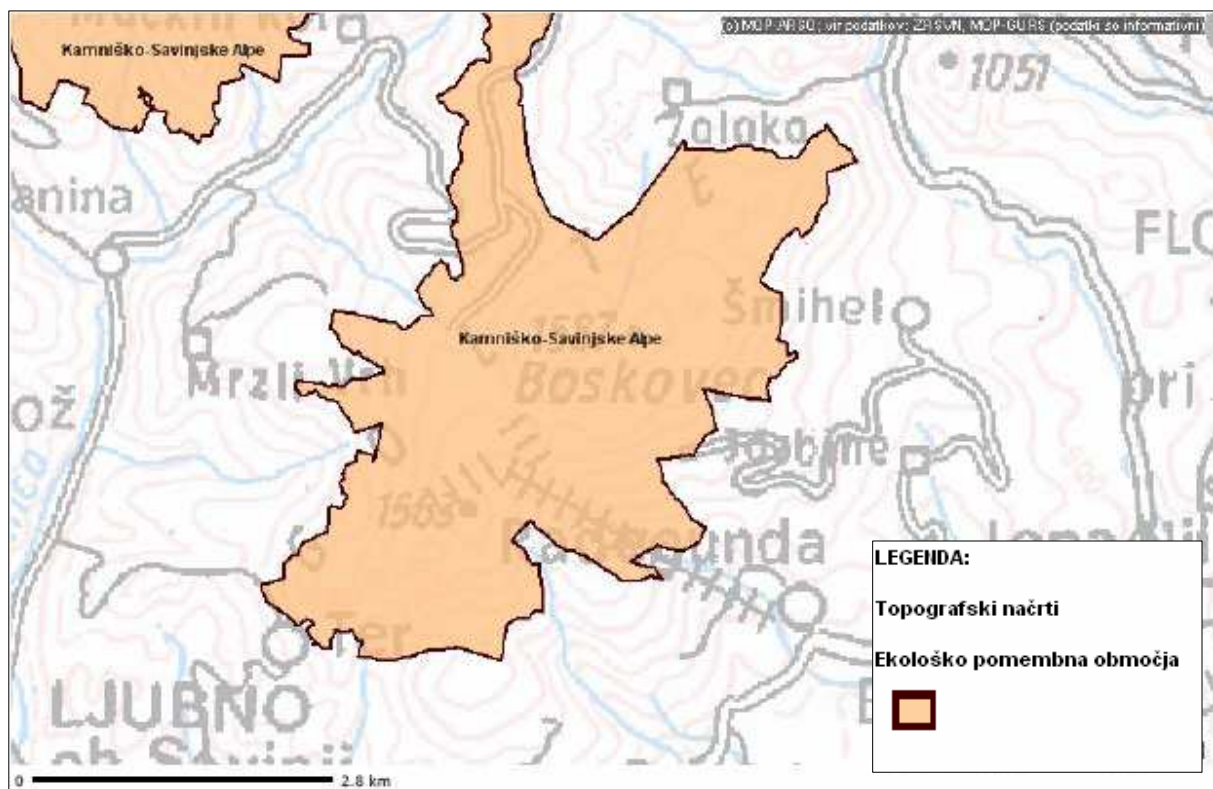
⁴ Povzeto po: Naravovarstvene smernice za spremembe in dopolnitve dolgoročnega plana občine Ljubno, dopolnitve 2000, 2003.

pomembno območje opredeljeno. Ob izvajanju gradnje in na objektu, ki je rezultat gradnje, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da se zmanjša negativen vpliv na rastline in živali ter njihove habitate.

- Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali, tako da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne ali v čim manjši možni meri sovpada z obdobji, ko živali potrebujejo mir, zlasti v času razmnoževanja in vzrejanja mladičev ter prezimovanja.

Območje planote Golte je del ekološko pomembnega območja Kamniško-Savinjske Alpe. Opredeljene so kot samostojna gorska skupina z vrhovi nad 2000 m, raznolikimi habitatnimi tipi; in sicer skalovjem, visokogorskimi travišči, ruševjem, kraškimi območji in podzemnimi jamami, življenjskim prostorom ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, predvsem nevretenčarjev.

Karta 9: Ekološko pomembno območje Kamniško-Savinjske Alpe na območju planote Golte

Vir: Naravovarstveni atlas, 2006

Golte s Tirskimi pečmi so znotraj EPO Kamniško-Savinjske Alpe pomembne kot visoka kraška planota na severozahodnem robu Mozirske kotline v vzhodnih Savinjskih Alpah. Planotasto površje, sestavljeno iz apnenca, v nižjih pobočjih prekriva neprepustni andezitni tuf. Na meji obeh kamnin so številni kraški izviri. Kras na Golteh je tip planotastega krasa z večjimi in manjšimi vrtačami, suhimi dolinami, podzemeljskimi jamami (brezni, vodoravnimi jamami, ledenicami in snežnimi jamami). Planota je tudi floristično zanimiva. Poraščena je predvsem s smrekovimi gozdovi, ki so jih precej izkrčili za planine. Zakrasela planota Golte se na jugozahodnem robu ostro lomi v dolino. Tu so nastale navpične stene s (Tirskimi) pečmi, njihova

vrednost je estetska, hkrati pa so tudi območje termofilnih florističnih sestojev in gnezdišče ujed. Nekaj je tudi kraških pojavov, predvsem značilnih zijalk.

Na Golteh s Tirskimi pečmi so:

- ohranjeni habitatni tipi: vegetacija na karbonatnih pečinah;
- habitati redkih/ogroženih rastlinskih vrst: kobulasti zelenček (*Chimaphila umbellata*), mah (*Haplocladium virginianum*), mah (*Philonotis arnellii*), vse vrste so na rdečem seznamu;
- habitati redkih/ogroženih živalskih vrst: planinski orel (*Aquila chrysaetos*), navadni gož (*Elaphe longissima*), navadni gad (*Vipera berus*), zelenec (*Lacerta viridis*), vse vrste so na rdečem seznamu, hrošča *Carabus auronitens vindobonensis* in *Nebria castanea brunnea* (kot edino nahajališče v Sloveniji).

Ocena stanja: Biotsko pestrost območja na eni strani ogroža preveliko poseganje človeka v naravne habitate (npr. izgradnja in širjenje smučišč na Golteh, množičen obisk pohodnikov in rekreativcev), na drugi strani pa opuščanje tradicionalne rabe prostora (npr. pašništva). Poleg smučišča, ki negativno vpliva predvsem zaradi krčenja gozdov in teptanja tal, so na Golteh problematični tudi jadralni padalci in plezalci, ki s svojo dejavnostjo vznemirjajo ptice, predvsem ujede. V zimskem času predstavlja velik problem tudi vožnja z motornimi sanmi po celotnem območju. Posledica opuščanja paše je zaraščanje travnatih površin, ki so življenjski prostor nekaterih redkih (tudi endemnih) in ogroženih rastlinskih ter živalskih vrst. S tem so te vrste še bolj ogrožene.

Varstveni cilj: Varstveni cilj na ekološko pomembnih območjih je ohraniti ali izboljšati obstoječe lastnosti nežive in žive narave, ki prispevajo k ugodnemu stanju rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, zlasti tistih, zaradi katerih je na osnovi kriterijev iz ZON, ekološko pomembno območje opredeljeno. Da bi se stanje ekološko pomembnega območja Kamniško-Savinjske Alpe ohranilo v ugodnem stanju, je potrebno pripraviti upravljavski načrt, s katerim se bo območje razdelilo v različne cone, ki bodo bodisi namenjene turizmu in rekreaciji bodisi bo večji poudarek na ohranjanju habitatov rastlinskih in živalskih vrst.

Razvojne usmeritve: Na območju naj se ohranijo naravni habitati (gozdovi, vodotoki, skalne pečine), pa tudi ekstenzivne kmetijske površine (pašniki in travniki). Z gozdovi je potrebno gospodariti sonaravno. Na območju, kjer je življenjski prostor ogroženih živalskih vrst, naj se uredijo mirne cone (zaprtje nekaterih gozdnih cest in vlak). Zimski turizem, ki je prisoten na območju Golt, naj s svojo infrastrukturo in objekti ne posega na območja z visoko biotsko pestrostjo. Na ostalem območju naj se razvijajo le mehke oblike turizma in rekreacije (pohodništvo, tek, kolesarjenje ipd.) na obstoječi infrastrukturi, nikakor pa naj se ne gradijo turistični in/ali rekreacijski objekti in naprave. Na območjih, pomembnih za ohranitev biotske raznovrstnosti, naj se omeji tudi promet z motornimi vozili, predvsem z motornimi sanmi v zimskem času.

3.3.5 Natura 2000 in njen pomen za območje planote Golte

Zaradi pomembnosti območja kot življenjskega prostora nekaterih ogroženih in redkih vrst ptic je območje predlagano kot del mreže območij Natura 2000. Zaradi izjemnega pomena Nature 2000 za nadaljnji razvoj Golt jo podrobneje predstavljam.

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah Evropske unije (EU) z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Posebna varstvena območja so namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov (življenjskih okolij), ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka. Natura 2000 ima poenotene kriterije in ukrepe varstva naravnega okolja v vseh državah članicah EU (Natura 2000, 2006).

Na teh območjih je treba vzdrževati ugodno stanje z različnimi ukrepi, bodisi zgolj nadaljevati z obstoječimi dejavnostmi (npr. paša ali košnja suhih in vlažnih travnikov po cvetenju in gnezdenju), bodisi nekatere dejavnosti opuščati ali njihovo uvajanje preprečiti (npr. agromelioracije mokrišč). Tako je Natura 2000 tudi priložnost za razvoj okolju prijaznega (ekstenzivnega) kmetijstva in za ohranjanje kulturne krajine (Natura 2000, 2006).

Slovenija je sprejela sodelovanje v Naturi 2000 kot pridružitveno obveznost; obvezana je bila oblikovati in določiti območja varstva po ustrezni metodologiji in merilih ter po metodologiji in merilih EU.

Evropska unija je to omrežje uvedla kot enega od mehanizmov Evropskega okoljskega programa za izvajanje dveh pomembnih direktiv (Natura 2000, 2006):

- Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst - Direktiva o habitatih (The Council Directive 92/43/EEC),
- Direktiva o ohranjanju prostoživečih ptic - Direktiva o pticah (The Council Directive 79/409/EEC).

Po direktivi o habitatih se predlagajo in potem oblikujejo območja pomembna za Skupnost (Sites of Community importance – SCI). Ta območja po posebni strokovni presoji in metodologiji EU na koncu potrdi Evropska komisija. Izbrana območja se imenujejo posebna ohranitvena območja (Special areas of Conservation – SAC). Zaščititi se ogrožene habitatne tipe, dele habitatnih tipov in prosto živeče rastlinske in živalske vrste (Skoberne, 2004).

Po direktivi o pticah se predlagajo in nato oblikujejo posebna območja varstva (Special protection areas – SPA). Območja so izbrana z namenom varovanja ogroženih in redkih vrst ptic in vključujejo tako gnezdišča kot pomembna počivališča ptic selivk (Natura 2000, 2005).

Ekološko pomembna območja tudi vsebujejo usmeritve obeh direktiv, vendar ni nujno, da so vključena v območje Nature 2000 (Naravovarstveni atlas, 2006).

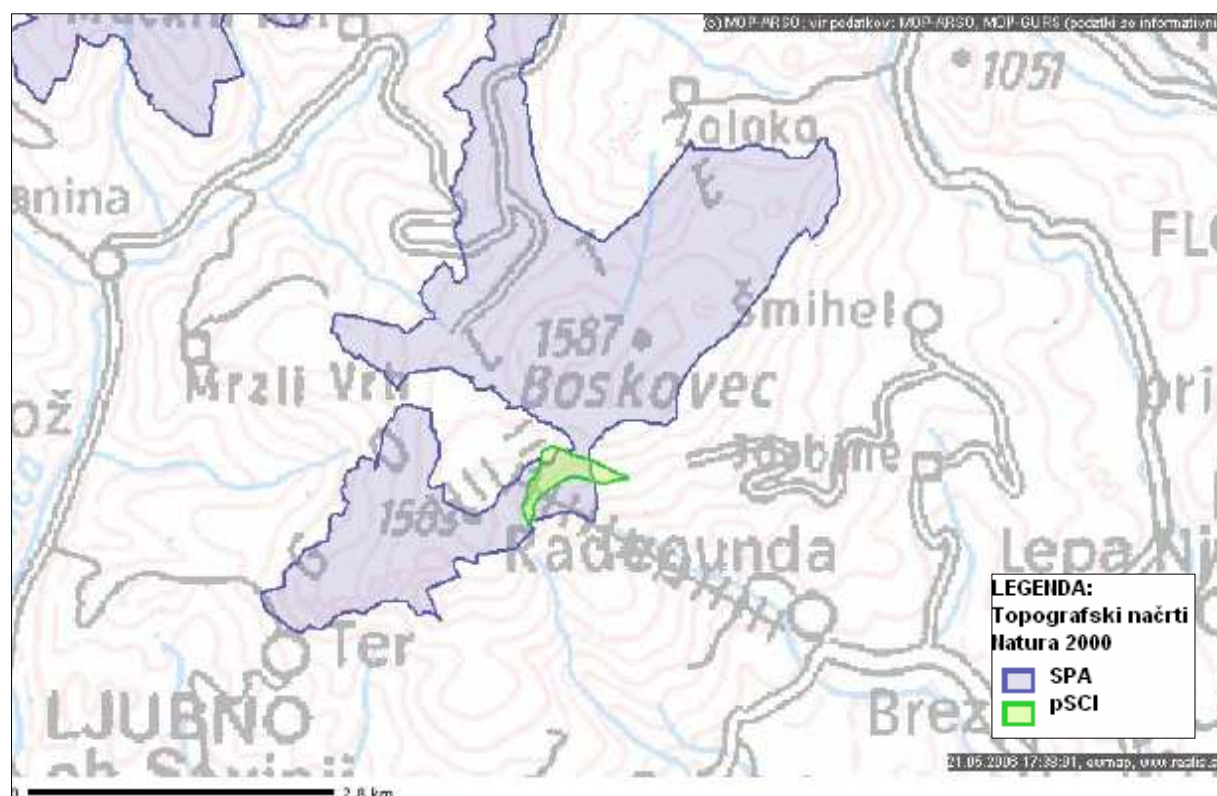
Posebno območje varstva iz direktive o pticah (SPA), imenovano **Kamniško-Savinjske Alpe in vzhodne Karavanke** (v celoti 23.282 ha), pokriva pretežni del planote Golte in območje krajinskega parka Golte (Naravovarstveni atlas, 2006).

Preglednica 4: Ptice s seznama (10)

Identifikacijska številka in ime	Vrste ptic, za katere je posebno območje varstva opredeljeno	Varstveni cilji
SI5000024 Kamniško-Savinjske Alpe in vzhodne Karavanke	belka (<i>Lagopus mutus helveticus</i>)	- ohranitev obstoječega obsega in vsaj obstoječih ekoloških značilnosti gozdov, travnišč in skalnih habitatov, - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti na vznemirjanje občutljivih vrst.
	črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>)	
	divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	
	gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	
	koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>)	
	mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>)	
	planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>)	
	ruševac (<i>Tetrao tetrix</i>)	
	sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>)	
	triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)	

Vir: Uredba o posebnih varstvenih območjih, Priloga 2-1: Območja NATURA 2000 - po direktivi o pticah, 2004

Karta 10: Območje Natura 2000 na planoti Golte

Vir: Naravovarstveni atlas, 2006

Del krajinskega parka prekriva območje, imenovano **Mesarska lopa** (21 ha), ki je varovano po habitatni direktivi (pSCI). Glede na vrsto in habitatni tip se območje uvršča v skupino jam; gre za jame, ki niso odprte za javnost. Območje se po potrditvi EU uvrsti med posebna (varstvena)

ohranitvena območja iz direktive o habitatih (SAC) in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrstah (Naravovarstveni atlas, 2006).

Preglednica 5: Habitatni tip s seznama (1)

Identifikacijska številka in ime	Habitatni tipi	Varstveni cilji
SI3000098 Mesarska lopa	(8310) Jame, ki niso odprte za javnost.	

Vir: Uredba o posebnih varstvenih območjih, Priloga 2-2: Potencialna območja NATURA 2000 – po direktivi o habitatih, 2004

Območji SPA in pSCI se med seboj prekrivata, skupaj tvorita posebno varstveno območje Natura 2000; del območja Natura 2000 se tako prekriva z zavarovanim območjem krajinskega parka Golte in na planoti ne sega na območje smučišča, pač pa pokriva mirnejše, gozdne predele Golt (Naravovarstveni status..., 2006).

Na območju planote Golte je v okviru Nature 2000 zaščitene 10 vrst ptic in 1 habitatni tip. Na površinah, ki sodijo v območje Natura 2000, je potrebno ohranjati ugodno stanje določenih vrst in habitatov (divji petelin, ruševac, belka, gozdni jereb itd.). V ta namen je potrebno za vsak poseg na teh območjih potrebno izdelati presojo sprejemljivosti posega v postopku izdaje naravovarstvenega soglasja (Naravovarstveni status..., 2006).

3.3.6 Naravovarstveni akti, ki veljajo na območju planote Golte

Najpomembnejši prostorski izvedbeni akti, ki veljajo predvsem na območju planote Golte (Naravovarstveni status..., 2006):

- Odlok o začasnih prostorskih ureditvenih pogojih za del krajinskega parka Golte (ureditveno območje Golte) na območju občine Mozirje (Uradno glasilo Zgornjesavinjskih občin, št. 6/00),
- Odlok o začasnih prostorskih ureditvenih pogojih za del krajinskega parka Golte (ureditveno območje Golte) na območju občine Ljubno (Uradni list RS, št. 81/00),
- Odlok o ureditvenem načrtu RTC Golte (Uradni list RS, št. 21/91).

Navedeni odloki urejajo merila in pogoje za posege v prostor (umestitev objektov v prostor, arhitekturno in urbanistično oblikovanje, krajinsko oblikovanje, vodnogospodarsko urejanje itd.). Ti odloki morajo biti skladni s planskim oziroma strateškim prostorskim aktom Občine Mozirje, ta pa z državnimi usmeritvami oziroma prostorsko strategijo (Naravovarstveni status..., 2006).

Naravovarstveni akti so splošni (glej zgoraj), ki veljajo po vsej državi (npr. za območja Natura 2000), in prej omenjeni občinski odlok o zavarovanju.

Občinski akti:

- Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje (Uradni list SRS, št. 27/87),

- Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje (Uradno glasilo Zgornjesavinjskih občin, št. 5/00).

Vse navedene pravne akte je treba upoštevati pri posegih v prostor in vseh ostalih dejavnostih (npr. vožnja z motornimi sanmi). Na različnih nivojih določajo varstveni režim ali usmeritve za ohranitev ugodnega stanja naravnih vrednot, habitatov in vrst.

Naravovarstvena soglasja v obliki odločbe izdaja Agencija RS za okolje v Ljubljani na podlagi pridobljenega strokovnega mnenja Zavoda RS za varstvo narave. Skladno s 105. členom Zakona o ohranjanju narave – UPB2 (Uradni list Rs, št. 96704) je potrebno za gradnjo objekta na območju, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, pridobiti naravovarstvene pogoje in naravovarstveno soglasje na način in po postopku, kakor je za pridobitev projektnih pogojev in soglasij določeno s predpisi s področja graditve objektov.

Naloge Zavoda RS za varstvo narave na naravovarstvenih območjih so raznovrstne in pokrivajo tako spremljanje stanja, izdelavo naravovarstvenih smernic in mnenj kot tudi izvajanje nadzora in pripravo strokovnih podlag (Naravovarstveni status..., 2006).

Odlok o ureditvenem načrtu RTC Golte je bil sprejet leta 1990. Ureditveni načrt določa mejo območja, organizacijo, zmogljivost, velikost in oblikovanje objektov, naprav in ureditev. Površina ureditvenega načrta znaša 5,9 ha, obsega pa naslednje posege: izgradnjo infrastrukture s čistilno napravo, adaptacijo obstoječega hotela z dozidavo, izgradnjo apartmajskih objektov – depandans in izgradnjo garaž za teptalne stroje s konjušnico.

Za ostale površinske objekte (tipske utice na cilju smučarskih prog, štartne utice ipd.) je bilo predlagano, da se izdela enoten objekt v skladu s splošnimi pogoji arhitekturnega oblikovanja; pri oblikovanju naj bi se upoštevala uporaba avtohtonih materialov (kamen, les, skodle), oblikovanje naj bi bilo preprosto – brez vnašanja okolju tujih elementov, z gradnjo oziroma obnovo objektov pa je potrebno izvesti pogozditev, zasaditev in ozelenitev vseh površin ureditvenega območja (na osnovi izdelanega načrta ureditve) (Odlok o ureditvenem..., 1991).

Odlok o izvajanju komunalnih dejavnosti in redu na področju krajinskega parka Golte iz leta 1998 določa način varstva okolja, prometni režim, dobavo pitne vode, vrste komunalnih odpadkov in ravnanje z odpadki na območju KP Golte. Med cilje tega odloka je uvrščeno varovanje okolja po standardih krajinskega parka, urejanje in kontrola prometa v KP Golte, ravnanje s komunalnimi odpadki po sistemu ločenega zbiranja odpadkov na izvoru nastanka, preprečevanje neorganiziranega oziroma divjega odlaganja odpadkov, oskrbna centra s pitno in tehnološko vodo in čiščenje odpadnih voda.

Za naravne znamenitosti kot so kraški pojavi (Ledenica na Golteh in drugi) velja varstveni režim za podzemne geomorfološke spomenike, za gozdni rezervat in alpski vrt pa naj bi bila pravila obnašanja objavljena na vhodih k naravnim znamenitostim. Praviloma je prepovedan promet z vsemi vozili glede na predpis, ki prepoveduje vožnjo z vozili na motorni pogon v naravnem okolju. Izjemoma se dovoli prevoz z motornimi vozili po dovozni cesti za potrebe vzdrževanja in oskrbe objektov. V splošnem pa je vsak uporabnik in obiskovalec KP Golte dolžan varovati okolje in naravne lepote Golt ter se ravnati po omejitvah, ki veljajo za gibanje v krajinskem parku (Odlok o izvajanju..., 1998).

Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju Občine Mozirje iz leta 2000 spreminja in dopolnjuje določila Odloka o ustanovitvi zaradi potreb razvoja območja Golt. Dopolnjen varstveni režim na območju KP Golte med drugim prepoveduje: šotorjenje in kurjenje, prirejanje množičnih športnih in turističnih ali drugih prireditev (razen na za to določenih lokacijah), zasneževanje in dosneževanje, vse druge dejavnosti, ki lahko bistveno ogrozijo zavarovano območje, puščanje neurejenih in neozelenjenih površin po opravljenih gradbenih delih, postavljanje ograj z bodečo žico, lovljenje divjadi s pogonom, gradnjo tenis in golf igrišč ipd. Za območje II. varstvenega režima je dovoljeno: zgraditi akumulacijo za vodo za potrebe zasneževanja obstoječih smučarskih prog, graditi podzemne cevovode in energetske vode ter zgraditi črpališče za potrebe zasneževanja, promet z vozili za potrebe izgradnje in vzdrževanja sistema za zasneževanje ter smučarskih naprav, zasneževanje in dosneževanje smučišč in kurjenje na urejenih kuriščih (Odlok o spremembah..., 2000).

Tudi leta 2000 je bil izdan **Odlok o začasnih prostorskih ureditvenih pogojih za del krajinskega parka Golte (ureditveno območje Golte) na območju občine Mozirje in na območju občine Ljubno**⁵. S tem odlokom se sprejmejočasni prostorski ureditveni pogoji za del območja krajinskega parka Golte (ureditveno območje Golte), v nadaljevanju kratko začasni PUP Golte. Določena so bila območja urejanja: R_{GOLTE} (rekreacija), T_{GOLTE} (turizem) in G_{GOLTE} (gozd) in morfološke enote, kot manjši deli območja urejanja: **I** (komunalna, energetska in vodnogospodarska infrastruktura, vlečnice in sedežnice ter smučarske proge), **G** (gozdne površine), **K** (kmetijske površine), **P** (prometna infrastruktura – ceste, nihalka in parkirne površine).

Ne glede na vrsto posega na celotnem območju velja, da so rekreacijske ureditve, ki bi bistveno posegale v geološke, mikroreliefne, hidrološke in vegetacijske razmere, dopustne samo po sanaciji območja in le na podlagi predhodno izdelanih podrobnih strokovnih proučitev in določil za urejanje prostora; v območjih izključne in omejene rabe prostora in v varovalnih pasovih cest, vplivnih območjih žičniških naprav ter v območjih rezervatov drugih elementov infrastrukturnega omrežja in naprav, v varstvenih območjih vodnih virov, naravne in kulturne dediščine, v varovalnih gozdovih je izvajanje posegov omejeno skladno z veljavnimi predpisi ter z merili in pogoji, ki so opredeljeni v tem odloku.

Na celotnem obravnavanem območju so dopustna vzdrževalna dela za obstoječe objekte, redno vzdrževanje prometnega omrežja in naprav, posegi za varstvo pred ogroženostjo z zemeljskimi in snežnimi plazovi, hudourniki ipd., sanacije poškodovanih zemljišč, postavitve ograj, kjer je potrebno zavarovanje ljudi, živali, naravnih virov, objektov (zavarovanje smučišč in drugih športnih ter rekreacijskih naprav, vstopnih in izstopnih postaj žičnic, zavarovanje vodnih virov in vodnih površin, pašnih površin, nevarnih območij ipd.), pri vseh posegih v prostor je potrebno ohraniti ali omogočiti dostop do gozdnih in kmetijskih zemljišč, ureditev obstoječih planinskih in drugih poti kot možnih povezav v dolino ter postavitve opozorilnih in obvestilnih znakov.

Na območjih, ki so namenjena rekreacijski rabi, je dovoljeno postaviti nadomestne objekte na isti lokaciji po odstranitvi obstoječega objekta, spremeniti namembnost kmetijskih, gospodarskih in pomožnih objektov, vendar samo za potrebe spremljajoče dnevne turistične in rekreacijske

⁵ Povzeto po: Odlok o začasnih..., 2000.

ponudbe, ne pa za počitniško bivanje, postaviti začasne in pomožne objekte za potrebe turizma in rekreacije, ki ne zahtevajo posebnih ureditev, izvajati vzdrževalna dela, adaptacije in rekonstrukcije ter zamenjave posameznih delov ali celote ali nadomestne gradnje za obstoječe vlečnice in sedežnice, izvesti sanacije poškodovanih zemljišč ali še ne ustrezno oblikovanih in urejenih smučišč, urediti nove smučarske proge ob upoštevanju določil tega odloka in predhodni pridobitvi ustreznih soglasij, urediti manjše rekreacijske ureditve (otroško igrišče na snegu, športni park za bordanje, sankališče za rekreacijske namene ipd.) z napravami, ki se izven smučarske sezone odstranijo.

Preglednica 6: Začasni PUP Golte je določil merila in pogoje za območja urejanja, ki so opredeljena glede na pretežno rabo prostora.

Pretežna raba prostora	Oznaka območja urejanja	Naziv območja urejanja	Prevladujoče dejavnosti	Oznaka morfološke enote	Prevladujoče ureditve ali rabe	Naziv morfološke enote
rekreacija	R_{GOLTE}1	RTC Golte rekreacija	smučišča infrastruktura	I1	smučišča	Stari stani - Medvedjak
				I2	akumulacija	Trije ploti
rekreacija	R_{GOLTE}2	Mozirska	smučišča s spremljajočimi objekti infrastruktura promet gozd pašniki	I1	smučišča	Morava - Mozirska koča
				P1	nihalka	Nihalka Žekovec - Golte
				P2	parkirišča	Planinska ravna
				G1	gozd	Bela peč
				G2	gozd	Požganija
				G3	gozd	Konjski vrh
turizem	T_{GOLTE}1	RTC Golte turizem	turizem gostinstvo rekreacija infrastruktura	Ni morfoloških enot, velja obstoječi Ureditveni načrt RTC Golte		
gozd	G_{GOLTE}1	odprti prostor	gozdarstvo kmetijstvo rekreacija	G1	gozd	Ter
				G2	gozd	Ojstri vrh
				K1	kmetija, pašniki	Praprotnica
				K2	pašniki	Smrekovec - Zagradiški hlev

Vir: Odlok o začnihih..., 2000

Na območjih izven krajinskega parka so dopustne novogradnje objektov in objektov dopolnilnih dejavnosti ter prizidave za potrebe obstoječe kmetije (samotna kmetija), prizidave in dopolnilne gradnje pastirskih stanov, vendar le za potrebe kmetijstva, postavitve začnihih in pomožnih objektov za potrebe gozdarstva, kmetijstva in lovstva, ki ne zahtevajo posebnih ureditev in novogradnje infrastrukturnih objektov ter naprav.

Pri vseh posegih in dejavnostih v prostoru je potrebno varovati naravno in ohranjati kulturno krajino (naravne prvine in njihove kvalitete ter njihova razmerja in oblike, ekstenzivno rabo kmetijskih površin, značilnosti kulturne krajine, predvsem razmerja med kmetijskimi in gozdni površinami ter poselitvijo). Vsi posegi v prostor, vse ureditve in vse gradnje (urejanje smučišč,

vse gradnje objektov in naprav) morajo biti načrtovane in izvedene na način, ki zagotavlja ohranjanje obstoječih krajinskih značilnosti celotnega prostora, in sicer tako, da se zagotavlja dvojna raba teh površin (v zimski sezoni smučišča, izven nje kmetijstvo), čimbolj prilagajajo terenu, brez bistvenega spreminjanja reliefnih in talnih razmer, v največji meri ohranja obstoječa vegetacija (gozdni rob, večje in manjše skupine drevja in grmičevja, posamezna drevesa in travno rušo), zagotavlja značilnostim prostora ustrezno prilagojen izgled v vsakem letnem času; da se prepreči porušenje ravnotežja v strukturi tal, ki lahko povzroča erozijske procese in trajno razgaljene površine, škodljivo delovanje hudourniških in drugih voda, poškodovanje ali uničenje redkih ogroženih rastišč in zavarovanih rastlin ter morebitne druge škodljive vplive.

Preglednica 7: Posebna merila in pogoji za posege v prostor na opredeljenih morfoloških enotah

R_{GOLTE}1	I1	Pri vseh posegih, posebno pa pri urejanju smučišč in žičnic, je potrebno posebno pozorno upoštevati merila in pogoje za krajinsko oblikovanje prostora.
	I2	Na območju je dopustna izgradnja akumulacije s črpališčem za zasneževanje skladno s pogoji krajinskega oblikovanja.
R_{GOLTE}2	I1	Pri vseh posegih, posebno pa pri urejanju smučišč in žičnic, je potrebno posebno pozorno upoštevati merila in pogoje za krajinsko oblikovanje prostora.
	G1, G2, G3 in P1	Znotraj obravnavanih morfoloških enot je gozd razdeljen na cono I (G3 v celoti in del G2 - Požganija), kjer niso dovoljeni nobeni posegi v prostor razen gozdarskih dejavnosti in cono II (G1, del G2 in P1), kjer posegi načeloma niso dovoljeni, možni pa sta rekonstrukciji nihalke in ceste. Znotraj G2 se nahaja naravni rezervat Mozirska požganija (NR5) ter naravni vrednoti Okence v Mozirski požganiji (NV6) in Mesarska lopa (NV8), znotraj G3 se nahaja del zavarovanega naravnega spomenika Tirske peči (NS2). Znotraj območja je varovalni gozd. Ravnanje s temi območji ureja zakon.
	P2	Dovoljena je ureditev parkirnih mest v makadamski izvedbi v obsegu obstoječe utrjene površine. Dopustna je rekonstrukcija ceste do parkirišč v večjem obsegu. Na koncu parkirišč mora biti izvedena zavora prometa tako, da je dostop do območja Mozirske koč in hotela možen samo izjemoma.
T_{GOLTE}1 (RTC Golte turizem)	velja obstoječi UN RTC Golte	Območja za turizem
	K2 in G2	Znotraj K2 je del najširšega varstvenega območja vodnega vira Ljubija in zavarovan naravni spomenik Ledenica na Golteh (NS3). Območje morfološke enote G2 je cona I, kjer niso dovoljeni nobeni posegi v prostor razen gozdarskih dejavnosti. Znotraj območja se nahaja naravna vrednota Medvedja jama (NV7), predvidena za varovanje z drugimi ukrepi varstva, ki jih predpiše pristojna naravovarstvena služba.
G_{GOLTE}1	G1	Na območju so dovoljeni samo posegi za potrebe gospodarjenja z gozdom.
	K1	Na območju so dovoljeni posegi za potrebe kmetijstva in gozdarstva ter za potrebe razvoja samotne kmetije. Na območju je možna ureditev turistične infrastrukture (smučišča, žičnice in spremljajoče ureditve).

Priredila: P. Gregorc, 2006
Vir: Odlok o začasnih..., 2000

Glede krajinskega oblikovanja so opredeljena še naslednja merila in pogoji:

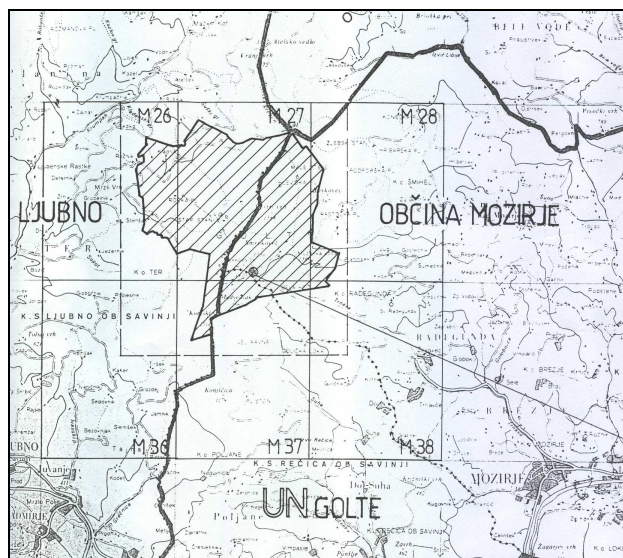
- Akumulacija vode za zasneževanje mora biti izvedena tako, da se v največji možni meri prilagaja obstoječemu terenu. Oblikovanje robov obale mora upoštevati načela sonaravnosti in mora biti izvedena tako, da se prilagaja krajinskim značilnostim prostora; torej na način, ki

omogoča čim bolj naravno oblikovanje obale ter primernost ureditve v vseh letnih časih in v vseh fazah (polna ali prazna akumulacija). V kolikor slednje ni mogoče, je potrebno zagotavljati čim bolj konstanten nivo vode v vegetacijskem obdobju.

- Drevesne ograde in drugi pasovi vegetacije ter skupine dreves in drevesni osamelci na in ob planinah so varovani. Varovani so tudi gozdni robovi, ki jih treba v primeru utemeljenih posegov vanje na novo zasaditi ali okrepiti.
- Poseki vegetacije so dopustni le v izjemnih primerih (če je oviran potek poti in se mu ni možno izogniti in drugo) in v vplivnih območjih infrastrukturnih naprav (žičnic, daljnovodov idr.), ki jih zahtevajo varnostne potrebe, vendar le s soglasjem pristojnega upravljavca gozdov. Vse nove zasaditve morajo biti oblikovno zasnovane v skladu z načinom rasti obstoječe vegetacije. Izbor rastlinskih vrst je omejen na obstoječe fitocenološke združbe.
- Regulacijo vodotokov (hudournikov) je treba izvajati tako, da so v čim večji meri ohranjeni prvotni poteki vodotoka in obrežna vegetacija.
- Pri načrtovanju poteka in načina izvedbe novih infrastrukturnih vodov ter pri njihovi gradnji je potrebno prilagajanju krajinskim značilnostim prostora posvetiti še posebno pozornost.
- Vsi elementi vseh infrastrukturnih napeljav morajo biti oblikovani prilagojeno za ta prostor. Vidni elementi zasneževanja morajo biti zasnovani tako, da jih je izven smučarske sezone možno odstraniti.
- Turistična, prometna in druga oprema ter oznake morajo biti ustrezno oblikovane in postavljene tako, da ne zastirajo značilnih pogledov. Zaščitne ograje ob smučiščih, žičniških napravah ter ob drugih nevarnih območjih je potrebno v poteku prilagajati konfiguraciji terena in po možnosti umakniti iz vidnega območja obiskovalcev ali v poletni sezoni odstraniti.

Posegi, ki bi kakorkoli razvrednotili, poškodovali ali uničili naravne vrednote, niso dopustni. Na območju se varuje tudi vse neevidentirane naravne vrednote. V primeru odkritja nove naravne vrednote je potrebno o tem obvestiti pristojno naravovarstveno službo, hkrati pa zaustaviti vse dejavnosti, ki bi jo lahko ogrozile.

Skica 1: Območje urejanja

Vir: Odlok o začasnih..., 2000

4 TURIZEM IN ZAVAROVANA OBMOČJA

4.1 GOSPODARSTVO IN ZAVAROVANA OBMOČJA

Parki so v pomoč učinkovitejšemu varstvu narave, ob tem pa so pomembni tudi za turizem, rekreacijo, raziskovanje, izobraževanje in zmernejšo rabo naravnih virov. Zavarovana območja postajajo vse pomembnejši instrument spodbujanja regionalnega razvoja. Poleg neposrednih finančnih koristi parki prinašajo tudi številne prednosti, kot so dodatna delovna mesta, večja prepoznavnost na trgih ipd. Največje neposredne koristi zaradi ustanovitve parka imata gospodarski panogi: turizem in kmetijstvo (Berginc, 2005).

Tudi Svetovna zveza za varstvo narave IUCN je pri pripravi zasnov gospodarjenja naravnih parkov kot prednostno gospodarsko panogo izpostavila turizem. Ta mora svojo dejavnost prilagoditi ciljem varstva narave. Ta predstavlja določeno obliko razvoja oziroma napredka, zavarovana območja pa so regionalno pomemben gospodarski dejavnik. V skladu s tem se je spremenil tudi osnovni koncept varstva narave v zavarovanih območjih, razčlenjen v naslednja obdobja (cv: Plut, 2005, str. 2):

1. ohranjanje lepote narave, naravnih pejsažev,
2. zaščita vrst,
3. zaščita biotopov,
4. integracija zaščite narave in gospodarskega razvoja.

Za uravnotežen in primeren razvoj v parku je zelo pomemben upravljavski načrt. V njega vstopajo sektorske razvojne politike, ki se nanašajo na konkretno parkovno območje. Te so predvsem področje kmetijstva in regionalnega razvoja, gozdarstva, vodnega gospodarstva, prometa idr. Pri tem z razvojnega vidika parkovne politike svoj pomemben vsebinski delež zagotavlja segment turističnega gospodarstva, tako z vidika varovanja parkovnega območja, kakor tudi primerne lastnega razvoja v parku in na njegovem obrobju (Berginc, 2005).

V Sloveniji nimamo pregleda, kakšno korist lahko ima turistično gospodarstvo zaradi delovanja nekega parka. Izkušnje iz tujine, kjer so velikokrat znali povezati parkovno ozemlje z vsemi aktivnosti ohranjanja narave, z ustrezno aktivnostjo lokalnega turističnega gospodarstva in iz tega izhajajoči ekonomski rezultati, dokazujejo, kako vse naštetu vpliva na večji obisk in daljšo turistično sezono, večje državne in tuje investicije v infrastrukturo za obiskovalce, olajšano trženje zaradi pomoči pri promociji in drugo (Berginc, 2005). Dejstvo je, da je parkovni turizem v porastu in v mnogih primerih pomeni pomemben prispevek v ekonomiji posameznih območij in regij. Po nekaterih raziskavah se tudi v Sloveniji že kažejo nekatere koristi parkov, tudi ekonomske (Berginc, 2005).

Za razumevanje možnega gospodarskega in socialnega razvoja v parkih je pomembno, da se parkovna območja lahko znotraj še podrobneje conirajo in s tem omogočajo prilagajanje režimov varovanja različnim razvojnim potrebam oziroma možnostim določenih konkretnih družbenih sredin. Določanje notranjih območij sloni na strokovnih naravovarstvenih izhodiščih, vendar morajo biti ob tem upoštewane tudi objektivne razvojne potrebe lokalnega prebivalstva (Berginc, 2005).

4.1.1 Razvoj v območjih naravnih vrednot oz. zavarovanih območjih narave

Mednarodni projekt MAREMA je dokazal, da je sodelovanje med razvojniki in naravovarstveniki mogoče. Izmenjava dobrih praks pri upravljanju regionalnega razvoja v

regijah, v območjih z omejenimi dejavniki razvoja (zavarovana območja narave) in v čezmejnih regijah je pokazala, da so najpogostejši problemi v teh območjih (Razvoj v območjih..., 2005):

- konflikti različnih interesov: npr. gospodarski uporabniki infrastrukture – kmetje – rekreativci – naravovarstveniki,
- pomanjkanje domače lokalne podjetniške iniciative za razvoj dodatnih storitev in ponudbe,
- ni upravljavca območja in razvojnega partnerstva posameznega območja,
- pomanjkanje sredstev za infrastrukturo prijazno naravi,
- meje območja so v nekaterih primerih potrebne ponovnega preverjanja.

Med ključnimi dejavniki uspeha pri razvoju zavarovanih območij narave pa so:

- zelo angažirani ključni akterji oz. posamezniki na območju,
- vključenost javnosti,
- močni partnerji,
- zadostni viri,
- naravni in kulturni potencial območja,
- trženje,
- učinkovit nadzor,
- kakovost sodelovanja.

4.2 ZAKONSKE PODLAGE ZA TURIZEM V ZAVAROVANIH OBMOČJIH

Zakonskega usmerjanja turizma v zavarovanih območjih v Sloveniji ni, vsak akt o ustanovitvi zavarovanega območja pa podaja okvir za razvoj turizma v območju. Vloga turizma v različnih zavarovanih območjih ni enotno uvrščena med cilje in namene ustanovitve; pomen in vloga turizma sta odvisna predvsem od tipa zavarovanega območja in od naravnih danosti prostora (Vičar, 2006). Kljub temu da turizem in rekreacija nista vedno in enotno umeščena v sisteme zavarovanih območij kjerkoli po svetu, pa sodita med pomembne, v nekaterih zavarovanih območjih pa tudi glavne funkcije zavarovanih območij (Šolar, 2005).

Prav tako ni podrobneje definirana rekreacijska vloga v parkih v ZON. Posredno se razmerje varstva narave ter turizma in rekreacije v parkih kaže v standardih in kriterijih Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN), ki jih je na osnovi določil ZON potrebno upoštevati (Šolar, 2005).

V gradivih za ustanavljanje novih, predvsem regijskih parkov v Sloveniji, je o rekreaciji in turizmu definirano nekaj več. V regijskih parkih je cilj razvijati rekreacijo in turizem, vendar tako, da ne ogrožata kvalitet območja, da se po programu vežeta predvsem na naravno in kulturno dediščino območja ter da prinašata koristi lokalnemu prebivalstvu in nudita dodatne zaposlitve domačemu prebivalstvu (Šolar, 2005).

Obisk in rekreacija v parkih sta opredeljena tudi v programu Parki za življenje, ki je koordiniran preko IUCN. Parki morajo biti odprti za obiskovalce, vendar ne za vse vrste turizma. Obiskovalci naj bi doživljali naravo z dušo in telesom. Obiskovanje parkov mora biti močno povezano z okoljsko vzgojo. Obiskovalci v parkih morajo biti vodeni in usmerjeni do zanimivih, vendar ekosistemsko manj občutljivih točk v zavarovanem območju (Šolar, 2005).

V 80. letih 20. stoletja se je v narodnih, regionalnih in krajinskih parkih začel uveljavljati celostno zasnovan koncept varovanja s skupnimi varovalno-razvojnimi projekti in neposredno ter enakopravno udeležbo lokalnega prebivalstva pri pripravi in uresničevanju varovanja in

razvoja. Celovito upravljanje zavarovanih območij tako označujejo naslednje dimenzije (cv: Plut, 2005, str. 2):

- *socialno-ekonomska*: določitev varstvenih ciljev s sodelovanjem prebivalcev, lokalne skupnosti,
- *časovna*: dolgoročne rešitve, trajno spremljanje vplivov dejavnosti na naravo,
- *funkcionalna*: ohranjanje biotskih in abiotskih virov okolja, izobraževanje lokalnih prebivalcev, investorjev in obiskovalcev,
- *prostorska*: sonaravni razvoj v celotnem območju varovanja, raba ekološko in kulturološko primernih tehnologij, infrastrukture.

Uresničevanje varstvene, vzgojno-izobraževalne, znanstveno-raziskovalne, pa tudi rekreativne in turistične namembnosti zavarovanih območij, lahko pripomore k uveljavljanju večplastno pojmovanega trajnostno sonaravnega razvoja oziroma napredka, zasnovanega na ekonomski uspešnosti in okoljevarstveni ter naravovarstveni odgovornosti (Plut, 2005, str. 2).

4.3 ODNOS MED TURIZMOM IN NARAVNIM OKOLJEM

Po definiciji Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN) je zavarovano območje izrecno namenjeno ohranjanju pestrosti vrst in njihovih življenjskih prostorov, naravnih virov in kulturnih vrednot. Vendarle imajo zavarovana območja še vrsto drugih funkcij. Po varstvenem režimu in ciljih upravljanja se delijo na kategorije, med katerimi so tudi takšne, kjer je posebej poudarjen potencial za razvoj (pasivne) rekreacije, doživljanje narave in (trajnostnega) turizma (Morgan, Sovinc, 2003).

Preglednica 8: Zavarovana območja se delijo glede na cilje upravljanja na posamezne kategorije.

	Kategorija	Cilji upravljanja
I	Strogi naravni rezervat/območje divjine	→ Upravljanje za potrebe znanosti ali zaščite divjine
Ia	Strogi naravni rezervat	→ Upravljanje za potrebe znanosti
Ib	Naravno ohranjeno območje (<i>wilderness area</i>)	→ Upravljanje za potrebe zavarovanja divjine
II	Narodni park	→ Upravljanje za varstvo ekosistemov in za rekreacijo
III	Naravni spomenik	→ Upravljanje za ohranjanje izjemnih, posebnih naravnih značilnosti
IV	Naravni rezervat	→ Upravljanje za varstvo s pomočjo ukrepov
V	Zavarovana krajina ali obala	→ Upravljanje za ohranitev krajine/obale in za rekreacijo

Vir: cv: Morgan, Sovinc, 2003

Odnos med turizmom in naravnim okoljem je vseskozi potrebno uravnavati, zato mora biti turizem v zavarovanih območjih sonaraven in načrtovan (Morgan, Sovinc, 2003; Vičar, 2006). Naravovarstveniki in upravljalci parkov pravijo, da je za parke sprejemljiv naravi prijazen turizem, ekoturizem ali trajnostni turizem (Šolar, 2005). Delovna skupina Evropske zveze naravnih in narodnih parkov (FNNPE-EUROPARC Federation) je v okviru projekta, ki je obravnaval turizem in zavarovana območja v Evropi, opredelila trajnostni turizem kot vse oblike turističnega razvoja, upravljanja in dejavnosti, ki vzdržujejo oziroma zagotavljajo trajnost okoljske, družbene in ekonomske celovitosti ter zaščite in skladnost ohranjanja naravnih, grajenih in kulturnih virov (cv: Morgan, Sovinc, 2003; Vičar, 2006).

Turizem je med pomembnimi cilji zavarovanih območij, vendar ne sme ogroziti tistih vrednot, zaradi katerih je neko območje izjemno. Ohranjena narava v zavarovanih območjih velja za primerjalno prednost, vendar je v teh območjih ohranjanje biotske pestrosti, naravnih

vrednot in kulturne dediščine ter varstvo primarno in osnova za načrtovanje vseh aktivnosti v prostoru, vključno rekreacije in turizma, in ne obratno. Turizem v zavarovanih območjih pomeni koristi, prinese pa tudi obremenitve prostora, ki niso povsod enako sprejemljive. Nekatera zavarovana območja namreč ne prenesejo obiska, kot npr. gozdni rezervati (Berginc, 2005).

Turizem sodi v zavarovana območja pod pogojem, da se turizem načrtuje in izvaja na primeren, naravovarstvenim ciljem podrejen način. Naloga načrtovalcev v obeh strokah, naravovarstveni in turistični, je, da čimbolj povečajo koristi in zmanjšajo obremenitve. V zavarovanih območjih se oblikuje t.i. sonaravni turizem, ki mora dati odgovor, kako zadovoljiti želje (povpraševanje) turistov na način, ki zagotavlja ohranjanje in varovanje naravnega okolja (Berginc, 2005).

Turizem v zavarovanih območjih naj bi slonel predvsem na ponudbi lokalnega prebivalstva. Razvija se naj nove turistične produkte oziroma panoge turizma, ki na zavarovanem območju krepijo razvojne potenciale območja ob hkratnem upoštevanju socialnih potreb lokalnega prebivalstva in ohranjanju narave (Vičar, 2006).

4.4 ZAVAROVANA OBMOČJA KOT DEL TURISTIČNE PONUDBE

Turistični sektor v zavarovanih območjih, predvsem v parkih, spoznava vrednoto in prednost za turistični razvoj.

Ohranjena narava je eden najpomembnejših elementov turistične ponudbe v Sloveniji. To je med drugim pokazala tudi raziskava, ki jo je v letu 2005 na podlagi ankete med obiskovalci posameznih turističnih znamenitosti opravila Slovenska turistična organizacija (STO). Na vprašanje, kateri dejavniki so vplivali na odločitev za obisk, je med tujimi udeleženci "neokrnjena narava in zavarovana območja narave" na prvem mestu, med domačimi obiskovalci pa na drugem mestu. Tako si ne moremo predstavljati celovite turistične ponudbe Slovenije brez ohranjene narave (Vičar, 2006).

Za ustvarjanje ugodnih razmer za vključevanje zavarovanih območij v turistično ponudbo bi bilo potrebno upoštevati naslednja splošna priporočila, ki se nanašajo tako na nacionalno raven kot tudi na raven upravljavcev posameznih zavarovanih območij (cv: Morgan, Sovinc, 2003):

- *Zakonodaja*, ki naj zagotavlja učinkovit sistem zavarovanih območij, naj vključuje tudi kontrolne mehanizme za turistične dejavnosti in razvoj.
- *Nacionalna strategija* in politika *trajnostnega turizma* naj umeščata zavarovana območja in njihovo neposredno okolico v širši kontekst.
- Turizem naj se razvija na robu oziroma znotraj zavarovanih območij samo, če je trajnosten na dolgi rok.
- Na nacionalni ravni kot tudi v posameznih zavarovanih območjih je potrebno izboljšati informativnost o odnosu med turizmom in zavarovanimi območji. Nujni so boljši informacijski sistemi za uporabo teh podatkov in kompatibilnost sistemov med različnimi območji.
- Turistični sektor mora spremeniti svojo politiko v duhu trajnostnega turizma na robu ali znotraj zavarovanih območij ter svoje delovanje in aktivnosti prilagoditi tako, da postanejo trajnostne. Turistična podjetja morajo razviti proizvode in aktivnosti, ki s svojo vsebino in velikostjo spoštujejo značilnosti območja in so sami po sebi trajnostni.

- Turistični sektor bi moral direktno prispevati k *vzdrževanju naravnih in kulturnih virov* ter bogastev zavarovanih območij, od katerih je odvisna njegova dejavnost.
- Upravljalci zavarovanih območij in sektor za turizem morajo tesneje *sodelovati* in skupaj oblikovati trajnostne oblike turizma v zavarovanih območjih ter združiti sredstva in znanje.
- Za potrebe dejavnosti trajnostnega turizma je potrebno določiti *standarde in varovala*. Turistična podjetja morajo npr. promovirati samo dogovorjene podobe, vrednote in lokacije ter pri promociji uporabljati močna sporočila varstva.

4.5 POTENCIALNE KORISTI TURIZMA ZA ZAVAROVANA OBMOČJA

Glavne koristi turizma za zavarovana območja so (cv: Morgan, Sovinc, 2003):

- *Zavarovanje narave in kulturne dediščine* (ohranjanje ekoloških procesov in biotske raznovrstnosti ter varovanje kulturne dediščine, komuniciranje in interpretiranje vrednot narave in kulturne dediščine, podpiranje lokalne infrastrukture ipd.).
- *Izboljšanje ekonomskih možnosti* (nudi možnost zaposlitve in večja lokalne prihodke, spodbuja promocijo lokalnih dobrin in viša lokalni standard ipd.).
- *Izboljšanje kvalitete življenja v domači lokalni skupnosti* (podpira estetske, duhovne in druge vrednote ter okoljsko ozaveščenost obiskovalcev in prebivalcev, vzpodbuja razvoj kulture, obrti in umetnosti, dviguje izobrazbeni nivo in raven ozaveščenosti, lokalno prebivalstvo vzpodbuja k vrednotenju lokalne kulture in okolja).

4.6 POTENCIALNE NEVARNOSTI TURIZMA ZA ZAVAROVANA OBMOČJA

Glavne nevarnosti turizma za zavarovana območja so (cv: Morgan, Sovinc, 2003):

- *Obremenitve okolja* (ureditev novih poti, odvržene smeti, gneča, vznemirjanje živali, onesnaževanje vode, tal in zraka, vnos semen, plesni in eksotičnih vrst, vandalizem, izguba habitatov, erozija ipd.).
- *Finančne obremenitve*: turizem prinaša povečano povpraševanje po dobrinah in storitvah, ki se z naraščanjem števila obiskovalcev stalno povečuje. To lahko pomeni splošno zviševanje cen in davkov, kar je lahko velika obremenitev za prebivalce. Povečan obisk pomeni tudi naraščanje stroškov upravljanja zaradi novih potreb po zaposlovanju in storitvah. Upravljavca mora zato najti pravo ravnovesje med obremenitvami - stroški in koristmi.
- *Družbene obremenitve*: povečan obisk turistov lahko pomeni precejšnje obremenitev za lokalno skupnost, boj za rekreacijski prostor in druge storitve. Slabo načrtovan turizem lahko pomeni onesnaževanje z odpadki, hrup, gnečo, vandalizem ipd. V kolikor pride do takih posledic, je pod vprašaj postavljena lokalna podpora ciljem zavarovanja.

4.6.1 Negativni vplivi na območja Natura 2000 zaradi turizma in rekreacije⁶

Gozdna območja Natura 2000 zaobjemajo številne redke vrste, habitate in habitatne tipe. Vsaj na teh posebnih ohranitvenih območjih je treba preprečiti slabšanje njihovega stanja in vznemirjanje vrst. Nenačrtovano in neusmerjeno izvajanje turističnih in rekreacijskih dejavnosti na teh območjih bi namreč lahko imelo pogubne učinke in bi delovalo v nasprotju z

⁶ Povzeto po: Polanšek, Kovač, 2005.

želenim. Nekaj primerov turističnih in rekreativnih rab, ki zaslužijo načrtno usmerjanje in morda tudi omejevanje, je naštetih v nadaljevanju:

- motokros in motorne sani lahko vznemirjajo občutljive živalske vrste,
- rekreacija in nabiranje gozdnih sadežev ter gob v območjih rjavega medveda lahko vodijo do "neprijetnih srečanj",
- kanjoning lahko uničuje redke rastlinske vrste,
- svetlobno onesnaževanje lahko vznemirja in poškoduje podzemno (jamsko) živalstvo,
- jadrarno padalstvo in plezanje lahko vznemirja gnezdeče ptice,
- hoja, kolesarjenje in jahanje zunaj urejenih poti lahko poškoduje dragocena barja, šotišča in mokrišča,
- tek na smučeh lahko vznemirja občutljive živalske vrste,
- številni kopalci lahko poškodujejo obmorske klife ter njihovo rastlinje,
- čolnarjenje (sidra) lahko poškodujejo podmorske travnike s pozejdono,
- ribolov lahko vznemirja občutlivejše vrste, poškoduje habitate in ima negativen vpliv.

Pomembni, s turizmom v naravi povezani objekti, ki se presojujejo v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja – Natura 2000 in zavarovana območja (Golob, 2005):

- turistični kompleksi (zimskošportna središča, turistična naselja, kopališča z infrastrukturo) – vpliv do 250 m,
- objekti za šport, rekreacijo in prosti čas (igrišča s trdo podlago, smučišča) – do 250 m,
- gradnja ali rekonstrukcija nestanovanjskih stavb – do 50 m,
- postavitve pomolov in drugih objektov za izvajanje športnega ribolova – do 25 m,
- gradnja oziroma ureditev poti:
 - o kolesarskih ali jahalnih poti – do 50 m
 - o za sprehajalce na obrežju voda – do 100 m
 - o drugih novih javnih poti in tekaških prog – do 50 m,
- postavitve novih plezalnih smeri in plezalnih vrtcev – do 150 m,
- ureditev novih vzletišč za letala, motorne zmale, balone – do 250 m,
- ureditev in uporaba prostora za taborjenje – do 50 m,
- odpiranje jam za turistični obisk – do 500 m.

4.7 VRSTE TURIZMA, KI JIH ZAVAROVANA OBMOČJA DOPUŠČAJO

Ob razvoju turizma v zavarovanih območjih se pojavlja vprašanje, kakšno vrsto turizma parki dopuščajo oziroma kakšne ne prenesejo. Za vsako parkovno območje, odvisno od vrste posebnih okoliščin, je mogoče govoriti o različnih možnih primerih in rešitvah. Parki hkrati omogočajo razvoj različnim oblikam turizma. V celoti pa naravni prijazen turizem (Šolar, 2005), ekološki turizem, najbolj stopa v ospredje nesporne sprejemljivosti (Vičar, 2006).

Ekoturizem lahko razumemo kot tiste vrste turizem, ki ima na okolje manjše negativne vplive kot »navadni« turizem (Šolar, 2005).

4.7.1 Ekoturizem v zavarovanem območju

V zavarovanih območjih je najbolj smiselno razvijati ekološke oblike turizma. Te oblike imajo eno izmed najhitrejših stopenj rasti med sodobnimi turističnimi proizvodi (Jurinčič, 2003).

Za ekoturizem so značilne na naravni dediščini osnovane oblike turizma, glavni motiv turista je opazovanje in uživanje ob naravni in kulturni dediščini določenega predela, izobraževalne in interpretacijske vsebine, majhne skupine, ekonomska korist zlasti za lokalno prebivalstvo,

minimalni vplivi na naravo in okolje, minimalni vplivi na kulturno dediščino, izročila, šege in navade; v splošnem prispeva k varovanju naravne in kulturne dediščine (Šolar, 2005).

Ekološki turisti postavljajo naravo kot glavni motiv njihovega obiska. Menda predstavlja njihov delež v celoti turističnega povpraševanja okoli 30 odstotkov. Med temi vrstami turistov pa so vendarle pomembne razlike; razpon sega od ljubiteljev opazovanja ptic do ljubiteljev pogledov na najbolj ohranjene predele narave. Zaradi tega je smiselno coniranje zavarovanih območij in njihovega vplivnega območja za različne interesne skupine ekoloških turistov, glede na stopnjo varovanja, motiv obiska, starost in telesne zmogljivosti obiskovalcev (Jurinčič, 2003).

Svetovna turistična organizacija (WTO) je splošne značilnosti ekoturizma povzela v naslednjih točkah (WTO, 2006; cv: Koščak, 2004):

1. pomeni vse sonaravne oblike turizma, pri katerih je glavna motivacija turistov opazovanje in uživanje narave ter tradicionalnih kultur, zlasti v naravnih okoljih;
2. vključuje vzgojno-izobraževalne in predstavitvene dejavnosti;
3. ekoturistične izlete in potovanja v glavnem organizirajo (ni pa to pravilo) za manjše skupine turistov specializirana, manjša turistična podjetja na lokalni ravni, lahko pa jih v glavnem za majhne skupine prirejajo, vodijo in/ali tržijo tudi tuja turistična podjetja različnih velikosti;
4. zmanjšuje negativne vplive na naravno in socialno-kulturno okolje;
5. podpira varstvo naravnega okolja z:
 - ustvarjanjem gospodarskih koristi za lokalne skupnosti, organizacije in upravne organe, ki upravljajo z naravnimi območji in jih ohranjajo,
 - ustvarjanjem dodatnih možnosti zaposlovanja, s tem pa zaslužka za lokalne skupnosti,
 - oblikovanjem zavesti o ohranjanju naravnih in kulturnih dobrin tako pri domačem prebivalstvu kot pri turistih.

Ekoturizem je le ena od oblik trajnostnega turizma. Je instrument varovanja okoljsko občutljivih območij, habitatov in vrst, obenem pa zagotavlja trajnostne ekonomske učinke za lokalno prebivalstvo (Šolar, 2005).

Ekoturizem (Šolar, 2005)

- prispeva k varovanju in ohranjanju narave in kulturne dediščine,
- lokalne skupnosti so vključene v vse faze načrtovanja in izvajanja dejavnosti ter imajo neposredno korist od take vrste turizma,
- obiskovalci so preko ekoturizma deležni promocije in izobraževanja o naravi in kulturni krajini,
- programi so pripravljeni za manjše skupine oziroma posameznike,
- narava in kulturna dediščina sta osnovna turistična produkta ekoturizma,
- vplivi na naravo oziroma okolje nasploh morajo biti kar najmanjši.

Ekoturizem je lahko razumljen kot okoljska, sociološka ali ekonomska kategorija. V smislu okoljske kategorije ekoturizem lahko odločilno prispeva k trajnostnemu razvoju podeželja in je ključno gonilo tega razvoja. Za sociološko kategorijo ekoturizma je zančilno, da prispeva k večji ozaveščenosti javnosti o pomenu varstva narave in zavarovanih območij, obenem pa imajo obiskovalci občutek, da s svojim primernim ravnanjem prispevajo k varstvu in ohranjanju. V ekonomskem smislu pa ekoturizem seveda zagotavlja promocijo in trženje

produktov, kot so narava, kulturna dediščina, čiste vode, zdravo podnebje, avtentični domači izdelki in podobno (Šolar, 2005).

Obstajajo aktivnosti, s katerimi se vnaša v doslej še nedostopne kotičke narave nemir, ki lahko poškodujejo habitate in vznemirjajo vrste ter zaradi tega niso primerne za zavarovana območja. Takih aktivnosti sonaraven turizem ne podpira. (Vičar, 2006).

Zavarovana območja so neprimerno okolje za množične prireditve; velikokrat so nespoštovanje izraženega javnega interesa varstva narave, laično določevanje nosilne kapacitete, tradicionalni miselni vzorci in kapitalska miselnost vzrok za nerazumevanje nekaterih omejitev. Tudi v tujini se srečujejo s podobnimi problemi, odgovor pa je predvsem v oblikovanju alternativne turistične ponudbe, ki bo pritegnila drug tip obiskovalca.

Omejitve glede na tip varovanja so različne, izhajajo pa tudi iz specifičnosti lokacije. Usmerjanje posameznih dejavnosti je potrebno z namenom, da se ohranijo kvalitete, ki jih bodo tržile tudi prihodnje generacije (Vičar, 2006).

4.8 NAČRTOVANJE TURIZMA V ZAVAROVANEM OBMOČJU⁷

Razvoj turističnih aktivnosti mora biti usklajen in načrtovan skladno z realnimi možnostmi in sprejemljivostjo fizičnih, ekonomskih in socialnih elementov okolja, v katerem se uvajanje novih gospodarskih dejavnosti dogaja. Pri tem je predvsem pomembno, da je razvoj uravnotežen, saj le tako zagotavlja dolgoročno izkoriščanje in uporabo lokalnih potencialov in pri tem njihovo varovanje za prihodnje generacije.

Za uravnotežen razvoj je potrebno upoštevati tudi mejne zmogljivosti v okolju; te se lahko kažejo v obliki fizično-ekoloških, socio-demografskih in politično-ekonomskih parametrov.

Proces, ki te parametre uporablja, se imenuje **koncept presoje sprejemljivosti okolja**, in ga je potrebno uporabiti pri načrtovanju razvoja kateregakoli območja, še posebej pa takega, ki je na eni strani izredno bogato z naravno in kulturno dediščino, na drugi strani pa izredno ranljivo.

Ta koncept je uporabljen kot ena od glavnih tehnik za načrtovanje turizma, rekreacije in upravljanja. Njen osnovni namen je določitev zgornjih meja razvoja, to je optimalne uporabe virov za turistične namene; t.i. sprejemljivost okolja pravzaprav predstavlja nosilno zmogljivost okolja.

V praksi obstaja veliko primerov, kjer se presoja sprejemljivosti okolja ni izvedla, posledice pa so očitne v obliki degradacije okolja, naravnih in kulturnih atrakcij in s tem oslabitve turističnega trga gostitelja. Jasno je tudi, da neomejeno prosto načrtovanje negativno vpliva na okolje in direktno na zanimanje turističnega trga za določene destinacije.

Vključevanje presoje sprejemljivosti okolja (PSO) v turistično načrtovanje in njegovo upravljanje je postalo nujna in eden od ključnih kriterijev za oblikovanje turističnih načrtov na vseh nivojih. Pozitivne učinke tega načrtovanja občutita oba družbena sektorja, tako javni kot tudi privatni.

⁷ Povzeto po: Koščak, 2004.

4.8.1 Parametri presoje sprejemljivosti okolja

- *Fizično- ekološki parametri*

Nanašajo se na vse statične in dinamične komponente naravnega okolja kot tudi infrastrukturnih sistemov, ki so najtesneje povezani z naravnimi viri.

Statične komponente so npr. ekološka sprejemljivost, sprejemljivost naravne in kulturne dediščine, dolžina obale, klima ipd.

Dinamične komponente se primarno nanašajo na infrastrukturne sisteme, kot so vodovod, kanalizacija, elektro oskrba in oskrba s plinom, promet (predvsem število cestnega prometa), javni in privatni sektor (pošta, telefon, zdravstvo, banke, trgovine in ostale servisne dejavnosti). Gre za zagotavljanje primerne standarda infrastrukture, servisnih dejavnosti in ostalih pogojev za razvoj dejavnosti v prostoru.

- *Socio-demografski parametri*

Nanašajo se na vse elemente v zvezi s socialnim delom okolja, kakor tudi na medsebojne relacije med lokalnim prebivalstvom in obiskovalci.

Demografski elementi, ki so lažje določljivi in merljivi (delovna sila, izobrazbena struktura zaposlenih), kakor socio-kulturni elementi (kulturna identiteta lokalnega prebivalstva, njihove izkušnje v turizmu ipd.), igrajo enako pomembno vlogo pri vrednotenju.

- *Politično-ekonomski parametri* se nanašajo predvsem na investiranje in ekonomske ukrepe za turistični razvoj. Ti parametri se lahko vrednotijo, kjer je to možno, predvsem z manjšo vrednostjo glede na ostale parametre. Če je npr. izgradnja vodovodnega omrežja ključna ovira za razvoj turističnih aktivnosti in če je država pripravljena investirati v to brez obremenitve potencialnih investorjev v turizem, potem je treba v smislu presoje sprejemljivosti računati s stanjem po izgradnji tega infrastrukturnega dela ali odseka. Čeprav so na nek način politično-ekonomski parametri korekcijski faktorji fizično-ekonomskih in socio-demografskih, lahko v nekaterih primerih predstavljajo ključni element presoje sprejemljivosti okolja. Ti parametri so tudi pomembni za popolno razumevanje razmer v lokalnem okolju in o tem, kako le-to funkcionira.

4.9 NAČRTOVANJE IN NADZOR TURISTIČNEGA OBISKA V ZAVAROVANIH OBMOČJIH S POMOČJO ANALIZE NOSILNE ZMOGLJIVOSTI

Nosilna zmogljivost prostora predstavlja pristop, ki dolgoročno zagotavlja tudi kakovostne turistične storitve in ohranjanje naravnih virov.

Pri analizi nosilne zmogljivosti se ocenjuje ekološke, ekonomske in sociokulturne vplive turizma na okolje. Vrednosti indikatorjev, s katerimi merimo nosilno zmogljivost, se krajevno spreminjajo; torej niso neposredno prenosljivi, ampak jih je vsakokrat potrebno prilagoditi zahtevam lokalnega okolja (Jurinčič, 2003).

4.10 PRIPOROČILA ZA UPRAVLJANJE S TURIZMOM V ZAVAROVANIH OBMOČJIH

Svetovna zveza za varstvo narave IUCN in Evropska mreža EUROPARC sta pripravila jasna priporočila za upravljanje s turizmom v zavarovanih območjih. Prav tako je bilo s strani Svetovne turistične organizacije (WTO) podanih kar nekaj usmeritev in priporočil za zagotavljanje največjih učinkov turističnih produktov in istočasno minimiziranje negativnih

učinkov na okolje in lokalno skupnost Priporočila veljajo tudi za delo naših institucij pri razvoju tovrstnih turističnih produktov.

Priporočila IUCN, EUROPARC in WTO za upravljanje s turizmom v zavarovanih območjih (cv: Morgan, Sovinc, 2003; cv: Koščak, 2004) so naslednja:

- Določiti jasne varstvene cilje.
- Izdelati seznam naravnih in kulturnih vrednot območja ter potencialnih območij za razvoj turizma, oceniti vire.
- Turistični produkt mora prispevati k varovanju in izboljšanju območij naravnega okolja ter k trajnostnem razvoju širšega območja in v njih živečih ljudi.
- Načrtovanje turizma mora vključevati jasne kriterije prostorskega coniranja, vključno z rezervati najstrožjega režima, nizko in srednje dovoljeno obremenjenimi območji ipd.
- Prostorsko načrtovanje celotne infrastrukture mora biti v duhu minimiziranja vseh negativnih vplivov na naravno in kulturno okolje, v katerem se izvaja.
- Sodelovati z lokalnim prebivalstvom, turističnim sektorjem in drugimi lokalnimi ter regionalnimi organizacijami.
- Določiti vrednote, na katerih se bo osnoval razvoj trajnostnega turizma.
- Določiti okoljevarstvene standarde in nosilno kapaciteto posameznega dela območja ter izdelati program monitoringa (spremljanje okolja) zavarovanega območja.
- Raziskati in analizirati turistične trge ter potrebe in pričakovanja obiskovalcev – pred razvojem in po razvoju – o novih oblikah turizma.
- Izdelati smernice za turistične aktivnosti – skladne in neskladne z okoljem.
- Predlagati nove »turistične proizvode« za razvoj, skupaj z izobraževalnim turizmom, ter oceniti okoljske vplive predlogov.
- Ključni vsebini upravljanja zavarovanega območja v povezavi z načrtovanjem turizma sta: coniranje in usmerjanje obiska z interpretacijo in izobraževanjem.
- Vzpostavljeni morajo biti primerni institucionalni in legalni mehanizmi, taki, ki zagotavljajo učinkovito vključevanje lokalnih skupnosti, in to na področju in v fazah nastajanja usmeritev, načrtovanja, upravljanja in nadzora.
- Institucionalni, finančni in ostali mehanizmi ter ukrepi morajo zagotavljati, da določen delež dohodka, ki se ustvari s trženjem turističnih produktov ostane v lokalni skupnosti oziroma je namenjen izvajanju varovalnih ukrepov.
- Pomembno je, da ustvarjanje produktov ekoturizma vzpodbuja lokalno podjetništvo, da se vključuje s svojo ponudbo in s tem zaokrožuje celovito ponudbo območja.
- V primerjavi s »splošnim turizmom« morajo biti ukrepi za izvajanje in trženje produktov ekoturizma strožji.
- Predlagati trajnostni razvoj transporta.
- Izobraževanje in usposabljanje sta predpogoj za trajnostni razvoj »produktov ekoturizma« in njegovo uspešno upravljanje.
- Izoblikovati komunikacijsko in promocijsko strategijo za promoviranje podobe zavarovanega območja, novi proizvodi in tehnike upravljanja.
- Promocijski material, ki nudi produkte ekoturizma, mora (naj bi) vsebovati dovolj informacij o vseh potencialnih vsebinah, ki bi obiskovalca zanimalo, vključno s podrobnostmi o flori in favni, geologiji in ekosistemu nasploh. Prav tako je pomembna informacija o možnosti prenočevanja in prehranjevanja, kakor tudi to kar je zaželeno ali prepovedano na destinaciji obiska.
- Tisti, ki so porabniki produktov ekoturizma, potrebujejo podrobne informacije pred in med potovanjem (v obliki brošur, vodnikov, zloženk, načrtov, interpretacijskih centrov, muzejev, označenih poti ipd.)

- Tako marketinški kot promocijski ukrepi za produkte ekoturizma naj bodo skladni z zvrstjo turistične ponudbe, ki jo ekoturizem predstavlja.
- Izpolniti plan.

Načela in kriterije za načrtovanje in izvajanje turizma in rekreacije, za zagotovitev ključnih in pravih ciljev turizma oziroma ekoturizma v zavarovanih območjih, je določil tudi Triglavski narodni park (Šolar, 2005):

1. Dopustnost posamezne turistične in rekreacijske dejavnosti je odvisna od varstvenih omejitev, zapisanih v aktu o zavarovanju ali drugih predpisih, ki določajo cilje in namene zavarovanega območja, v načrtu upravljanja ali na podlagi upoštevanja kriterijev priznanih mednarodnih naravovarstvenih organizacij.
2. Naravovarstveno vrednotenje prostora - v primerih, ko cilji in nameni zavarovanega območja dopuščajo turistično ali rekreacijsko dejavnost, je treba preveriti možnosti za turizem in rekreacijo v razmerju do posebno vrednih delov narave. Pri naravovarstvenem vrednotenju se upošteva izjemnost, absolutna ali relativna redkost, izjemne razsežnosti ter izredne ali enkratne oblike pojava v naravi. Vedno bolj so pri naravovarstvenem vrednotenju pomembni kriteriji mednarodnih konvencij in direktiv Evropske skupnosti. Posebno vredni deli narave oziroma posebna ohranitvena območja imajo običajno predpisane ali predlagane varstvene ukrepe, ki so odločilni za urejanje turizma in rekreacije.
3. Upoštevati je potrebno splošno veljavne norme in usmeritve za turizem in rekreacijo v zavarovanih območjih. To pomeni obiskovanje v smislu doživljanja in učenja v naravi na miren, nehrupen način. V splošnem tudi velja, da vse vrste tako imenovane motorne rekreacije v zavarovanih območjih niso sprejemljive.
4. Posamezno turistično rekreacijsko dejavnost, ki se pojavlja v zavarovanem območju oziroma obstajajo interesi zanjo, je treba analizirati. Tu so mišljeni predvsem preučevanje vplivov na naravno okolje in občutljivosti naravnega okolja, kjer se dejavnost pojavlja, ter ugotavljanje vpliva množičnosti pri posamezni turistični dejavnosti. Prav tako je nujno oceniti možne vplive zaradi izgradnje potrebne infrastrukture ter upoštevati tudi obremenitve izgleda pokrajine (vizualne motnje).
5. Pred nadaljevanjem načrtovanja je treba oceniti turistično povpraševanje za posamezne dejavnosti. Pri urejanju turizma in rekreacije v zavarovanih območjih gre namreč v vsakem primeru za kompromis, saj dejavnosti brez vplivov na naravo ni. Zato bi bilo nesmotrno določati prostor za neko dejavnost, za katero v resnici ni zanimanja.
6. Vrednotenje primernosti pokrajine je namenjeno izločanju primernih površin za turistično rekreacijsko rabo. Merila vrednotenja temeljijo na analizah uporabne vrednosti. Vrednotenje se lahko nanaša samo na pokrajinske sestavine, na turistično infrastrukturo, lahko pa na oba segmenta (dela) hkrati. Samo vrednotenje primernosti je zahteven strokovni proces, primernost območja pa je odvisna od pogojev okolja, doživljajskega potenciala, uporabne primernosti območja, dosegljivosti in infrastrukturne opremljenosti. V zavarovanih območjih praviloma vrednotimo primernost pokrajine za turizem in rekreacijo samo tam, kjer je le-ta dopustna in sprejemljiva glede na prve štiri kriterije.
7. Naslednji korak po izločitvi primernih površin za posamezne turistično rekreacijske dejavnosti je ugotoviti in upoštevati lastniška razmerja na območju, primernem za posamezno turistično rekreacijsko dejavnost. Z lastniki zemljišč so glede na turistično rekreacijsko rabo ter njene vplive potrebni ustrezni dogovori v smislu dovoljevanja dejavnosti ter tudi v smislu odškodnin in nadomestil.
8. V povezavi z lastništvom in za turizem ter rekreacijo primerno pokrajino so tudi možni konflikti z drugimi rabami (predvsem tradicionalnimi, kot so kmetijstvo, vodno

gospodarstvo, gozdarstvo in lovstvo) ali interesi. Primerno načrtovanje in urejanje turizma lahko navzkrižne interese in konflikte zmanjša ali odpravi. Tu je zelo pomembna časovna komponenta urejanja turizma in rekreacije.

9. Ker se pojavljajo tudi navzkrižni interesi znotraj turizma in rekreacije, so ta razmerja prav tako odločilna za načrtovanje in urejanje rekreacije v zavarovanih območjih.

Velja prepričanje, da gre za dolgoročni in trajnostni koncept, ki lahko, predvsem v sodelovanju med posameznimi partnerji javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, pomeni priložnost za oblikovanje širših, regijskih konceptov in njihove prepoznavnosti kot "eko-regije" oziroma "eko-destinacije". Za doseg tovrstnih ciljev si velja prizadevati tudi v Sloveniji, saj je iz vidika biotske raznolikosti, ohranjenosti kulturne pokrajine ter naravne in kulturne dediščine prav gotovo ena od dežel z velikim potencialom za razvoj produktov ekoturizma (Koščak, 2004).

4.11 ZAVAROVANA OBMOČJA KOT EKO DESTINACIJE

Iz raziskav, ki se ukvarjajo s turističnim povpraševanjem, je razviden izrazit porast števila t.i. eko-turistov. Slovenija bi morala to izkoristiti kot svojo priložnost (Berginc, 2005).

V tako razvojno obliko je potrebno vključiti lokalno prebivalstvo. Parkovne ustanove so lahko ena od možnih organizacijskih pomoči. Lokalno prebivalstvo, domačini v parkih, bi tako možnost lahko uporabili za svoj gospodarski razvoj, pri čemer je park lahko atraktivna blagovna znamka (Berginc, 2005).

Turistična društva so v tem procesu eden od ključnih akterjev, ki lahko Slovenijo in posamezna območja predstavijo tudi in predvsem kot ekoturistično destinacijo.

Skupaj z ostalimi institucijami in posamezniki v lokalnih okoljih velja delovati v naslednjih okvirih in področjih za boljše in učinkovitejše trženje tovrstnih turističnih produktov (Koščak, 2004):

- razvijati oziroma sodelovati pri razvoju produktov, ki omogočajo bivanje oziroma spoznavanje narave (npr. različni vodeni izleti v naravo, trekingi, foto-izleti),
- ponuditi možnosti za spoznavanje ekoloških, kulturnih in zgodovinskih zanimivosti določenega okolja (npr. s ponudbo skupinskih vstopnic kot "paketa" za ogled teh zanimivosti, z organizacijo primernih prevozov),
- pripraviti pakete ponudbe za prenočevanje z ogledi produktov ekoturizma v tem okolju (npr. na turističnih kmetijah, v hotelih, ki nudijo koncept produktov ekoturizma ipd.),
- paziti, da produkti, ki jih nudijo kot ekoturizem, spoštujejo kvaliteto okolja, v katerem se nudijo; da obiskovalci ne motijo domačinov, da obiskovalce motivirajo k odgovornosti za tisto kar počnejo v okolju gostiteljev, in da so usklajeni z nosilno zmogljivostjo naravnega okolja,
- pripraviti ponudbo za ciljno tržišče (po raziskavah gre za skupine, ki so v starosti med 30 in 60 let, imajo višjo izobrazbeno raven in redni dohodek, živijo v urbanih okoljih oziroma večjih mestih, imajo raje rekreacijo in aktivni oddih, želijo spoznati in izkusiti nove destinacije in kulturno krajino (naravno in kulturno dediščino le-te), bežijo od preveč obljudenih turističnih destinacij, niso preveliki potrošniki, izberejo počitnice v srednjem cenovnem razredu),
- ponuditi pravočasne in realne informacije ciljnim skupinam o tem, kaj lahko dobijo in doživijo na izbrani destinaciji, kar vključuje dober informacijsko-servisni center, ki je primerno kadrovsko zaseden in na primerni strokovni ravni (informacije v več jezikih),

- spodbujati nastajanje in razvoj projektov od “spodaj navzgor” pri čemer TD in njihovi člani delujejo kot nosilci in motivatorji,
- sodelovanje in animiranje vseh akterjev (za organizacijo izobraževanja in usposabljanja), ki že delujejo na področju ekoturizma in k temu privabiti nove zainteresirane ponudnike,
- ponuditi lokalno izdelane in pripravljene produkte, ki so razviti iz lokalnih znanj in spretnosti, tradicije, običajev, načina dela in življenja tamkajšnjih ljudi.

4.11.1 Oblike turistične ponudbe, ki jih zavarovana območja ponujajo

Zavarovana območja ponujajo naslednje oblike turistične ponudbe (Vičar, 2006):

- doživljanje in odkrivanje narave - opazovanje živali, fotolov,
- pohodništvo,
- turizem na kmetijah (vključevanje produktov lokalnega prebivalstva),
- tematske poti,
- kolesarjenje,
- informacijska središča (možnosti zaposlitve za domačine),
- vodeni izleti (možnosti zaposlitve za domačine),
- parkovna infrastruktura (del splošne turistične infrastrukture),
- kulturna dediščina, muzejski in demonstracijski prikazi,
- vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

4.11.1.1 Interpretativne poti v zavarovanih območjih⁸

Ena od nalog zavarovanih območij po svetu, predvsem naravnih parkov, je tudi interpretacija narave in kulturne dediščine za domačine in obiskovalce. Vloga interpretacije je precej različna. Kolikšen delež dejavnosti parka, rezervata ali drugega zavarovanega območja posvetijo interpretaciji, je odvisno od načina financiranja zavarovanih območij, mehanizmov, ki jih uporablja varstvo narave za doseg svojih ciljev, tradicije v posamezni državi, orodij ipd. V kolikor je za ustanovitev in obstoj naravnega parka potrebna podpora javnosti, si jo bo uprava parka prizadevala pridobiti tudi s pomočjo interpretacije. V takem primeru bo eden od ciljev interpretacije povečati podporo domačinov in obiskovalcev za njene ukrepe upravljanja. Če sredstva za financiranje upravljanja parka zagotavlja država, dežela oz. občina le v manjši meri, si bo uprava prizadevala za dodatne prilive s pomočjo donatorjev, prihodkov od vstopnin za obiskovalce, trženja svojih storitev. Tudi v tem primeru bo interpretacija orodje, ki ga bodo s pridom uporabljali.

Kjer se zavarovana območja ustanavlja »od zgoraj navzdol« in/ali so prvenstveno financirana iz državnega proračuna, lahko pričakujemo, da bo dejavnost interpretacije med parkovnimi dejavnostmi zasedala manj pomembno mesto. Cilji, ki jih po svetu skušajo doseči z interpretacijo, so zlasti izobraževalni, marketinški, varstveni, iskanje podpore.

Med medije interpretacije običajno štejejo razstave, opremljene poti, vodeni ogledi, publikacije, spletne strani, avdio-vodeni ogledi, predavanja. Učne poti sodijo med najbolj priljubljene ureditve za obiskovalce.

V zavarovanih območjih narave jih je v Sloveniji skupno nekaj več kot 20.

Vzrokov za njihovo priljubljenost je več: ureditev in vzdrževanje ni drago (v primerjavi z nekaterimi drugimi ureditvami), ne zahtevajo stalnega osebja na terenu, njihova priprava

⁸ Povzeto po: Ogorelec, 2004.

kadrovsko ni zahtevna, imajo vsaj nekajletno dobo trajanja, v Sloveniji je že dolgoletna tradicija (zlasti gozdnih učnih poti).

Običajno so poti opremljene s pojasnjevalnimi tablami in tiskanim vodnikom ali vsaj zgibanko. Praviloma se je mogoče dogovoriti za voden ogled poti. Dolžina teh poti je od 250 m do 12 km in več (slednje krepko presega priporočeno dolžino interpretativnih poti), najpogosteje pa 2–3 km.

Nekatere poti so uredili upravljavci zavarovanih območij, večino pa druge institucije (zlasti Zavod za gozdove Slovenije) in nevladne organizacije. Tudi vodeni ogledi so (lahko) oblika interpretacije. Nudijo jih v vseh zavarovanih območjih, ki imajo informacijske točke.

Dejanske in potencialne koristi interpretativnih poti za zavarovana območja:

Cilji sedanjih učnih poti so predvsem izobraževalni, še posebej za šolsko mladino. Ponekod je dodan še cilj, ki se nanaša na obnašanje obiskovalcev, in sicer naj s svojim obiskom naravi ne škodujejo. To nalogo večinoma opravljajo piktogrami s prepovedmi, ponekod tudi priporočila ali prepovedi v vodnikih in zgibankah. Vse bolj pogost cilj postaja tudi obogatitev ponudbe v parku.

Z interpretacijo je mogoče doseči več ciljev. Običajno se navajajo v treh sklopih: izobraževalni (kaj želimo, da obiskovalci izvedo), čustveni (kaj želimo, da obiskovalci čutijo do območja) in vedenjski (kako želimo, da se obiskovalci obnašajo).

Spodaj je navedenih nekaj možnih vedenjskih ciljev, ki si jih je mogoče postaviti pred ureditvijo interpretativne poti:

- povečati obisk zavarovanega območja (na primer obisk poti ob drugih letnih časih, obisk drugih območij v parku, kamor usmerjamo obiskovalce, udeležba na vodenem ogledu),
- obiskovalci prevzamejo skrb za naravo (ta cilj še posebej pogosto želimo doseči pri domačem prebivalstvu, zato z interpretacijo gradimo njihov ponos),
- poveča se podpora upravljavcu in njegovim dejavnostim (na primer, če bodo obiskovalci na poti spoznali, zakaj in kako uprava parka skrbi za neko redko vrsto živali, jo bodo bolj podpirali v njenih prizadevanjih),
- usmeriti obisk na manj ranljiva območja, kadar je nosilna sposobnost presežena (gre za enega od ukrepov upravljanja z obiskom - to lahko dosežemo že zgolj z ureditvijo privlačne poti, ki bo spontani obisk preusmerila na zaželeno območje; lahko pa se na poti pojasni, zakaj v nekatera območja obiskovalci ne morejo vstopati, ker bi bila škoda za naravo prehuda (tak primer je ureditev učne poti na Goreljku, ki naj bi preusmerila obisk s preobremenjenih območij na Pokljuških barjih),
- primeri dobre prakse (obiskovalci spoznajo primere ustreznega ravnanja, ki ga nato prenesejo in uporabijo v domačem okolju).

S finančnega vidika se lahko povečajo prihodki upravljavca zavarovanega območja zaradi vstopnin, plačanega vodenja, nakupov ter zmanjšajo stroški vzdrževanja ureditev v zavarovanem območju. Pomembna pa je tudi korist za turizem v kraju ali regiji zaradi bogatejše ponudbe. Več kot dvajset učnih poti v zavarovanih območjih v Sloveniji take koristi zagotovo prinaša. Lahko bi bile še večje, če bi bila povezava med turizmom in upravljavci zavarovanih območij močnejša (promocija). Kadar je na poti na voljo tudi voden obisk, interpretacija lahko pomaga oblikovati nova delovna mesta.

Interpretativna pot ne sme biti izoliran projekt, temveč rezultat celovitega načrta interpretacije za zavarovano območje. Ta načrt bo določil cilje in teme. Šele nato se izbere ustrezne medije interpretacije in učne poti so le eden od njih.

Upravljalcev naših zavarovanih območij, še posebej naravnih parkov, ni potrebno prepričevati, da so učne poti koristne. Koristno pa bi bilo pri njihovi zasnovi upoštevati načela interpretacije. Tako zasnovane poti bi parkom lahko prinašale več koristi: ustvarjanje navdušenja in ponosa ter občutka, da je potrebno pomagati, usmerjanje obiska, povečevanje javne podpore upravljavcu, povečan obisk in prihodki. Učna pot ni le cilj, temveč sredstvo, orodje upravljanja parka.

4.12 VLOGA DRŽAVE PRI RAZVOJU TURIZMA V ZAVAROVANIH OBMOČJIH

Vloga države pri spodbujanju in omejevanju turističnega razvoja v zavarovanih območjih je predvsem v zagotavljanju javnega interesa, ki ga v primeru varstva narave predstavljajo zavarovana območja in na drugi strani v oblikovanju razvojnih, finančnih in drugih okvirov, da bodo lahko razviti vsi potenciali, ki jih ponuja posamezno območje in Slovenija kot celota. V primeru turizma je najpomembnejši državni dokument nova strategija turističnega razvoja, sprejeta v začetku leta 2006. Temeljiti bi morala na oblikovanju celostne in hkrati raznovrstne turistične ponudbe (Vičar, 2006).

4.13 ALPSKA KONVENCIJA IN NJEN POMEN ZA RAZVOJ TURIZMA V ZAVAROVANIH OBMOČJIH⁹

Alpska konvencija (Konvencija o varstvu Alp) je mednarodna pogodba, s katero so se podpisnice (Avstrija, Francija, Italija, Liechtenstein, Monako, Nemčija, Slovenija in Švica) zavezale k trajnostnemu razvoju in varovanju alpskega sveta. Konvencija sestoji iz 13 protokolov, ki vsebujejo določila in ukrepe za sonaraven razvoj fizičnih in družbenih pokrajnotvornih sestavin.

Aprila 2004 je Alpska konvencija z vsemi svojimi določili stopila v veljavo v Sloveniji; od tedaj jo je dolžna izvajati in upoštevati pri vseh posegih v alpskem svetu. CIPRA Slovenija je, kot sestavni del CIPRE International, pričela razvijati metodologijo preučevanja skladnosti posegov v okolje z Alpsko konvencijo.

Namen Alpske konvencije je doseči boljše varovanje človeka in narave v Alpah in uresničiti dolgoročno, okolju prijazno in socialno sprejemljivo gospodarjenje. Konvencija ponuja skupne rešitve:

- zaustavitev izseljevanja prebivalstva iz hribovskega in gorskega sveta ter ohranjanje kulturne krajine s pomočjo vzpodbud in posebnih podpor,
- zmanjšanje in odpravljanje neenakomernega razvoja ter izenačevanje življenjske ravni prebivalstva,
- zagotavljanje sonaravnega gospodarskega razvoja alpskega sveta s spreminjanjem politike v kmetijstvu, gozdarstvu, vodnem gospodarstvu in energetski rabi voda ter pri načrtovanju turističnih in športnih središč,
- ohranitev obstoječih zavarovanih območij (mirna območja).

⁹ Povzeto po: Kolar – Planinšič, 1999; CIPRA, 2006.

4.13.1 Alpska konvencija in zavarovana območja

V Alpah obstaja okoli 300 zavarovanih območij s skupno površino dobrih 25.000 km². To obsega 15 % površine alpskega prostora. Povezovanje zavarovanih območij je pomemben cilj Alpske konvencije. Omrežje je bilo ustanovljeno na peti Alpski konferenci leta 1998.

V konvenciji je opredeljeno območje uporabe. V Sloveniji to območje predstavlja 30 % državnega ozemlja in zajema 51 občin. Med njimi sta tudi občini Mozirje in Ljubno ob Savinji, ki si delita krajinski park Golte.

Omrežje zavarovanih območij v Alpah združuje 56 narodnih, naravnih in regionalnih parkov, naravovarstvenih območij in biosferskih rezervatov.

Najpomembnejše naloge omrežja so poleg varstva in upravljanja:

- razvoj urejenega turizma v skladu z ohranitvijo naravnih in kulturnih dobrin ter krajevnim gospodarskim razvojem,
- podpiranje gorskega kmetijstva v povezavi z ohranitvijo raznovrstnega živalskega in rastlinskega sveta,
- informiranje prebivalstva o pomenu narave in kulture v Alpah, o potrebi njihove ohranitve in o projektih, ki se izvajajo.

4.13.2 Protokol Turizem v Alpski konvenciji¹⁰

Turizmu v Alpah je namenjen poseben izvedbeni protokol Turizem. Njegov splošni cilj je ta, da se pogodbenice, v skladu z veljavno institucionalno ureditvijo zavzemajo za prispevek k trajnostnemu razvoju alpskega prostora s takim turizmom, ki bo okolju v prid. To bodo dosegle s pomočjo specifičnih predpisov in priporočil, ki bodo upoštevali interese lokalnega prebivalstva in turistov. Protokol predvideva tudi vrsto obveznosti (predvsem bodo poskrbele **za trajnostni razvoj turizma**), ki pogodbenice zavezujejo, da bodo sprejele *specifične ukrepe*:

- spodbujanje takih projektov, ki spoštujejo krajino in ne škodujejo okolju, pri tem pa poskrbijo, da v pretežno turističnih območjih obstaja ravnovesje med intenzivnim in ekstenzivnim turizmom; pri intenzivnem turizmu spodbujati prilagoditev obstoječih turističnih objektov in struktur ekološkim potrebam, pri ekstenzivnem turizmu podpirati ohranjanje in razvoj take turistične ponudbe, ki bo spoštovala okolje ter obenem spodbujala valorizacijo naravne in kulturne dediščine tistih območij;
- spodbujanje izmenjave izkušenj in realizacijo skupnih akcijskih programov, usmerjenih v izboljšanje kakovosti turistične ponudbe v alpskem loku (vključevanje objektov v krajino in naravno okolje, raznolikost turističnega produkta v alpskem loku, pri čemer je treba dati več poudarka kulturnim dejavnostim posameznih območij);
- planiranje turističnih tokov, predvsem v zavarovanih območjih, s takim organiziranjem bivanja turistov, ki bo jamčilo varovanje tega prostora;
- spodbujanje tistih ukrepov, ki bodo usmerjeni v omejevanje vožnje z motornimi vozili v turističnih krajih;
- poskrbeti, da bo urejanje, vzdrževanje in upravljanje smučarskih stez čimbolje vključeno v krajino, pri čemer je treba upoštevati naravno ravnovesje ter občutljivost biotopov;

¹⁰ Povzeto po: CIPRA, 2006.

- oblikovati tako politiko nadzora športnih dejavnosti na prostem, predvsem na zavarovanih območjih, s katero se bo mogoče izogniti negativnim učinkom na okolje; obvezujejo se, da bodo izven območij, ki jih bodo določile pristojne oblasti, maksimalno omejile, po potrebi pa tudi prepovedale športne dejavnosti, pri katerih se uporabljajo motorji.

5 TURISTIČNA PONUDBA V KRAJINSKEM PARKU GOLTE

5.1 TURISTIČNI RAZVOJ V ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI IN NA GOLTEH¹¹

V novejšem turističnem obdobju, to je po letu 1955, so se spremenili motivi turističnih potovanj, zlasti v smeri aktivnega preživljanja počitnic. Pojavila so se vprašanja in dileme o razvoju rekreacijske infrastrukture na območju Zgornje Savinjske doline. V ospredje je vrsto let, predvsem med leti 1960 in 1975, sililo vprašanje o pospeševanju turističnega razvoja z izgradnjo zimsko-športne infrastrukture.

V začetku šestdesetih let je tudi Slovenijo zajela »mrzlica« iskanja posebej ustreznih območij za zimsko rekreacijo, to je predelov s primernim reliefom in zanesljivim trajanjem snežne odeje za gradnjo smučarskih žičnic in prog. V ospredju teh prizadevanj je bilo iskanje potencialnih smučarskih območij, kamor bi iz obstoječih gorskih krajev napeljali dostavne žičnice ali ceste, ali pa bi v višjih nadmorskih višinah zgradili povsem nove turistične kraje.

Za gradnjo smučarskih žičnic in prog je v Alpah na splošno posebej privlačen pašni oziroma planšarski višinski gorski pas, v Vzhodnih Alpah pretežno nad 1600 m, deloma pa tudi nekoliko nižja gozdna, vendar izrazito osojna in zaprta gorska pobočja nad 1200 m nadmorske višine. Širši mednarodni pomen oziroma sloves so si pridobili le tisti kraji z dovolj dolgimi urejenimi smučišči, to je z denivelacijo najmanj 500 m ter z razvejanim omrežjem prog različnih težavnostnih stopenj.

Vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp ter Zgornja Savinjska dolina sta ostali brez urejenih smučarskih območij, razen smučarskega centra Golte.

Turistično-rekreacijski center Golte je bil ustanovljen leta 1969 kot edino večje smučišče v Savinjski dolini. Razmah smučarskega turizma na Golteh je omogočila izgradnja gondolske žičnice leta 1969, ki je obiskovalce iz zaselka Žekovec nad Mozirjem prepeljala do hotela na nadmorski višini 1410 m (Strahovnik et al., 1990).

5.2 SMUČARSKI CENTER GOLTE

Smučišče Golte se imenuje po hribovju, na katerem se nahaja, in je bilo idejni projekt Fedorja Gradišnika. Kronološko si je dosedanja zgodovina Golt sledila (Razvojni plan..., 2003):

1967–1969

Mesto Celje, center regije, da pobudo, da se na Golteh postavi smučarski center. Projekt izpelje podjetje Izletnik. Leta 1969 je otvoritev gondolske žičnice in smučarskih prog.

1978–1980

Upravljanje podjetja prevzame podjetje Rdeča dvorana iz Velenja. Zaradi nesreče je center 10 mesecev zaprt.

1988

Podjetje Golte, d.o.o., postane samostojno podjetje.

¹¹ Povzeto po: Dekleva, Jeršič, Strahovnik, 1993.

1990–1993

Po odlični sezoni 1990 zaradi vojne v Sloveniji, na Hrvaškem in v Bosni ter slabih snežnih razmer obisk smučišča zelo upade. Čeprav je izdelan načrt za umetno zasneževanje in obljubljena finančna pomoč države, projekt umetnega zasneževanja ni izpeljan.

1996–1998

RTC Golte se privatizira in spremeni v d.o.o. Finančni rezultati pa se ne izboljšajo.

1999–2000

Maja 1999 gre podjetje RTC Golte, d.o.o., v stečaj in na dražbo. Kasneje ga kupita podjetji Dr. Schär GmbH in Reden GmbH iz Južne Tirolske ter vanj vložita svež kapital.

2003 –

Italijanski lastnik, skupaj z 21-imi slovenskimi družbeniki, ustanovi novo podjetje Golte, d.o.o.

Smučanje je mogoče na urejenih smučiščih nekdanj Rekreativno-turističnega centra (RTC) Golte, danes imenovanega Golte Slovenija, do kamor pelje gondolska žičnica (Golte, 2006).

Druga dva turistična pristopa na Golte vodita po cesti na Šmihel nad Mozirjem do Planinske ravne ter iz smeri Ljubno do koč Stari stani.

Preglednica 9: Prepeljani gostje z nihalko na Golte v celem letu

Leto	Število prepeljanih gostov
1986	48.921
1987	80.351
1988	58.077
1989	23.769
1990	35.191
1991	50.058
1992	22.994
1993	13.148
1994	17.735
1995	39.070
1996	36.600
1997	28.190
1998	21.675
1999	33.878
Povprečje	36.404

Vir: Razvojni plan..., 2003

Fotografija 5: Spodnja postaja nihalko v Žekovcu

Avtor: Gregorc, 2006

Od zgornje postaje gondolske žičnice na nekdanji planini Medvedjak so speljane smučarske naprave na okoliška smučišča na lokacije: Medvedjak, Smrekovec, Stari stani, Ročka ter Morava. S smučarskimi napravami med 1410 in 1580 metri nadmorske višine se Golte uvrščajo med višja slovenska smučišča. Kapaciteta centra je 5726 smučarjev na uro (Razvojni plan..., 2003).

Športno-turistični centri se v Sloveniji uvrščajo v naslednje kategorije: glavni centri (A), regionalni centri (B) in lokalni centri (C). Smučarski center Golte se uvršča med regionalne centre (Smučarska infrastruktura, 2006).

Smučarske naprave in njihove lastnosti so predstavljene v spodnji preglednici. Nihalka Žekovec je bila obnovljena poleti 2001. Enosedežnica Medvedjak je bila zamenjana s trosedežnico pred začetkom sezone 2003/04 (Razvojni plan..., 2003).

V zgornji preglednici lahko vidimo, da je bilo v letih od 1986 do leta 1999 z nihalko povprečno letno prepeljanih 36 tisoč gostov. V rekordnem letu 1987 pa preko 80 tisoč (Razvojni plan..., 2003).

Skica 2: Naprave na Golteh

Vir: Golte, 2006

Skica 3: Obstoječe napeljave za sistem umetnega zasneževanja

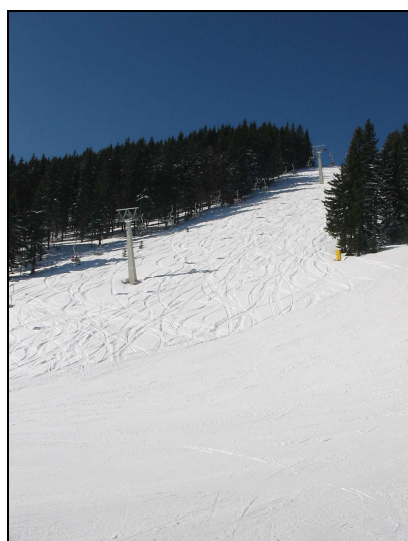
Vir: Razvojni plan..., 2003

Preglednica 10: Smučarske naprave na Golteh

Ime naprave		Tip	Dolžina (m)	N.Višina zg.	N.Višina sp.	Višinska razlika	Kapaciteta	Obratuje od
Žekovec		nihalka	3125	1410	497	913	400	1969
Medvedjak		trosedežnica	486	1572	1410	162	1300	2003
Smrekovec		dvosedežnica	420	1577	1418	159	1200	1988
Stari stani		vlečnica	816	1577	1459	112	920	1971
Ročka		dvosedežnica	703	1459	1288	171	1200	1971
Morava		vlečnica	280	1407	1342	65		
Morava		baby lift	10			10		
Skupaj							5726	

Vir: Golte, 2006; Razvojni plan..., 2003

Fotografija 6: Trosedežnica Medvedjak

Avtor: Gregorc, 2006

Preglednica 11: Pregled smučarske infrastrukture športno turističnega centra Golte

Dolžina smuč. prog (km)	Površina smuč. prog (ha)	Dolžina tekaških prog (km)	Dodatno zasneževanje (%)	Nočna osvetlitev (%)	Druge proge
12,2	75	12,5	4	0	TS, F

Opomba: Pri kategoriji druge proge pomenijo oznake sledeče: TS – proge za turno smuko, F – proge z elektronskim merjenjem časov (Vir: Smučarska infrastruktura, 2006).

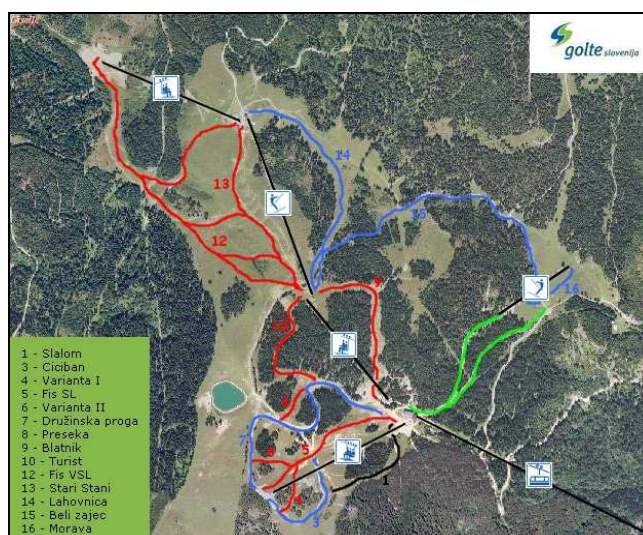
Na zgornji skici je predstavljen obstoječi zasneževalni sistem. Akumulacijsko jezero zadostuje za 30 cm debelo snežno odejo po celotnem smučišču. Nato potrebuje 2 meseca, da se ponovno napolni (Razvojni plan..., 2003).

Golte imajo 12 km prog vseh težavnostnih stopenj. Največ prog je srednje težavnosti. Najdaljša proga FIS Vsl je dolga 1640 metrov (Razvojni plan..., 2003).

Preglednica 12: Proge na Golteh

Zap.št.	Ime proge	Dolžina (m)	Višina starta	Višina cilja	Višinska razlika	Površina (ha)	Težavnostna. stopnja
1.	Slalom	870	1572	1402	170m	4,54	črna
2.	Bela Peč	780	1572	1402	170m	5,84	rdeča
3.	Ciciban	410	1550	1503	47m	2,40	modra
4.	Varianta I	430	1572	1503	69m	1,29	rdeča
5.	Fis Slalom	620	1572	1402	170m	3,10	rdeča
6.	Varianta II	370	1572	1503	69m	1,85	rdeča
7.	Družinska Proga	1010	1572	1402	170m	3,03	modra
8.	Preseka	420	1530	1442	108m	1,26	rdeča
9.	Bukovc	310	1577	1530	47m	1,55	modra
10.	Turist	760	1577	1402	175m	2,28	rdeča
11.	Podleška Planina	1050	1577	1200	377m	9,80	rdeča
12.	Fis Vsl	1640	1577	1200	377m	17,20	rdeča
13.	Stari Stani	730	1577	1459	118m	7,30	rdeča
14.	Lahovnica	850	1577	1459	118m	5,10	modra
15.	Beli Zajec	1530	1577	1342	235m	3,06	modra
16.	Mulda	240	1407	1342	65m	2,10	modra
17.	Blatnik	615	1577	1420	157m	3,42	rdeča
	SKUPAJ	12 020			2 485m	75,14	

Vir: Razvojni plan..., 2003

Skica 4: Pregled prog na Golteh. Vir: Golte, 2006.

5.2.1 Nastanitvene kapacitete na Golteh¹²

Na Golteh je možno prenočiti. Golte, d.o.o., ponuja 50 lastnih ležišč v 20 sobah v hotelu, ki se nahaja na nadmorski višini 1410 m. Restavracija v hotelu sprejme 100 gostov, terasa pa 150 gostov. V hotelu je še ena restavracija, ki sprejme 60 gostov. V zgradbi se nahajata še strojnica in garderoba.

Poleg hotela je blizu žičnice Morava še Mozirska koča s 50 ležišči. Na Golteh sta še 2 koči, ki sta namenjeni gostinstvu:

- koča Poljana, ki ima pritličje s teraso in podstrešno sobo, leži ob smučišču Medvedjak,
- koča Trije ploti, ki ima pritličje s teraso in podstrešno sobo in leži ob akumulacijskem jezeru.

Preglednica 13: Nastanitvene kapacitete smučarskega centra Golte

Ob smučišču	V neposredni bližini	Skupaj ob smučišču in v neposredni bližini	V bližini*	Skupaj
100	240	340	0	340

Nastanitvene kapacitete se delijo na nastanitvene kapacitete, ki se nahajajo tik ob smučišču, na tiste, ki se nahajajo v neposredni bližini, kar pomeni v sklopu športno-turističnega centra, ter na tiste v bližini, ki predstavljajo kapacitete v bližnjem mestu, naselju, vasi oz. zaselku (* te so lahko le potencialno v funkciji ponudbe zimskih turističnih centrov). (Vir: Smučarska infrastruktura, 2006)

5.2.2 Analiza gostov in prodaja

Spodnja preglednica predstavlja strukturo smučarjev na Golteh glede na njihovo sposobnost (zelo dobri, dobri, slabši smučarji). Ocena je bila narejena glede na subjektivno oceno anketiranca (direktorja smučarsko-turističnega centra). Iz tega sledi tudi podobno razmerje med težkimi, srednje težkimi in lahki smučarskimi progami (Smučarska infrastruktura, 2006).

Preglednica 14: Struktura uporabnikov – športnost smučarjev v deležih v smučarskem centru Golte

Zelo dobri smučarji (dobri rekreativci, učitelji, tekmovalci)	Dobri smučarji (rekreativci)	Slabši smučarji (začetniki, družine)
20 %	50 %	20 %

Vir: Smučarska infrastruktura, 2006

Preglednica 15: Struktura gostov v smučarskem središču Golte

Struktura gostov			
Stacionarni	Dnevni	Domači	Tuji
10 %	90 %	-	-

Vir: Smučarska infrastruktura, 2006

V spodnji tabeli so predstavljeni podatki o številu obiskovalcev smučarskega centra Golte v treh sezonah. Obisk zelo niha in je odvisen od količine naravnega snega in temperatur (Razvojni plan..., 2003).

Preglednica 16: Število obiskovalcev smučarskega centra Golte in obisk v posameznih zimskih sezonah

Obisk 1999/2000	Obisk 2000/2001	Obisk 2001/2002	Obisk 02/03
17 200	1915	15 084	Zaprto

Vir: Razvojni plan..., 2003

¹² Povzeto po: Razvojni plan podjetja Golte, 2003.

Iz števila obiskov v preteklih letih lahko sklepamo o vzroku za slabe poslovne rezultate. V sezoni 2001/2002 je bilo prodanih 15 084 kart. V sezoni 2000/2001 je smučišče obratovalo samo 8 dni. Slaba prodaja bo imela negativne vplive na novo podjetje še v prihodnjih letih, saj so gostje izgubili zaupanje in se navadili na druga smučišča.

Poleg tega mlajši slabo poznajo Golte, posebej iz časov, ko je bilo to priznано slovensko smučišče. Hotel je bil zadnjih nekaj let v najemu, tako da ni natančnih podatkov o številu nočitev. Natančni podatki obstajajo za vse nočitve od leta 1989 do 1998 in so prikazani v preglednici, vendar pa ta vključuje v letu 1991 tudi Dom planincev v Logarski dolini. Podatki kažejo, da je bilo na Golteh v lastnih ali najetih kapacitetah povprečno letno 6106 nočitev (Razvojni plan..., 2003).

Preglednica 17: Število nočitev na Golteh v letih od 1989 do 1998

Leto	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Povprečje
Število nočitev	3745	9690	13440	1522	2148	5442	3699	6820	7310	7241	6106

Vir: Razvojni plan..., 2003

5.3 DRUGA PONUDBA TURISTIČNEGA CENTRA GOLTE

Športno-turistični center Golte s svojo okolico nudi poleg alpskega smučanja tudi vrsto drugih športnih aktivnosti v zimskem in letnem času.

Preglednica 18: Športna ponudba športno-turističnega centra Golte

Poletna športna ponudba	Zimska športna ponudba
- jadrarno padalstvo (JP) - gorske ture (G) - kolesarjenje (K) - rafting (R) - kajak (KJ) - kopanje (BK) - jahanje (N)	- alpsko smučanje (A) - proga za board (B) - sankanje (S) - proge za turno smuko (TS) - tek na smučeh (T) - kopanje (BK) - savna (SV) - proge z elektronskim merjenjem časov (F)

Vir: Razvojni plan..., 2003; Smučarska infrastruktura, 2006

5.3.1 Planinske poti

Planinske poti in transverzale, ki potekajo na območju Zgornje Savinjske doline in Golt, so (Zgornja Savinjska dolina, 1995):

- Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije; ta preči Zgornjo Savinjsko dolino v smeri Gornji Grad – Golte – Mozirska koča,
- Evropska pešpot – E6 obstaja od leta 1975, poteka od Baltika do Jadrana, Zgornjo Savinjsko dolino preči v smeri sever - jug skozi Mozirje,
- Severjeva pot (PD Mozirje) poteka od Mozirske koče preko Boskovca, Kala in nazaj do Mozirske koče.

Priljubljena planinska koča in zatočišče planincev na Golteh je Mozirska koča na višini 1344 m in je izhodišče za pohode na:

- Boskovec (1587 m): 1 h
- Ojstri vrh (1584 m): 45 min

- Medvedjak (1563 m): 1 h
- Smrekovec (1577 m): 3 h

Planinske poti ureja Planinsko društvo Mozirje. Od planote Golte potekajo številne poti še na ostale okoliške vrhove, kot so Komen, Smrekovec, Raduha idr. Na planoto je možen dostop po več gozdnih cestah (Strategija..., 2005).

Fotografija 7: Planinske poti na Golteh so primerno markirane in označene. Za njihovo vzdrževanje skrbi Planinsko društvo Mozirje.

Avtor: Gregorc, 2006

Fotografija 8: Mozirska koča stoji na višini 1344 metrov.

Avtor: Gregorc, 2006

Posebej označena je pohodniška pot, imenovana Pot po Golteh. Pot ni zahtevna, začne se na višini 1410 m pri hotelu Golte (ob zgornji postaji nihalke), kjer je prva točka te poti. V restavraciji hotela obiskovalci dobijo brezplačno pohodniško karto, ki je v dodatno pomoč na sicer s smerokazi dobro označeni poti (Golte, 2006).

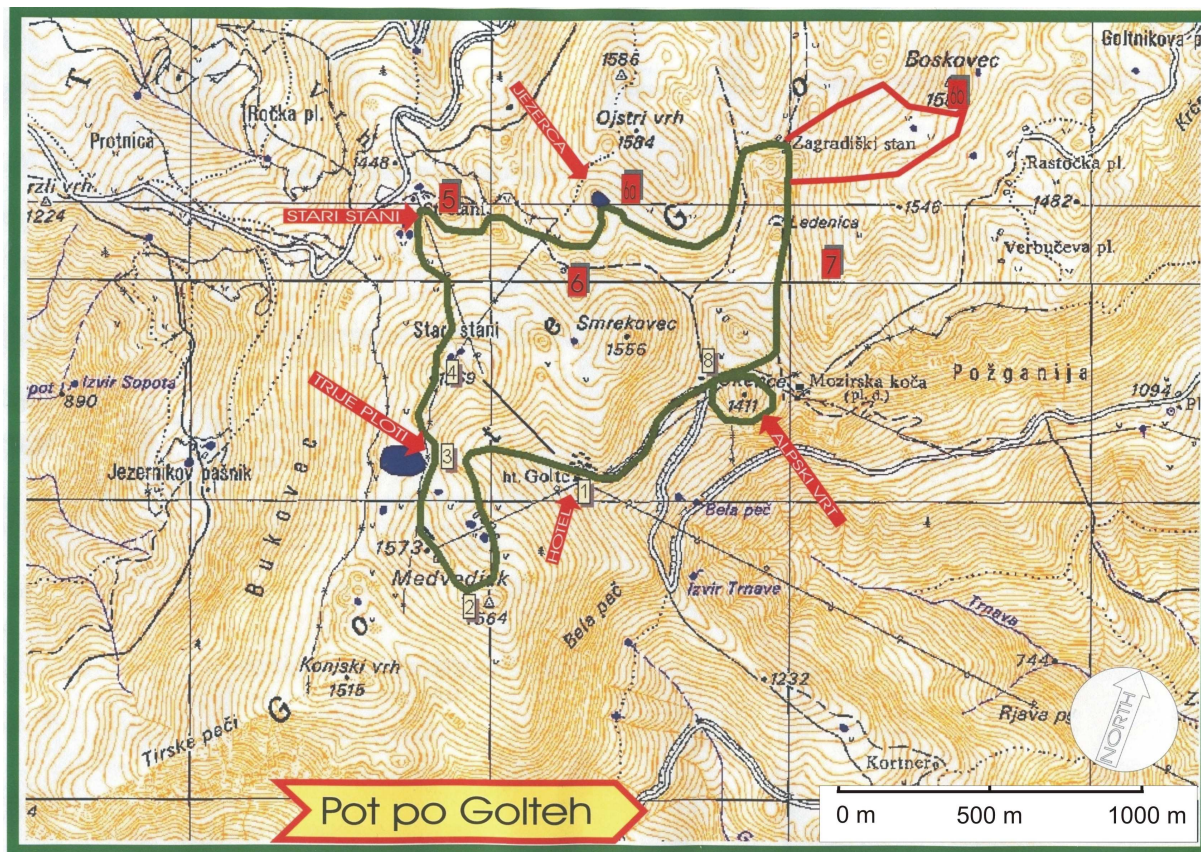
1. točka – Hotel; ob njem se nahaja spominska plošča helikopterske brigade.
2. točka – Naslednja točka na poti je spomenik narodnoosvobodilnega boja (XIV. divizija), ki je postavljen na vrhu Medvedjaka na višini 1563 m. Pot se nadaljuje do koče na Treh plotih.
3. točka – Trije ploti: v koči ob akumulacijskem jezeru imajo gostinsko ponudbo, jezero na nadmorski višini 1550 m v zimskem času služi za umetno zasneževanje smučišča ter kljub umetni izgradnji predstavlja posebnost na kraški planoti.
4. točka - Kraško brezno; naslednja točka je kraško brezno, ki je od jezera oddaljeno le nekaj deset metrov. Gre za povsem običajen kraški pojav na tej višini. Brez spremstva je možen ogled vhoda v brezno. Pot se nadaljuje do koče na Starih stanih.
5. točka – V pastirskem stanu na Starih stanih je gostinska ponudba (možnost dostopa z avtomobilom iz smeri Ljubno). Od koče vodi pot do jame v vrtači.
6. točka – Zanimivost te točke je jama v vrtači, kjer se sneg ohrani tudi v poletnem času. Od te točke vodi pot naprej po daljši različici poti na najvišji vrh planote Golte, Boskovec.
- 6.a točka – Boskovec, na višini 1587 m je razgledni stolp, ki nudi razgled na okolico.
7. točka – Jama Ledenica. Pri krajši različici poti je naslednja točka jama Ledenica, ena izmed številnih kraških jam na Golteh.
8. točka - Alpski vrt; zadnja točka na poti po Golteh je Alpski vrt. Označena pot se konča pri hotelu.

Fotografija 9: Smerokaz pohodniške poti Pot po Golteh

Avtor: Gregorc, 2006

Karta 11: Pohodniška pot Pot po Golteh

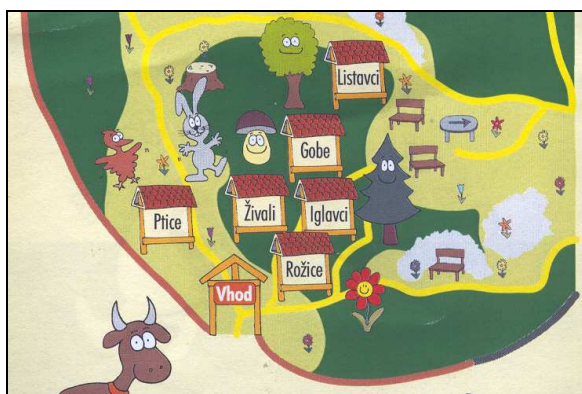

Vir: Golte Slovenija, 2003

5.3.2 Alpski vrt

Alpski vrt je park alpskega cvetja v njegovem naravnem habitatu. Park se razprostira na višini med 1300 in 1400 metri nadmorske višine, obsega cca. 2 ha površine. V vrtu uspeva več sto označenih avtohtonih alpskih rastlin Kamniško-Savinjskih Alp. Velika večina jih je na tem mestu že obstajala, nekaj pa jih je prenesenih iz okolice. Lokacija Alpskega vrta je na južnem pobočju Okenc, to je vrh med zgornjo postajo nihalka oziroma hotela na Golteh in Mozirsko kočo. Nadmorska višina daje temu območju značilnost subalpskega pasu. Park ima poleg raznovrstnega alpskega cvetja urejene nove poti, varnostne ograje, pregledno označene in razvrščene rastline, razgledne točke in informacijske table (Golte, 2006). V vrtu so tudi klopi na raznih razglednih točkah in informacijske table, ki predstavljajo okoliško floro in favno.

Skica 5: Alpski vrt

Vir: Golte Slovenija, 2003

Fotografija 10: Vhod v Alpski vrt

Avtor: Gregorc, 2006

5.3.3 Jadralno padalstvo

Z Golt je mogoč varen in dolg polet z jadralnim padalom. Zaradi izredno ugodnih naravnih pogojev in lahkega dostopa (nihalka) so Golte priljubljena točka za jadralne padalce: eden izmed možnih poletov je s startom jugovzhodno od Boskovca, z 1000 do 1200 m relativne višine poleta in pristankom v Gornjem Gradu (Golte Slovenija, 2003).

Fotografija 11: Tudi za jadralne padalce so na Golteh dostopi do vzletišč dobro označeni.

Avtor: Gregorc, 2006

V spodnji tabeli so predstavljena še nekatera vzletišča za jadralne padalce na Golteh.

Preglednica 19: Vzletišča za jadralno padalstvo na Golteh

Vzletišče	Višina (m)	Pristanek	Višina (m)	Višinska razlika (m)	Smer vetra	Dostop peš (višina)	Pobočno jadranje
Boskovec	1430	Žekovec	390	1040	J - JV	gondola + 150 m	3 km
Jugovi travniki	1080	Žekovec	390	690	J - JV		3 km
Medvedjak	1380	Žekovec	390	990	J - JV	gondola + 70 m	3 km
Stari stani	1520	Radmirje	400	1120	Z - SZ	gondola + 150 m	2 km

Vir: Društvo jadralnih padalcev Albatros Celje, 2006

5.3.4 Plezanje

Na Golteh je več sten primernih za učenje plezanja in za manj zahtevne plezalce.

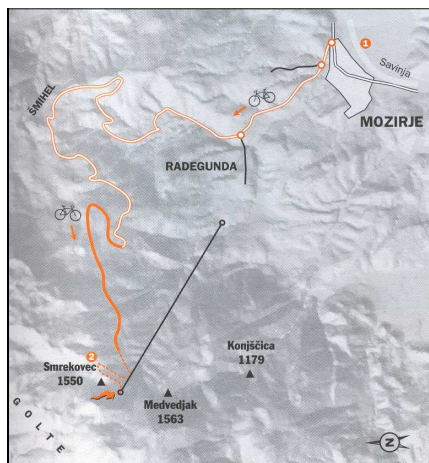
5.3.5 Gorsko kolesarjenje

Golte nudijo možnost kolesarjenja po krajinskem parku in okolici. Veliko je pregledno označenih kolesarskih poti, posebej primerni so tereni za družine (nihalka pripelje kolesarje na 1410 m), v kombinaciji z vozovnico za sedežnico se ponujajo možnosti za spust – downhill (Mencinger, 2004; Golte, 2006).

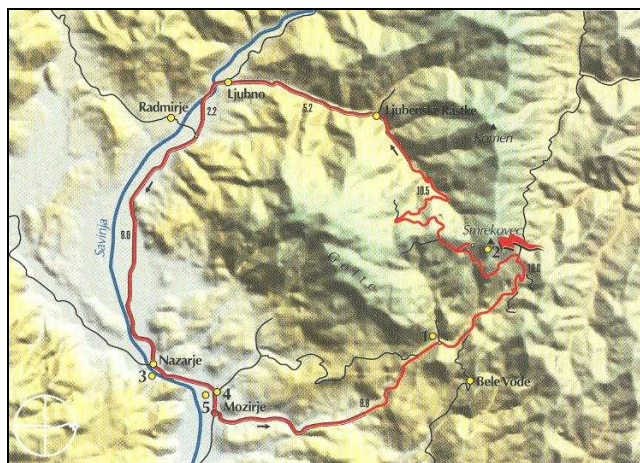
Predstavljam eno izmed kolesarskih tur na Golte in po delu planote, povzeto po Gorsko-kolesarskem vodniku: Štajerska in Koroška (Krajnc, 2002).

Potek ture: iz Mozirja proti spodnji postaji gondolske žičnice in skozi vas Šmihel v osrednji del Mozirske planine. Mimo samotnih kmetij po razgledni cesti do krajinskega parka Golte in po kolovozu vse do sedežnic smučarskega centra. Dolžina poti je 34 km, višinska razlika pa 1070 m, čas od 3 do 3.30 ure, najvišja točka poti je 1410 m, zavetišča na poti so: Mozirska koča na Golteh in hotel Golte, zanimivosti ob poti so: park Savinjski gaj pri Mozirju z nekaterimi objekti (kašča, mlin, kovačija), značilnimi za Zgornjo Savinjsko dolino, in planine na Golteh.

Skici 6 in 7: Kolesarski poti Golte in okoli Golt

Vir: Kranjc, 2002

Vir: Maher, 1996

5.3.6 Območje kmečkega turizma

Šmihel nad Mozirjem na vzhodni strani planote slovi kot pomembna postojanka kmečkega turizma. Kmetije so se razvile na pobočnih policah, predvsem v prisojni legi, in segajo navzgor do nadmorske višine 1130 m. V Šmihelu nad Mozirjem sta turistični kmetiji Rženičnik in Napotnik ter izletniška kmetija Jesevnik (Zgornja Savinjska dolina, 1990; Strahovnik et al., 1990).

V podnožju planote Golte je v naselju Planina turistična kmetija Visočnik, v naselju Poljane pa turistična kmetija Čremešnik in izletniška kmetija Tiršek (Zgornja Savinjska dolina, 1999).

5.3.7 Turistične prireditve

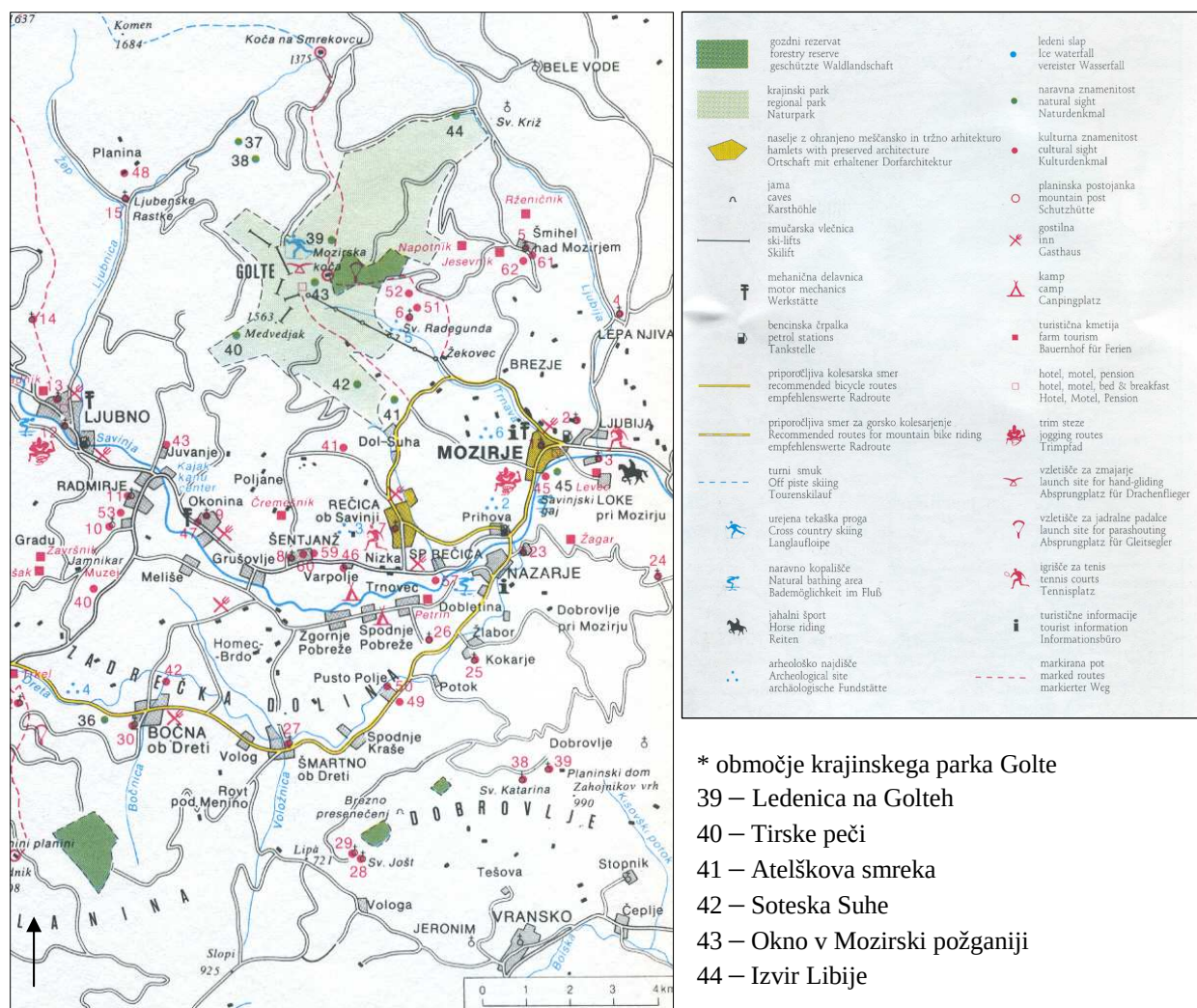
Ovčarski praznik v Šmihelu

V Šmihelu nad Mozirjem je bilo nekoč precej razvito ovčarstvo; vaščani želijo obujati spomine na tiste čase, zato vsako leto v drugi polovici avgusta (tretja nedelja v avgustu) prirejajo ovčarski bal. Ob tej priložnosti prikažejo vsa opravila v zvezi z ovčarstvom. Poleg striženja ovac in pridelave volne prikažejo Šmihelčani tudi pripravo stelje in strešne kritine, imenovane šiklni. Tako pokrite strehe še danes krasijo prenekatero kočjo ali bivak v planinah. Pripravijo tudi tekmovanja iz naštetih veščin. Prireditve obogatijo tudi z igrami med zaselki in razstavo starih fotografij ter domačih kulinaričnih dobrot (Zgornja Savinjska dolina: izletniška karta, 1990; Počitnice pod Goltmi, 1998).

Prireditve na Golteh

Nekdaj RTC Golte, danes Golte, d.o.o., pripravlja vsako leto vrsto turističnih prireditev: kajak tekmovanja, dirka z gorskimi kolesi po Golteh, martinovanje in tekme v jadralnem padalstvu ter Savinjski teden na Golteh, ki poteka prvi teden v decembru (Golte, 2006).

Karta 12: Izsek iz turistične karte (območje KP Golte in njegovo zaledje)

Vir: Zgornja Savinjska dolina, 1990; Zgornja Savinjska dolina, 1990

Karta 13: Izsek iz izletniške karte: Zgornja Savinjska dolina, 1: 50.000

DRŽAVNA MEJA STATE BOUNDARY STADSGRENS CONFINE DI STATO AUTOCESTA MOTORWAY AUTOSTRADA AUTOSTRADA GLAVNA TRAZISTNA CESTA LONG DISTANCE TRAFFIC ROAD FERMIKHOVA STRADA STRADA DI GRANDE COMUNICAZIONE GLAVNA CESTA MAIN ROAD VIA PRINCIPALE STRADA PRINCIPALE LOKALNA POVEZOVALNA CESTA SECONDARY CONNECTING ROAD VERBODINGS NEBENSTRASSE STRADA SECONDARIA DI RACCORDO E ALTRE LOKALNA CESTA SECONDARY ROAD NEBENSTRASSE STRADA SECONDARIA LOKALNA CESTA - MAKADAMSKA SECONDARY ROAD UNPAVED NEBENSTRASSE - OHNE BELAG STRADA SECONDARIA - NON ASFALTATA KOLTOVA CARRIAGE ROAD FAHRWEG CARRIAGECCEA STIZA FOOTPATH, TRAIL FUSSWEG SENTIERO GODDARSKA CESTA - VOZNA NA LASTNO ODGOVORNOST FOREST ROAD - DRIVE AT YOUR OWN RISK WALDWEG - BENUTZUNG AUF EIGENE GEFAHR STRADA FORESTALE - PERCORSO A RISCA RESPONSABILITA DEL CONDUTTORE ZELEZNIŠKA PROGA RAILWAY EISENBHVN FERROVIA GONDOLSKA ŽONICA FUNICULAR SELSCHWEEBHN FUNICULARE SEZNANICA CHARLIFT SEGGELIFT SEGGIOVIA	VLEONICA SHELPLIFT SOVNA TOVORNA ŽONICA GOCOLIFT MATERIALEBHN TELEFERRICA DALEKOVOD HIGH-TENSION POWERLINE HOCHSPANNUNGSELEKTUNG ELETTRICODOTTO IMPORTANTE CESTNA KAPELA CHURCH, CHAPEL KIRCHE, KAPELLE CHIESA, CAPPELLA RAZVALINA RUIN ROMA GRAD CASTLE SCHLOSS CASTELLO POZEZEMNA JAMA CAVE HOLE SPOMENIK MONUMENT DENKMA MONUMENTO MUSEJ MUSEUM MUSEUM MUSEO HOTEL, MOTEL HOTEL, MOTEL HOTEL, MOTEL ALBERGO, MOTEL GOSTILO, GOSTILNA GASTHAUS TRATTORIA PRENOVOISCE LOGGING HOLZSCHWEMUNG ALBERGO TURISTIČNA KMETIJA TOURISM AT A FARMHOUSE TOURISM AUM BAUEREIN HOF TOURISMO AGRISTE	IZLETNIŠKA KMETIJA SLOVENSKE GASTSTÄTTE RUSTICO DI RISTORIO PLANINSKA KOČA MOUNTAIN HUT SCHUTTHUTTE RIFUGIO ALPINO ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE ARCHAEOLOGICAL SITE ARCHAEOLOGISCHE AUSGRABUNGSTÄTTE SICRI ARCHEOLOGICI MARKIRANA POT MARKED PATH MARKIERTER WEG SENTIERO SEGNAIO SLOVENSKE PLANINSKE POT SLOVENE ALPINE TRAIL SLOVENISCHE BERGPASSVEREINALE TRANSVERSALI ALPINA E OLIVIA EVROPSKA PIESOT EUROPEAN LONG-DISTANCE FOOTPATH EUROPAISCHE FERNNWANDERWEG SENTIERO EUROPA RAZLOŽIŠČE VIEWPOINT AUSICHTSPUNKT BELVEDERE KULTURNA, NARAVNA ALI DRUGA ZNAČENOST CULTURAL, NATURAL OR OTHER OBJECT OF INTEREST KULTURENNAI, NATURSEHENS- WÜRDIGKEIT CURIOSITA NATURALE, OGGETTI IMPORTANTI DI CULOTURA ED ALTRI BENOVNA STAN PETROL STATION WINKELSTATION STAZIONE DI SERVIZIO KONJENSKI SPORT RIDING REITEN EQUitazione SMUKOŠČE SKI AREA SCHNELLANDE CAMPO DI SCI KOPRIŠČE, BAZEN BEACH, SWIMMING POOL STRANDBAD, SCHWIMMBAD SPAGNA, PISCINA
---	---	--

Vir: Zgornja Savinjska dolina: izletniška karta, 1999

5.4 NADALJNI RAZVOJ GOLT¹³

V tem poglavju predstavljam izhodišča in cilje nekaterih ključnih programov in strategij, na podlagi katerih naj bi temeljil nadaljnji razvoj območja planote Golte in njegove neposredne bližine. Poleg tega sta bila pripravljena dva predloga projektov, ki pa zaenkrat nista v izvajanju.

Leta 2001 je bil pripravljen Razvojni projekt CRPOV v občini Mozirje, separat št. 2 se nanaša na turizem, podjetništvo in obrt; novembra 2005 je bila pripravljena Strategija razvoja turizma v občini Mozirje, prav tako Razvojni plan podjetja Golte, d.o.o., leta 2003; leta 2005 se je občina Mozirje prijavila na razpis Ministrstva RS za okolje in prostor, Phare Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija/Avstrija 2003 - Čezmejno ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj z naslovom projekta Krajinski park Golte; leta 2005 tudi na razpis Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj – Sklad za male projekte (Phare Program Čezmejnega sodelovanja Slovenija/Avstrija 2003) za projekt Beli zajec – Golte bicikl park. Zadnja dva projekta nista dobila ustrezne finančne podpore. Tako so na tem mestu predstavljeni zgolj predlogi projektov.

V občini Mozirje in s tem v krajinskem parku Golte vidijo priložnost za razvoj ekoturizma, ki temelji na vrednotah, kot so neokrnjeno naravno okolje, alternativni viri energije, ekološka gradnja in opremljanje objektov, eko kmetijstvo ter na namestitvi in ostali turistični ponudbi v ohranjenem naravnem okolju.

V Savinjski regiji lahko na podlagi kriterijev opredelimo tri večje subregije, ki se lahko promovirajo kot »ekološka turistična območja«, ki temeljijo na trajnostnem razvoju in ekoturizmu. To so: Zgornje Savinjska subregija, Dravinjska subregija in Kozjansko z Obsoteljem. V okviru posameznega ekološkega območja bi bilo smiselno opredeliti več ekoloških centrov, ki predstavljajo ožje turistično območje, mini destinacije oziroma tvorbo več medsebojno združenih krajev, ki sledijo načelom trajnostnega razvoja.

Prav tako v Savinjski regiji obstajajo trije ekoturistični centri, ki se med seboj razlikujejo glede naravnih pogojev tradicije, saj delujejo v različnih okoljih Savinjske regije in so se skozi zgodovino razvijali vsak na svoj način. Vsem je skupno, da razvoj turizma gradijo na ekoloških osnovah in so v območju, kjer delujejo, nosilci novih zamisli in stičišče povezav narave, kulture, tradicije in ekoturizma.

Po predlogu Strategije razvoja turizma v občini Mozirje bi lahko v tej smeri razvijali tudi Mozirje: krajinski park Golte in Mozirski gaj z etnografskimi objekti, torej zaokroženo turistično destinacijo, z uveljavljanjem ohranjanja naravne in kulturne dediščine z zdravim načinom življenja skozi turizem.

V okviru te usmeritve bi se občina Mozirje povezala z Inštitutom za trajnostni razvoj turizma, z Združenjem turističnih kmetij Slovenije, s Turistično zvezo Slovenije, z Ministrstvom za gospodarstvo ter podobnimi primeri dobre prakse, npr. krajinskim parkom Logarska dolina.

Za oblikovanje enotne in celovite ponudbe eko centrov in optimalno izkoriščanje naravnih in kulturnih danosti je potrebno večje angažiranje ter povezanost vseh zainteresiranih (nosilci

¹³ Povzeto po: Strategija razvoja turizma v občini Mozirje, 2005; Razvojni plan podjetja Golte, d.o.o., 2003.

turistične in ostale ponudbe, turistična društva, lokalne turistične organizacije, bližnji turistični centri in turistične agencije).

Eko centri predstavljajo relativno široko geografsko zaokroženo območje. Smiselno bi bilo razmišljati o izoblikovanju manjših podenot.

Eko vas predstavlja turistični produkt, ki naj bi temeljil na ekologiji, revitalizaciji obstoječih spomenikov kulturne dediščine, ohranjanju in razvoju podeželja. V sklopu tega je potrebno oblikovati oziroma razviti skupek turističnih in kulturnih storitev, ki bodo temeljile na revitalizirani kulturni dediščini in varovanju okolja.

Smiselni razlogi za razvoj turističnega produkta eko vasi:

- razvoj sonaravnih oblik turizma, ki omogočajo smotrno rabo prostora ter okolju prijazne dejavnosti, objekte in naprave;
- vključitev kulturne dediščine v turistično ponudbo ožjega zaokroženega območja;
- razvoj kvalitetne turistične ponudbe eko centrov oziroma širšega turističnega ekološkega območja – regije, ki poudarja naravno in kulturno identiteto;
- razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah v okviru posameznega območja;
- med turističnimi ponudniki posameznega eko mini območja oziroma eko vasi je večji skupen interes in pripravljenost sodelovanja;
- eko vas predstavlja geografsko tipično urejeno naselje podeželske krajine z vsemi elementi potrebnimi za razvoj ekološkega, okolju prijaznega turizma; obiskovalcu na manjšem geografskem zaokroženem območju ponuja številne možnosti za preživljanje prostega časa: doživljanje neokrnjene podeželske pokrajine, spoznavanje kulturne dediščine pokrajine, spoznavanje ljudskih šeg in običajev, načina življenja ljudi nekoč in danes, gurmanske užitke ob pestri in raznoliki gostinski ponudbi, ki vključuje ponudbo domačih jedi in pijač.

Pri oblikovanju turističnega produkta eko vas je potrebno vključiti številne elemente turistične ponudbe, ki so že prisotni na posameznih eko turističnih območjih:

- turistične kmetije z/brez možnosti nastanitve,
- ponudnike eko pridelkov na kmetiji,
- elemente naravne dediščine,
- elemente kulturne dediščine – stare šole, kmečke hrame, kašče, kmečke kozolce, sakralne spomenike ipd.,
- ponudba tematskih poti, pešpoti, kolesarskih poti ipd.,
- organizacija prireditev.

K sodelovanju je potrebno pritegniti tudi različna društva, ki so na tak ali drugačen način povezana s tradicijo pokrajine (društva kmetic, sadjarjev, vrtnarjev, kulturna in turistična društva ...).

V Strategiji razvoja turizma v občini Mozirje se med dopolnilnimi dejavnostmi v kmetijstvu navaja turizem na kmetiji, predelava mleka in mesa, ribogojstvo ter predelava lesa na domu. Pestrost dopolnilnih dejavnosti na kmetijah je razmeroma majhna. Na tem območju se kaže možnost velikega potenciala, veliko interesa je zlasti za predelavo mesa, sadja, mleka in drugih kmetijskih pridelkov. Ko bodo le-ti registrirani, jih je treba povezati v smiselno enoto ponudnikov, ki bodo na trgu nastopili enotno s pestro ponudbo. Med občani se pojavlja interes za biološko predelavo hrane, vendar ta dejavnost še ni registrirana.

Na podlagi analize okolja, trendov razvoja turizma ter raziskave o tržnih nišah so v strategiji predlagane naslednje možne usmeritve razvoja turizma v prihodnje:

- V občini Mozirje in predvsem na območju planote Golte je zaradi lege, podnebja, naravnih danosti in raznolikosti turistične ponudbe možno razvijati turizem skozi celo leto. Poletni čas ponuja turistom nešteto možnosti za počitniški turizem v hribih.
- V pomladnih mesecih se z odprtjem Mozirskega gaja odprejo možnosti za oblikovanje in ponudbo dodatnih turističnih proizvodov v bližini Mozirskega gaja, ki bi tako zapolnili že obstoječo turistično ponudbo. Priložnost je predvsem v vključevanju turističnih kmetij, kjer bi se gostje namestili in bi tako imeli več časa za ogled naravnih vrednot in kulturnih znamenitostih v bližini Mozirja (npr. na območju planote Golte). Obiskovalci se lahko podajo po kolesarskih in peš poteh.
- Izredna je priložnost za razvoj športno-rekreativnega turizma, skupaj z že obstoječimi naravnimi vrednotami in kulturnimi znamenitostmi. Potrebno je ponuditi tudi okolico (se povezati s turističnimi organizacijami v sosednjih občinah) in tako zaokrožiti ponudbo.

Koncept in analiza okolja ter tržne niše določajo osnovne zvrsti turizma kot sestavine trajnostnega razvoja območja:

- **PODEŽELJE:** kulturna krajina, podeželje s stavbno dediščino, sprostitev v naravi in čistem okolju, avtohtona kulturna ponudba, visok delež gozdnih površin, izobraževanje.

Razviti je potrebno turistične proizvode, ki bodo temeljili na povezovanju turističnih ponudnikov na podjetniški ravni in ravni trženja. V okviru tega ima širše območje Golt in s tem občine Mozirje že nekatere prednosti, kot so: enotna označba turističnih poti in ostale table, kolesarske poti, evropska pešpot.

- **AKTIVNE POČITNICE (A–turizem):** smučanje, gornišтво, pohodništvo, ribištvo, jadralno padalstvo, zmajarstvo, jamarstvo, lov, jahanje.

Naravne danosti širšega območja planote Golte in občine Mozirje ponujajo različne možnosti za aktivne počitniške programe in športna doživetja v vseh letnih časih.

- **TURIZEM DOŽIVETIJ (D–turizem):** doživetje Alpskega vrta - Alpinetuma, prireditve, programi za izletnike, družine.

Turizem doživetij bi bilo smiselno vezati na osnovne turistične prireditve v občini: pustni karneval, razstava cvetja, pastirski sejem ..., ki bi povezovale elemente dediščine s posebnimi doživetji. Oblikovali bi domišljjskega junaka, ki se bo navezoval na kulturno dediščino kraja.

- **ZIMSKI TURIZEM IN SMUČANJE:** doživetja v zimskem naravnem okolju, vrsta drugih športno-rekreativnih aktivnosti na snegu in v zimskem naravnem okolju.

Istočasno bi vzpodbujali razvoj ekoturizma (eko vas):

- Golte z Alpskim vrtom - Alpinetumom, Mozirski gaj z etnografskimi objekti, zaokrožena turistična destinacija z uveljavljanjem ohranjanja naravne in kulturne dediščine z zdravim načinom življenja skozi turizem. Oblikovala bi se eko vas, ki bi predstavljala turistični produkt, ki bo temeljil na ekologiji, revitalizaciji obstoječih spomenikov kulturne dediščine, ohranjanju in razvoju podeželja.

Obstoječe turistične kmetije bi osnovno ponudbo (ohranjena narava, domača hrana in pijača) nadgrajevale z dodatnimi programi, kot so wellness, animacije za otroke, bazeni, športna igrišča ipd. Sodelovati morajo s komplementarno ponudbo celotnega območja (smučišče Golte, krajinski park Golte, Mozirski gaj, naravne vrednote in kulturne znamenitosti), tako da svojim gostom nudijo zaokroženo in strnjeno celoto turističnih storitev, doživetja in sprostitve. Kmečki turizmi bi se usmerjali v bio predelavo hrane.

Oblikovati je potrebno nove zmogljivosti (bioprodukti, prenočišča, turistične ceste in poti, kulinarika, izobraževanja, dogodki ipd.), saj predstavljajo hitro rast nove gospodarske dejavnosti z neposrednimi pozitivnimi socialno-ekonomskimi učinki (nove zaposlitve, rast dohodka, nova konkurenčnost).

V okviru formiranja strategije razvoja turizma so se v občini Mozirje osredotočili na partnerski model organiziranosti turizma na lokalno-regionalni ravni (turistična društva, turistične organizacije, turistična podjetja, gospodarska zbornica). Poleg tega se je potrebno osredotočiti tudi na partnerstvo na nacionalni ravni.

Kot smučarski center so Golte po več kot 30-ih letih obratovanja potrebne novega zagona na vseh področjih turistične ponudbe. Dotrajane žičniške naprave ter premajhne gostinske zmogljivosti ne omogočajo več rentabilnega poslovanja centra. Rekreativno-turistični center želi izkoristiti potencial za turistično trženje, ki ga nudi čisto naravno okolje, bogata naravna in kulturna dediščina, gostoljubnost prebivalstva in dokaj razvejana turistična infrastruktura v bližnji okolici.

Splošni cilji za podjetje Golte, d.o.o., do leta 2008 so:

- prenoviti zastarele naprave, kupiti nove in urediti popolnoma nove proge;
- zgraditev cestnih povezav,
- obnoviti, dograditi prenočitvene kapacitete in pritegniti druge v gradnjo,
- pritegniti še več partnerjev pri pridobivanju kapitala,
- z boljšim trženjem pritegniti več gostov,
- aktivno pridobivanje gostov iz sosednjih držav,
- razširitev na druga turistično-rekreacijska področja (tako poleti kot pozimi),
- spodbujanje turizma v Zgornji Savinjski dolini v povezavi z Goltmi (na individualni, podjetniški in občinski ravni),
- pridobiti, razviti in prenesti ustrezno znanje, ki bo omogočalo uresničitev teh ciljev,
- pridobiti certifikata ISO 9001 in ISO 14001.

Podrobneje predstavljam cilj razširitve dejavnosti na druga turistično-rekreacijska področja (poleti in pozimi). Na teh področjih naj bi podjetje delovalo samo ali v sodelovanju s partnerji.

V prihodnosti naj bi bile pozimi pripravljene naslednje aktivnosti:

- *tek na smučeh* (namen ureditve primernih tekaških prog, organizacija številnih tekmovanj, tako posamičnih kot ekipnih),
- *nočna smuka* (namen ureditve nočne smuke na Medvedjaku; proga bo osvetljena, nekaj reflektorjev bodo usmerili tudi na deskarski park; to naj bi bilo edinstveno slovensko smučišče s trajno osvetljenim deskarskim parkom),
- *pohod peš in s smučmi* (za goste bodo organizirani pohodi po Goltah in na bližnje vrhove; poskrbeli bodo, da bo pot zanimiva, polna atraktivnih dogodkov in presenečenj; pohodi

bodo potekali tudi ponoči z baklami, z obiskom vseh zanimivosti (naravnih vrednot) v bližini),

- *vožnja z motornimi sanmi* (na Golteh bo organizirana tudi vožnja z motornimi sanmi; ta ne bo potekala samo v krogu na majhnem omejenem območju, ampak bo možen izlet z njimi; vožnja bo možna samo izven meja krajinskega parka; organizirana bodo tudi ustrezna tekmovanja in srečanja ljubiteljev motornih sani),
- *potapljanje pod ledom* (na umetnem jezeru, organizacija ogledov za goste, tečaji za potapljače pod ledom),
- *vožnja s pasjimi vpregami* (organizacija vožnje s pasjimi vpregami za obiskovalce),
- *sankanje* (namen ureditve proge za sankanje; vožnja na njej bo možna podnevi in ponoči),
- *izleti z ratrakom ali helikopterjem* (z ratrakom bo, tako podnevi kot ponoči, možen obisk najbolj zanimivih točk na Golteh in v okolici; glede na zanimanje bodo organizirani izleti tudi s helikopterjem),
- *obisk toplic* (v sodelovanju s termami Topolšica in Dobrna bo stacionarnim gostom omogočen obisk toplic in obratno; medsebojna priprava tudi drugih programov),
- *nočne zabave* (gostom bo omogočena primerna nočna zabava).

Poleti bodo organizirane naslednje aktivnosti:

- *golf* (možnost izgradnje nekaj lukenj za golf v bližini Golt – za poletno sezono, pozimi bo na snegu organizirana kombinacija golfa in slaloma),
- *pohodništvo* (poskrbljeno bo, da bodo Golte izhodiščna in končna točka številnim pohodnikom; poskrbljeno bo za ustrezno promocijo vseh možnih pohodniških izletov na sosednje vrhove (Smrekovec, Raduha ...) glede na zahteve in zmožnosti gostov; potrebna promocija, da bodo tudi gostje s sosednjih vrhov obiskali Golte; tudi gostom iz Logarske doline in iz term Topolšica morajo Golte postati zanimiva pohodniška destinacija),
- *učne gorske poti* (ureditev gorskih poti posebej primernih za šolarje; na njih si bo mogoče ogledali vso floro in fauno; ustrezne označbe in opis; ogled kraškega sveta s svojimi značilnimi pojavi ter Alpinetuma; pot naj bi bila popestrena tudi s plezanjem),
- *razgledni stolp Medvedjak - Stari stani* (na najvišji točki območja je predvidena postavitev razglednega stolpa; menijo, da bi ta pritegnil še več obiskovalcev na območje),
- *pikniki za posameznike in skupine* - tudi ob jezeru (poleti bodo organizirani številni pikniki; prostori za piknike bodo imeli primerne mize, klopi, koše za smeti; poskrbljeno bo, da bo prostor čist in urejen),
- *adrenalinski park* (adrenalinski park je izredno orodje za osebni in skupinski razvoj v naravi; dobro izdelan adrenalinski park bi moral biti integralni del vsakega programa v naravi, gre za serijo nadzorovanih posameznih ali skupinskih izzivov, ki se lahko uporabljajo v rekreacijske, študijske, razvojne ali terapevtske namene; na Golteh želijo prednosti adrenalinskih parkov izkoristiti in gostom ponuditi dober adrenalinski park),
- *zabave in veselice* (poleti se bodo ob vikendih na Golteh odvijale številne zabave za organizirane zaključene skupine in za individualne obiskovalce),
- *ribolov* (namen, da bi okolica Golt postala eno najbolj priljubljenih muharskih območij v Sloveniji; čiste vode in ribe naj bi zagotovile dober ribolov),
- *jadrarno padalstvo* (jadrarno padalstvo se lahko odvija tako poleti kot pozimi; pozimi lahko poteka v kombinaciji s smučmi; možen bo adrenalinski polet v tandem z vrha Golt v dolino; jadralnemu padalstvu se lahko priključi še zmajarstvo),
- *jamarstvo* (v bližini Golt je veliko jam, ki jih lahko obišejo številni profesionalni jamarji in tudi turisti),
- *šola v naravi* (v obeh sezonah in izven je kapacitete na Golteh možno napolniti s šolo v naravi; na Golteh je možno izvesti tudi tretjo uro športne vzgoje, športni ali naravoslovni dan),

- *tabori* (poleti se bodo potrudili, da bo na Golteh veliko ekoloških, bioloških, astronomskih in drugih taborov za mlade; prizadevanja tudi za umetniške delavnice in srečanja),
- *gorsko kolesarstvo* (kolesarski šport bo postal eden od temeljev letne rekreacijske ponudbe; predvidena je ureditev kolesarskega parka na smučišču Medvedjak z ureditvijo prog in ustreznih kolesarskih ovir, ureditev downhill proge z zgornje postaje nihalke do vasi Žekovec ter ureditev crosscountry kolesarskih prog z Mozirske planine v Mozirje, Ljubno in Smrekovec ter povezavo kolesarskih poti s kolesarskim centrom v Logarski dolini in Črni na Koroškem; projekt kolesarstva predvideva tudi označitev vseh poti, ureditev servisnega centra na Golteh in v hotelu Benda v Mozirju; potrebna priprava zemljevida prog; učitelji in vodniki),
- *rafting in kajakaštvo* (organizirani vodniki bodo goste z izposojeno športno opremo (čoln, vesla, reševalni jopiči) popeljali po reki Savinji),
- *paintball* (na Golteh bodo naredili poligon, ki bo ustrezal zahtevam in standardom; organizirana bomo tudi tekmovanja za državno prvenstvo),
- *skakalnice ob jezeru za boarde in smuči* (ob jezeru bodo uredili skakalnice za boarde in smuči; akrobatski smučarji in deskarji bodo lahko trenirali akrobatske skoke v vodo),
- *izleti s konji* (izleti s konji niso zanimivi samo poleti, ampak tudi pozimi; mnogi kmetje in turistični delavci v dolini jih že ponujajo; sodelovali bodo z njimi in jih naredili še popularnejše),
- *predstavitve domačih kmečkih izdelkov na Golteh* (na Golteh bodo pripravili neke vrste sejme, kjer se bodo lahko savinjski kmetje predstavili in prodajali svoje značilne doma narejene izdelke; takrat bodo poskrbeli, da bo celotno dogajanje popestrjeno z lokalnimi značilnostmi – šege in hrana),
- *gobarsko tekmovanje* (jeseni bodo Golte gostile gobarsko tekmovanje, tekmovalo se bo v različnih disciplinah, poudarek pa bo na druženju; tekmovanju bo sledila razstava gob),
- *ogled Alpinetuma* (pred leti je RTC Golte že uredil in opravil nekaj del, in sicer uredil poti, ograjo, etikete, kar pa je danes zanemarjeno, nedokončano in propada, gozd pa se je ponovno zarasel; predvidena je obnova vrta z ureditvijo novih poti, varnostnih ograj ter delno ponovno zasajevanje, etiketiranje in razvrščanje skupaj s Savinjskim gajem iz Mozirja; oblikovanje skupnega turističnega produkta),
- *športne igre* (v poletnem času so možne številne športne igre, ki bodo popestrile dogajanja ob veselicah, zabavah in piknikih, urejena bodo improvizirana igrišča za odbojko in nogomet za aktivno preživljanje dneva na Golteh),
- *kopanje* (poskrbljeno bo, da bodo imeli gostje možnost kopanja po nižjih cenah v urejenih kopališčih v neposredni bližini),
- *plezanje* (poskrbeli bodo, da bo Golte obiskalo čim več rekreativnih plezalcev in tudi tistih, ki se želijo tega športa naučiti; učencem bo predstavljena potrebna oprema, tehnika in potrebno varovanje).

Krajinski park Golte in čezmejno ohranjanje biotske raznovrstnosti ter trajnostni razvoj¹⁴

Namen zastavljenega projekta z naslovom Krajinski park Golte (na temo Čezmejno ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj) je bil prenesti znanje o naravnih parkih, kot instrumentu za ohranjanje biodiverzitete, iz Avstrije v Slovenijo. V projektu ustanovljena čezmejna projektna skupina bi iz uveljavljenega parka Dobratsch prenesla dobre rešitve v krajinski park Golte in ob tem skrbela tudi za čezmejno promocijo ekoturizma.

¹⁴ Povzeto po: Projekt: Krajinski park Golte, 2005.

Projekt Golte bi bil usmerjen v ohranjanje biotske raznovrstnosti in v vzpostavitev normalnega delovanja parka na strokovnih podlagah. Preko aktivnosti bi se identificiralo in zaščitilo biodiverzitet; izboljšalo bi se upravljanje z zavarovanim območjem KP Golte ter povečala osveščenost javnosti o pomenu naravnih dobrin na tem območju in tudi širše, saj bi bile promocijske aktivnosti usmerjene tako v obveščanje o lokalnih značilnostih kot tudi o programu Natura 2000.

Glavne dejavnosti, ki bi potekale v projektu, se umestijo v dve skupini:

1. okoljevarstvene (kartiranje in inventarizacija območja Golt, prometna študija, študija voda in študija možne rabe prostora, model sodelovanja javnega in zasebnega sektorja, načrt upravljanja),
2. promocijsko-informativne (opremljanje dveh info centrov, izvajanje promocijskih aktivnosti).

Med ciljnim skupinami okoljevarstvenih aktivnosti in promocije so bile opredeljene:

- lokalne skupnosti (8 občin) z lokalnim prebivalstvom (20.000 prebivalcev), ki so neposredno povezane s tem območjem ter nanj vsakodnevno vplivajo in lahko največ doprinesejo k primernemu trajnostnemu razvoju kot lastniki ali uporabniki. Med neposrednimi koristniki projekta bi bili predvsem obe občini (Mozirje in Ljubno), kjer se nahaja KP Golte; posredni koristniki pa lokalno prebivalstvo zaradi vpliva na njihovo okolje in morebiten gospodarski razvoj ter okoliške občine, ki spadajo v vplivno območje parka;
- strokovne institucije, okoljevarstvene in druge organizacije, ki vplivajo na varstvo okolja (ribiške in lovske družine) – 10 organizacij, ki bi s svojim strokovnim vplivom prispevale in sodelovale pri programu varstva okolja in ohranjanja naravnih virov ter biotske raznovrstnosti;
- izobraževalne institucije (9 osnovnih šol s 3.000 učenci), turistične organizacije (8 turističnih društev) in turisti (70.000 letno) bi kot uporabniki (turistični ali/in izobraževalni namen) pomembno prispevali k ohranjanju, razvoju in promociji območja. Lokalne izobraževalne institucije bi bile neposredni koristniki projekta in bi dobili dodatna gradiva za izobraževanje; turistične organizacije bi dobile gradiva za promocijo ekoturizma. Posredni koristniki projekta, turisti in mladi, bi pridobili nove možnosti turistične ponudbe in nova znanja preko izobraževalnih institucij.

Kartiranje območja bi bilo opravljeno v skladu s tipologijo Habitatnih tipov Slovenije HTS 2004. Opravljen bi bil popis habitatnih tipov na območju parka; podatki zbrani na terenu bi bili obdelani na primeren način za uporabo pri izrisu notranjih con Natura območja in bi v nadaljevanju predstavljali ter zagotavljali uporabna izhodišča za varovanje in aktivno upravljanje območja Natura 2000 ter krajinskega parka; s tem bi bile podane tudi usmeritve za inventarizacijo posameznih rastlinskih in živalskih vrst.

Študija možne rabe prostora bi obsegala inventarizacijo rabe prostora: dejavnosti v prostoru (poselitev, kmetijstvo, gozdarstvo, turizem ipd.) in poenostavljeno inventarizacijo prostorskih elementov (površinski pokrov, vode, prometnice ipd.), analizo obstoječe rabe prostora oz. analizo obstoječih dejavnosti v prostoru (poselitev, kmetijstvo, gozdarstvo, turizem ipd.) in obstoječih prostorskih problemov v povezavi z rabo prostora. Študija bi vsebovala tudi vrednostno analizo privlačnosti, ranljivosti in sprejemljivosti prostora za razvoj zelenih in možnih dejavnosti s poudarkom na varovanju območja Nature 2000 in krajinskega parka

Golte. Podane bi bile usmeritve nadaljnjega razvoja s poudarkom na varovanju biotske raznovrstnosti prostora in drugih prepoznanih kvalitete.

Študija krajinskega območja, ki analizira krajino in njene elemente s poudarkom na varovanih območjih in naravnih vrednotah, bi bila podlaga za določitev vpliva na ta območja, določitev ukrepov in usmeritev prometnih tokov in dejavnosti upravljavca in prebivalstva (kje, kdaj, kakšne turistične zmogljivosti, popestritev ponudbe z Alpinetumom, obisk naravnih vrednot in območja Nature 2000, vzpostavitev ukrepov za varovano območje ptic, zaščito habitatov ipd.).

Prometna študija na območju krajinskega parka in v njegovem vplivnem območju bi določila način omejevanja prometa in potrebe po možnostih organiziranega zaustavljanja – urejenega parkiranja vozil (Stari stani, Žekovec, vstopne točke). Definirala bi možna zaustavljanja prometa in ključne točke za informiranje prebivalstva ter turistov o varovanih območjih, naravnih vrednotah, možnih dostopih in režimih obnašanja na samem varovanem območju. Okvir študije bi bil določen skozi analizo krajinskega območja in predvsem z usmeritvijo razvoja prometnega omrežja Alpske konvencije. Bila bi podlaga za izbor pravih ukrepov na področju usmerjanja in umirjanja prometa v zavarovanem in posebnih območjih narave. Predstavljala bi tudi strokovno podlago za pripravo občinskega odloka o prometnem režimu v krajinskem parku Golte. Ob analizi obstoječe prometne infrastrukture in prometa bi bila izdelana analiza možnih načinov omejevanja prometa in možnih načinov organiziranega prometa in gibanja znotraj območja ter usmeritve nadaljnega urejanja prometa s poudarkom na varovanju biodiverzitete.

Študija voda in gospodarjenja z vodami bi bila pripravljena z vidika možnih dejavnosti na vodah in njihovem priobalnem zemljišču glede na zmogljivost voda ter priobalnega zemljišča (pomembno varovanje vodnih virov, energetska izkoriščanja ipd.). Študija bi bila podlaga za opredelitev in usmeritev varovanja Ljubnice in Trnave s pritoki predvsem za koriščenje voda kot naravne dobrine (opredelitev do MHE, črpanje vode in koriščenje prodišč) in elementa možne rekreacije na vodi in ob njej (vodni in obvodni športi – plovni režim).

Priprava modela javno-zasebnega partnerstva v KP Golte bi temeljila na osnovi izkušenj avstrijskega partnerja in primerjalne analize v slovenskih parkih. Model bi vključeval predlog odgovornosti javnega in zasebnega partnerja, postopke sodelovanja ipd.

Načrt upravljanja bi vseboval naslednje elemente:

- celovito oceno stanja narave, posegov in dejavnosti ter ekonomske in socialne strukture prebivalstva,
- oceno stanja naravnih vrednot na zavarovanem območju,
- oceno stanja na vplivnem območju,
- določitev načinov uresničevanja nalog varstva na zavarovanem območju in ukrepov za izboljšanje in preprečevanje škodljivih vplivov na vplivnem območju,
- oceno možnosti nastanka naravnih in drugih nesreč na zavarovanem območju ter določitev načinov izvajanja ukrepov, potrebnih za preprečevanje naravnih nesreč na zavarovanem območju ali zunaj zavarovanega območja,
- določitev podrobnejših razvojnih usmeritev in načini njihovega uresničevanja s prednostnim upoštevanjem tradicionalnih načinov rabe ter opravljanja dejavnosti,
- smernice za povezovanje sektorskih načrtov gospodarjenja z naravnimi dobrinami,
- določitev varstvenih usmeritev za trajnostni razvoj dejavnosti,
- določitev načinov financiranja za zagotavljanje namenov varstva in razvoja,
- umestitev in konkretizacijo varstvenih režimov v prostor,

- naravovarstvene pogoje za urejanje prostora,
- program izvajanja načrta upravljanja.

Ob načrtu upravljanja bi nastal tudi načrt upravljanja z obiskovalci.

Opremljanje informacijskih središč: pri tej dejavnosti bi bili opremljeni in urejeni dve obstoječi informacijski središči, Stari stani in Žekovec. Z multimedijско opremo za predstavitev bi bila omogočena izvedba učno-vzgojnih vsebin, hkrati pa bi bila v obeh info centrih tudi stalna razstava o Naturi 2000. Za potrebe delovanja informacijskega središča bi bil pripravljen načrt interpretacije za zavarovano območje, ki bi določil tematske sklope informacijskega središča.

Izvajanje promocijske kampanje z ostalimi promocijskimi aktivnostmi bi se vršilo v sklopu informacijskih središč in izven njih. Za potrebe promocije in izobraževanja bi bilo postavljenih 24 informativnih tabel na območju vstopnih točk in tematskih poti znotraj parka. Te tematske poti bi bile predstavljene na promocijskih dogodkih (novinarska srečanja, posebni dogodki – odprtje centra, javna predstavitev načrta upravljanja ipd.), ki bi v času izvajanja projekta in pred postavitvijo informacijskih centrov potekali v sklopu občine. Izdelana bi bila informativna brošura, ki bi bila namenjena promociji Nature 2000, tako na zavarovanem območju kot širše (cilji programa in dejavnosti), predstavljene bi bile okoljevarstvene značilnosti KP Golte (opis habitatnih tipov in vrst iz direktiv ter njihov pomen za eko-turizem) in njegov širši opis (poselitev, glavne dejavnosti, upravljanje parka). Dvojezična brošura bi vsebovala navodila za obiskovalce (katere aktivnosti so dovoljene, kako ravnati z odpadki ipd.), saj je lahko turizem tudi ena od potencialno najbolj ogrožujočih dejavnosti na zavarovanih območjih. Na voljo bi bila v informacijskih točkah v parku. Na spletni strani bi bile na voljo vse informacije o aktivnostih projekta, krajinskima parkoma Golte in Dobratsch.

Projekt bi bil nadgradnja aktivnosti, ki so se začele z razglasitvijo KP Golte in skupnega prostorskega razvoja KP Golte (pripravili sta jih občini Mozirje in Ljubno), in bi pomembno prispeval k višjemu standardu pri upravljanju naravnega območja, večji okoljski ozaveščenosti lokalnega prebivalstva in turistov, boljšemu pretoku in dostopu do informacij, in bi obenem prispeval tudi k višji kakovosti in ustreznosti informacij (prilagojene različnim ciljnim skupinam).

Projekt Beli zajec - Golte bicikl park¹⁵

Občina Mozirje je s tem projektom želela oblikovati prepoznaven, predvsem pa samoobstoje in naravi ter okolju prijazen turistični produkt, ki ni odvisen od ugodnih snežnih razmer (pozimi), temveč podaljšuje športno-rekreativno sezono na celo leto (pomlad-jesen) in tako omogoča multipliciranje učinkov na lokalno gospodarstvo – predvsem na prebujajočo vasico Žekovec. S projektom želijo začetno stanje, ki je rezultat dejavnosti posameznikov in prizadevanja občine Mozirje, nadgraditi z dejansko ponudbo, ki bi omogočala organizirano in vodeno gorsko kolesarjenje po krajinskem parku in okolici. Načrtujejo brezplačno izposajo koles določenemu številu šolajoče mladine z namenom promocije kolesarjenja kot zdravega in poceni športa in jasno vidne ter po težavnostnih stopnjah podane oznake poti. Cilj projekta je priprava parka za uspešno upravljanje, trženje in nadgrajevanje v druge sorodne projekte v Sloveniji in preko meje.

¹⁵ Povzeto po: Projekt: Beli zajec – Golte bicikl park, 2005.

Med ciljnim skupinami projekta so bili opredeljeni:

- bodoči sodelavci turističnega produkta (TP) Beli zajec: projekt naj bi omogočil odprtje novih delovnih mest za lokalno prebivalstvo in ponudnike športnih aktivnosti (kolesarski vodniki) ter osamosvojitve posameznih projektnih sodelavcev, ki bi kasneje prevzeli izvedbo posameznih projektnih aktivnosti;
- ponudniki turističnih kapacitet v radiusu 50 km (predvidena Turistična cona Golte, ponudniki prenočišč – vasi Žekovec in okolica) in potencialni ponudniki storitev – ponudniki domače in umetne obrti, ponudniki eko produktov, ponudniki dosedanjih projektov (Od Kašče do Kašče, Po poteh gradov, kolesarske poti), varuhi kulturnih in etnoloških spomenikov ter varuhi parka Golte; projekt bi s tem omogočil odprtje novih delovnih mest, celoletno športno turistično ponudbo, boljšo prepoznavnost okolja in lokalnih ponudnikov (promocija – najmanj 500 obiskovalcev več) ter višanje dodane vrednosti planirane TC Golte;
- potencialni uporabniki ponudbe TP Beli zajec (tuji in domači turisti; cicibani, šolske skupine, športniki, družine, starejši občani, mladi rekreativci);
- potencialne partnerske organizacije iz sosednje Avstrije – ponudniki skupnih turističnih ponudb in TP.

S projektom bi prišlo do:

- *povezovanja ljudi na lokalni ravni* z oblikovanim poslovnim načrtom kolesarskega parka in izvedeno pozitivno študijo izvedljivosti, novimi delovnimi mesti, multiplikacijskimi učinki v storitvenem sektorju, oblikovano novo dimenzijo čezmejnega sodelovanja s pomočjo uspešno oblikovanih in izvedenih štirih promocijskih športno–rekreativnih dogodkov, z dodelavo obstoječih kolesarskih prog in oblikovanjem nove kolesarske proge namenjene različnim skupinam turistov uporabnikov (cicibani, šolske skupine, športniki, družine, starejši občani, mladi rekreativci);
- *oblikovanja in izvedbe »mehkih« razvojnih dejavnosti čezmejnega značaja* z izdelavo celostne podobe kolesarskega parka in promocijskim načrtom – z že izdelanimi osnovnimi promocijskimi materiali, dogovorjenim čezmejnem sodelovanjem pri izvedbi skupne tržne študije, dogovorjenim čezmejnem sodelovanjem o upravljanju TP znotraj naravnih danosti (v turistične namene), ki se raztezajo v območju, ter izoblikovano skupno čezmejno inovativno rešitvijo celoletnega upravljanja turistične cone Golte, ki bi temeljila na izkušnjah avstrijskih partnerjev in zagnanosti domačih partnerjev;
- *spodbujanja zagonske dejavnosti čezmejnega značaja*, s poudarkom na večletnih in večfaznih projektih izhajajoč iz varovanja narave in promocije zdravega življenja (v skladu z obstoječimi razvojnimi strategijami);
- *skladnega regionalnega razvoja območij* s pomočjo trženja naravne danosti kot dodane vrednosti turizma;
- *povečanega vključevanja lokalnih akterjev* v skladu z metodami, prakso in postopki, ki so uveljavljeni v državah članicah Evropske unije (EU) – kot ponudniki dodanih storitev, kot lastniki etnoloških spomenikov in kot potencialni soinvestitorji v krovni blagovni projekt »Beli zajec – Golte bicikl park«;
- *povečanega poudarka pri samem pristopu »z dna«* (»bottom-up approach«) z namenom, da se povečajo sposobnosti lokalnih akterjev za programiranje, izvajanje in spremljanje projektov ter obenem možnosti za sodelovanje pri projektnem odločanju in samem oblikovanju skupne blagovne znamke »Beli zajec – Golte bicikl park«;
- *preseganja nekaterih zgodovinskih, političnih in kulturnih razlik* v čezmejni regiji, še posebej s povezovanjem lokalnih akterjev pri uveljavljanju in delovanju blagovne znamke »Beli zajec – Golte bicikl park«;

- povečanja sposobnosti lokalnih in regionalnih oblasti za razvoj in izvedbo skupnih projektov; in sicer projektov revitalizacije naravnih danosti in že preoblikovane narave (smučarski center Golte in žičnice) kot dodane vrednosti turizma in lokalnega gospodarstva;
- vključevanja v obstoječe mednarodne MTB (mountain-bike) projekte.

Izbor ciljnih skupin in dejavnosti v projektu sovпада z dejanskimi potrebami po spodbujanju:

- turistov za kolesarjenje in zdrav način življenja,
- lokalnega prebivalstva in lastnikov potencialnih objektov, ki so zanimivi za kolesarski turizem,
- občinskih oblasti pri vzpostavitvi medregionalnega in meddržavnega projekta »Beli zajec – Golte Bicikl park«,
- obstoječih in potencialnih ponudnikov storitev pri izvajanju projekta, ponudnikov gradbenih in prenovitvenih storitev v skladu s principi konservatorske in dediščinske stroke ter ponudnikov turističnih storitev.

Morebiten problem pri realizaciji tega projekta bi lahko pomenilo zahtevno medobčinsko in čezmejno usklajevanje ter ustvarjanje partnerskega sodelovanja za celovit pristop k aktiviranju potencialov širšega območja Golt (Mozirje, Šmartno ob Paki in Ljubno ter Šoštanj) in Kamniško-Savinjskih Alp, sicer kolesarsko neodkrita potenciala tretje največje regije v Sloveniji, v podobi blagovne znamke »Beli zajec – Golte bicikl park« kot začetka razvoja kolesarskega in predvsem gorsko-kolesarskega turizma.

Zastavljeni projekt zahteva skupno in usklajeno sodelovanje različnih skupin z namenom doseči osnovni cilj, in sicer vzpostavitev blagovne znamke Beli zajec - Golte bicikl park, ki naj bi združevala značilnosti obstoječe turistične ponudbe, naravnih potencialov, kmečke arhitekture in etnološke dediščine tako Savinjske regije kot sosednje Avstrije in njihove celoletne ponudbe.

Projekt je bil zastavljen na osnovi dveh regionalnih projektov za leto 2005–2006 (Turistične cone in Ekoturizem) in kot tak osnova za nadaljevanje in vključevanje v druge državne in evropske projekte ter bi predstavljal vzajemno sodelovanje vseh dosedanjih in načrtovanih projektov vključitve podeželja in naravnih danosti v gospodarstvo regije.

Projekt bi nadgradil v okolju izražene zahteve po podaljšanju turistične sezone in posledično povečanju zaposlitev v tem sektorju gospodarstva; nadgradil bi tudi določene že izvedene aktivnosti. Nadgradil bi idejno oblikovano turistično cono kot produkt, ki bo prenesen v regijsko še ne predvideno okolje – okolje športnega centra Golte z upoštevanjem specifičnih zahtev savinjskega tržišča in zahtev mednarodnega projekta.

Projekt je bil zastavljen kot osnova za nadaljnje uspešno delovanje Beli zajec – Golte bicikl park regijskega turističnega produkta. S podobnimi projekti bi v prihodnosti kolesarstvo Savinjske regije postalo dodana vrednost in ekonomsko-razvojna kategorija pri ustvarjanju hitrejše gospodarske rasti in zaposlovanja v regiji. Projekt ima dolgoročen značaj, katerega rezultati bi bili vidni v konkretnih podjetniških in tržnih aktivnostih na podeželju Savinjske regije. S svojo ponudbo bi imel projekt pozitiven vpliv na celotno okolje (občine Savinjske regije, subregije, Savinjsko regijo, Štajersko in tudi državo), saj zagotavlja veliko mero razpoznavnosti regije kot športne destinacije. Zastavljen projekt je skladen tako z Regionalnim razvojnim programom Savinjske statistične regije na regionalnem nivoju (tu je izpostavljen problem necelovite in neprepoznavne turistične ponudbe regije) kot s Strategijo slovenskega turizma 2002–2006 na nacionalnem nivoju (kvalitativni cilji slovenskega turizma

izražajo potrebno ravnotežje med potrebnim varovanjem naravnih vrednot in kulturne dediščine, prostorskimi in turističnimi možnostmi razvoja; kvantitativni cilji ne pomenijo množičnega turizma in ostajajo v okvirih, ki omogočajo kakovosten in uravnotežen razvoj turistične ponudbe).

6 POSEGI V NARAVO ZA POTREBE TURIZMA – OKOLJSKI UČINKI TURIZMA

6.1 Turizem kot vir obremenitev zraka

Turizem obremenjuje zrak s prometom, negativno vpliva na njegovo kakovost tudi preko emisij različnih turističnih objektov (predvsem kurjava). Vendarle pomen teh vplivov večinoma zaostaja za pomenom prometa (Cigale, 2004).

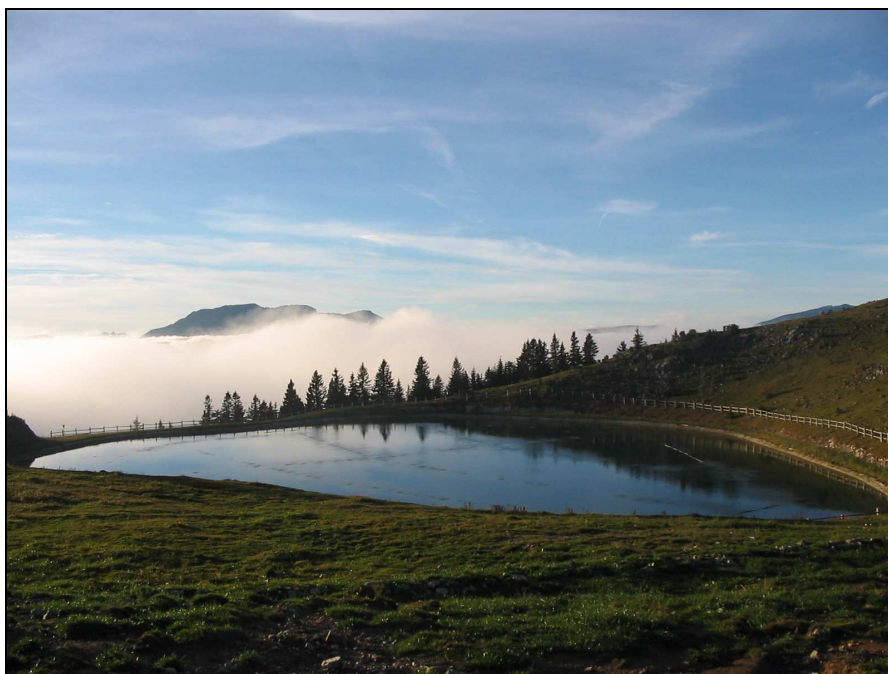
Negativni vplivi na zrak so odvisni tudi od samočistilnih sposobnosti okolja oziroma zraka, ki so manjše v dolinah in večje v dobro prevetrenih višjih legah (Špes et al., 2002; cv: Cigale, 2004).

6.2 Turizem in njegovi vplivi na vode

Zaradi prisotnosti turizma in rekreacije je deležna dodatnih obremenitev tudi voda. Pri tem je ponavadi najpomembnejše onesnaževanje, ki je povezano z obstojem in delovanjem turizmu namenjenih objektov, ponekod pa so še pomembnejši vplivi, povezani z gradbenimi deli (npr. gradnja vodnih zadrževalnikov), ali pa vplivi na snežno odejo (v povezavi z urejanjem smučarskih prog, umetnim zasneževanjem) (Cigale, 2004).

Na Golteh je bila zgrajena največja gorska vodna akumulacija v Sloveniji za umetno zasneževanje oziroma za izdelavo kompaktnega snega. V skladu s smernicami celjske enote takratnega državnega Zavoda za varstvo narave so to umetno jezero zgradili novi sovlagatelji z Južne Tirolske. Gre za precej drastično spremembo v naravi (Mencinger, 2004).

Fotografija 12: Vodna akumulacija za umetno zasneževanje

Avtor: Gregorc, 2004

V zvezi z vlogo turizma pri obremenjevanju voda v alpskem svetu sta vredna pozornosti dva dejavnika. S količinskega vidika (proizvedene odplake, odpadne vode) so pomembne predvsem obremenitve, povezane s turističnimi objekti nižinskih območij, kjer je skoncentrirana večina turističnega obiska. Zunaj strnjeno poseljenih območij so prisotni posamezni točkovni viri obremenjevanja (planinske koče in domovi), ki so s količinskega

vidika precej manj pomembni. Niso pa nujno manj pomembni tudi s tem povezani okoljski problemi, saj gre v višjih nadmorskih višinah za bolj občutljivo naravno okolje, hkrati pa gre za razpršene vire onesnaževanja. Zaradi tega so ukrepi, ki bi odpravljali ali omejevali negativne posledice, (tudi z gospodarskega vidika) težje izvedljivi (Cigale, 2004).

V zadnji letih je prišlo do nekaterih pozitivnih premikov v tej smeri: številne planinske koče so dobile čistilne naprave, veliko jih je prešlo na oskrbo z električno energijo s pomočjo sončnih celic, s čimer prispevajo k zmanjševanju deleža kroglastih ogljikovih delcev v zraku in posledično v vodah (Cigale, 2004).

V spodnji tabeli je predstavljena komunalna infrastruktura smučarskega centra Golte. Pri komunalni infrastrukturi je podan pregled urejenosti vodovoda, kanalizacije ter energetske oskrbe v športno-turističnem centru. Pri tem je urejenost komunalne infrastrukture klasificirana na tri skupine: A - zadošča, B - potrebna izboljšava in C – ne zadošča (Smučarska infrastruktura, 2006).

Preglednica 20: Komunalna infrastruktura smučarskega centra Golte

Center	Vodovod	Kanalizacija	Energetska oskrba
GOLTE	C	C	A

Vir: Smučarska infrastruktura, 2006

Mozirska koča na Golteh se ne oskrbuje z električno energijo s pomočjo sončnih celic, prav tako nima čistilne naprave.

V Ureditvenem načrtu RTC Golte je bila predvidena izgradnja čistilne naprave južno od hotela (Ureditveni načrt, 1990).

Na Golteh je prav tako nevarnost onesnaženosti podtalnice in nižje ležečih vodnih virov, ki se smatra za ustvarjene motnje v okolju. Objekti na Golteh so namreč nad vodnim zajetjem, nimajo pa urejene kanalizacije, predvidene so celo dodatne novogradnje (Ureditveni načrt, 1990).

6.3 Vplivi turizma in rekreacije na prsti in relief

Vplivi turizma v gorskem svetu na prsti in relief so ponavadi najbolj neposredni, najbolj opazni in tudi najpomembnejši pri velikopoteznih spremembah reliefa oziroma pri velikih gradbenih posegih. V alpskem svetu je bila zelo pomemben vplivni dejavnik izgradnja smučišč, ki se je odvijala na območjih zunaj naselij, dostikrat celo daleč proč od njih, v dobro ohranjeni, pretežno naravni pokrajini. Posledice tovrstnih posegov so praviloma velike in daljnosežne (Cigale, 2004).

V Sloveniji so največji vplivi turizma na prsti in relief povezani ravno s smučišči. Ti so veliki neposredni porabniki prostora (žičniške naprave, smučarske proge, spremljevalni objekti), poleg tega se v tej vlogi pojavljajo tudi posredno; zaradi njihove prisotnosti so potrebna parkirišča ali ceste, ki so jih marsikdaj morali zgraditi posebej za ta namen (Cigale, 2004).

Pri izgradnji smučišč in pri tem povezanih gradbenih posegih, pogosto prihaja do povečane erozije. Posegi v talno in rastlinsko odejo zmanjšujejo mehansko stabilnost tal in s tem omogočajo povečano odnašanje. Do povečane erozije prihaja v veliki meri tudi zaradi zbitih tal. Zbitost tal zmanjša njihovo sposobnost zadrževanja vode, kar vpliva na povečan površinski odtok padavin in snežnice. Retencijska kapaciteta strojno uravnanih tal je okrog 2

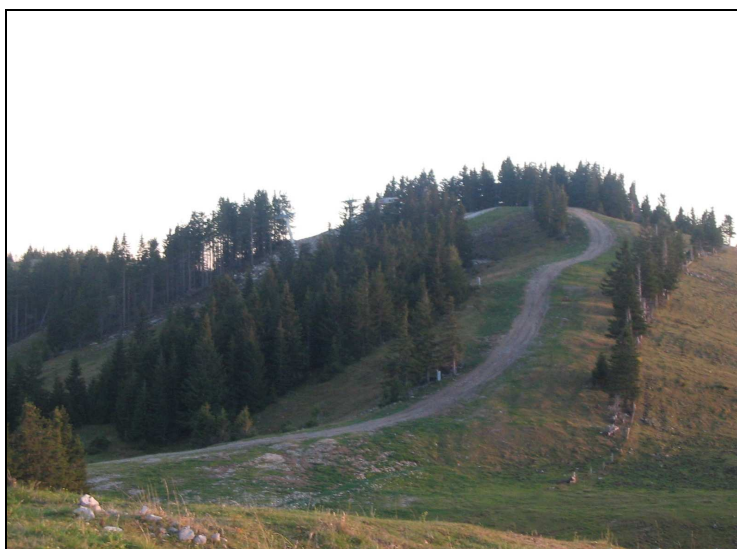
do 10-krat manjša kot pri naravno poraščenih tleh. Tudi rastlinstvo vpliva na zadrževanje znatnih količin vode, zato vodi odstranitev rastlinstva k povečanemu odtoku (Cigale, 2004).

V slovenskem alpskem svetu so s smučanjem pogojeni največji posegi v pokrajino (glede na prizadete površine, intenzivnost posegov), poleg tega pa gre pri delu smučišč za posege na območju zgornje gozdne meje ali pa celo nad njo (Cigale, 2004).

Precej manj pomembni vplivi na prsti in relief kot pri smučiščih so povezani z rekreacijskimi aktivnostmi, ki temeljijo na hoji ali vožnji (gorsko kolesarjenje, še bolj motorizirana rekreacija). Intenziteta tovrstnih učinkov je večinoma dokaj skromna, pomembnejša pa je njihova velika razširjenost na obsežnih površinah gorskega sveta (Cigale, 2004).

Okoljski vpliv poti, namenjenih hoji v gorskem svetu, je povezan že z njihovo nadelavo in opremljanjem, a uporabniki poti tudi s hojo (ali vožnjo) po njih povzročajo določene obremenitve okolja, ki so večinoma zelo majhne, kljub temu pa niso zmeraj zanemarljive. Pri visoki frekvenci obiska so poti izpostavljene velikim obremenitvam. Zaradi tega pride do zbitosti tal, ki vodi k zmanjšanju pornega volumna in k zmanjšanju prekoreninjenosti ter zračne in vodne kapacitete (Cigale, 2004).

Fotografija 13: Smučišča kot vizualna motnja v kopnih letnih časih na Golteh

Avtor: Gregorc, 2004

Obiskovalci (pešci, kolesarji) se ne držijo vedno le obstoječih poti. Kjer se dovolj pogosto ponavlja hoja (ali vožnja) zunaj poti, nastane nova pot. Te nenačrtovane poti so lahko vir ekoloških problemov. Na reliefno neugodnih območjih prihaja tudi do krepitve erozije, ki se kaže v nadpovprečni poglobitvi poti (Cigale, 2004).

Čeprav so smučišča na Golteh že od leta 1969, se razrita pobočja še do danes niso dobro obrasla in so še vedno videti kot rane v naravnem okolju (Mencinger, 2004).

Nekatera izmed smučišč predstavljajo v poletnem času, precejšnjo vizualno motnjo v pokrajini.

V Ureditvenem načrtu RTC Golte (iz leta 1990) ocenjujejo, da so na Golteh motnje v okolju - *SPONTANE*; zaradi občutljivosti sistema, vzrok so:

- relativno velika propustnost tal,
- plitva prst,
- nevarnost erozije.

- *USTVARJENE*:

- erozija – razgaljena tla nesaniranih snučarskih prog in drugih gradbenih posegov.

6.4 Vplivi turizma in rekreacije na rastlinstvo in živalstvo

Največja intenziteta vplivov na rastlinstvo in živalstvo v slovenskem alpskem svetu je bila povezana z velikopoteznimi posegi v prostor, kakršni so bili potrebni pri izgradnji turistične infrastrukture (npr. slovenskih smučišč). Medtem ko so bile površine pri gradnji določenih turističnih objektov trajno izgubljene za rastlinstvo in živalstvo, so bili vplivi pri gradnji smučišč manj dokončni, zato pa so zajemali bistveno večje površine (Cigale, 2004).

Ostali vplivi turizma in rekreacije na živi svet so manj očitni, a si vseeno zaslužijo pozornost, saj so zelo razpršeni in razširjeni. V primeru rastlinstva so tovrstni vplivi povezani s poškodbami rastlinstva pri hoji, smučanju ali uporabi različnih prometnih sredstev (koles, motornih sani, motorjev, avtomobilov), pri živalstvu pa gre zlasti za motenje oziroma vznemirjanje divjadi s strani obiskovalcev. Problematična je prisotnost motoriziranih rekreacijskih dejavnosti (motokros, motorne sani, terenska vozila) ter prodiranje obiskovalcev v preostale mirne predele oziroma na območja, ki so bila v preteklosti deležna le zelo skromnega obiska. Divjad se na prisotnost človeka deloma prilagaja, a le do določene mere. Prevelika intenzivnost in pogostost motenj povzročata neposredne posledice na divjadi (npr. manjša telesna teža, večja dovzetnost za bolezni), posrednih posledic pa je lahko deležno tudi rastlinstvo (objedanje drevja) (Cigale, 2004).

Zaenkrat negativni učinki, povezani s turizmom in rekreacijo, v slovenskih Alpah niso dosegli tolikšnega obsega, da bi pripeljali do nepovratnih sprememb kakovosti okolja (Cigale, 2004).

V Ureditvenem načrtu RTC Golte med ustvarjenimi motnjami v okolju na območju Golt navajajo degradiran gozdni rob (Ureditveni načrt..., 1990).

Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), Območna enota Nazarje, navaja, da turizem in gozdarstvo v krajinskem parku nista v sožitju. Na območju krajinskega parka je precej površin, kjer je poudarjena biotopska funkcija; tam bi ne smelo biti nobenih motenj in posegov. Kljub temu pa je bilo vrsto posegov, kot so zgrajene ceste, gozdne vlake (posek gozda, izkop z bagrom) in ostale gradnje, narejenih brez vednosti in soglasij pristojnih služb Zavoda za gozdove in Zavoda RS za varstvo narave (Preložnik, 2006; Jevšnik, 2006).

Vožnjo z motornimi sanmi v naravnem okolju prepoveduje Uredba o prepovedi voženj v naravnem okolju in Uredba o ogroženih živalskih vrstah ter Odlok o razglasitvi krajinskega parka Golte. Kljub temu se prepovedi ne upošteva dosledno. V ta namen je bil menda z novo vlako povezan zahodni (predel okrog smučišča) in vzhodni (predel pašnikov) del krajinskega parka (brez soglasij ZGS). Z vožnjo z motornimi sanmi uničujejo zadnje ostanke populacij gozdnih kur in motijo druge živali, ki pozimi varčujejo z energijo, ter ogrožajo planince (Jevšnik, 2006).

6.5 Vrednotenje krajine (krajinske podenote Golte)¹⁶

Kot krajinska podenota se Golte uvrščajo med krajine alpske regije (Kamniško-Savinjske Alpe), v krajinsko enoto Vzhodne Kamniško-Savinjske Alpe.

Na podlagi izbranih osnovnih meril (naravne ohranjenosti, pestrosti, prostorskega reda in harmoničnosti) ter dveh dodatnih, simbolnega pomena naravnih in kulturnih prvin, so bile v okviru vrednotenja alpskih krajin ocenjene enote na četrti ravni krajinske regionalizacije.

Krajinska podenota Golte je bila opredeljena kot:

- visokogorska kraška planota s številnimi geomorfološkimi znamenitostmi in številnimi degradacijami,
- simbolne vrednosti naravnih in kulturnih prvin: državni in regionalni pomen.

Na podlagi tega vrednotenja je bila za to podenoto podana ocena 2-3, kar pomeni naravno območje brez izjemnih prvin in kulturne simbolnosti.

Ob tem so bile podane smernice za varovanje in urejanje:

- usmeriti razvoj v sonaravne oblike turizma in rekreacije (kmečki turizem, izletniški turizem, planinarjenje in alpinizem ipd.), ki se dopolnjujejo z zavarovanjem celotnega območja kot krajinskega parka;
- sanacija smučišč na obstoječem rekreacijskem centru Golte: preprečevati nadaljnje goloseke, vzpostaviti nov gozdni rob, urediti odvodnjo, usposobiti pašnike;
- potrebni sta ustrezno načrtovanje in izvajanje posegov v prostoru (goloseki, vodnogospodarske ureditve, infrastrukturne naprave in objekti); upoštevati je potrebno nestabilno matično osnovo, reliefno preoblikovanost in strmine, ki povzročajo erodibilnost pobočij – plazenje;
- ustrezno usmerjati gradnjo stacionarnih objektov (penzioni, kmečki turizem);
- ustrezno trasirati gozdne ceste, ki so žarišča večjih razvrednotenj (zapolnitev suhih strug vodotokov zaradi nepravilnega premoščanja; udori, usadi; vidno razvrednotenje; poseganje v mikroreliefne oblike);
- preprečevati oziroma nadzorovati proces zaraščanja slabše dostopnih pašnih in travniških zemljišč, kar pomeni postopno izgubo kulturne krajine;
- spremljati dinamično naravno spreminjanje, ki mu je podenota izpostavljena;
- načrtovati take vodnogospodarske ureditve, ki bodo v sozvočju z delovanjem vodotokov.

¹⁶ Povzeto po: Krajine alpske regije, 1997.

7 PREDLOGI ZA NADALJNI RAZVOJ TURIZMA IN TURISTIČNE DEJAVNOSTI V KRAJINSKEM PARKU GOLTE

Turizmu naj bo namenjena posebna pozornost v nadaljnjem razvoju krajinskega parka Golte, vplivnega območja parka in neposrednega zaledja.

Primer »dobre prakse« oziroma model trajnostnega razvoja, ki se izvaja v zavarovanem območju krajinskega parka, predstavlja krajinski park Logarska dolina (tudi kot posebnost v okviru celotnega območja Alp), in kot tak služi za dobro osnovo tudi drugim primerljivim območjem. V nadaljnjem, predvsem naravovarstvenem in turističnem, razvoju krajinskega parka Golte bi bilo smiselno upoštevati nekatere smernice, ki jih je začrtal ta model (Trajnostni razvoj v krajinskem parku Logarska dolina, 2000).

Upoštevati se mora osnovno načelo, da je v turizmu ohranjeno naravno okolje, z bogato naravno in kulturno dediščino, glavna primerjalna prednost.

Neusklajen in nepremišljen razvoj bi lahko naredil škodo bogatim naravnim vrednotam in kulturni dediščini. V smernicah nadaljnega turističnega razvoja krajinskega parka Golte naj se poudarjajo naravne vrednote in kulturna dediščina območja.

Gradi naj se podoba zavarovanega območja oziroma naravnega parka. Izogibati se je potrebno množičnosti in blažiti negativni vpliv izletniškega ter stacionarnega turizma na naravno okolje.

Naravne vrednote območja in atraktivnost zavarovanega prostora bodo privabile vedno več predvsem izletniških turistov. To pomeni nove izzive, možnosti, primerjalne in razvojne prednosti za lokalno turistično gospodarstvo.

Nenadzorovani pritiski na zavarovano območje narave lahko postopno razvrednotijo oziroma uničijo enkratnost in neponovljivost tega območja.

Primerna prometna ureditev (zadostno število urejenih parkirišč), informiranje in usmerjanje obiskovalcev morajo biti in ostati, poleg ohranjanja zavarovanega območja, bistveni elementi prihodnjega upravljanja. Ocena in ovrednotenje nosilne zmogljivosti – sprejemljivosti zavarovanega območja za obisk – glede na naravne vrednote, prostorske možnosti in stanje okolja je izhodišče za upravljavski načrt.

Coniranje območja krajinskega parka bi bilo mogoče izvesti s potrebno celovito in kompleksno analizo podatkov, kjer bi sodelovalo več strokovnih služb, občin in lokalnega prebivalstva. Na splošno bi bilo smiselno vrednotenje zavarovanega območja s posebnim poudarkom na rekreacijski rabi in s tem razdelitev na območja s posebnim naravovarstvenim pomenom, območja izvajanja rekreativnih dejavnosti in območja raziskovalne dejavnosti s primerno ureditvijo vstopnih mest.

Vsi posegi v prostor morajo ohraniti izvirno krajinsko tipičnost in etnografsko izvirnost, ki jo je in jo bo v prihodnosti možno ovrednotiti ter tržiti kot sestavni del turistične ponudbe.

Za optimalno izkoriščanje naravnih danosti naj se turistične možnosti povežejo s kmetijstvom in gozdarstvom (Trajnostni razvoj v krajinskem parku Logarska dolina, 2000).

Obiskovalcu lahko zavarovano območje narave (KP Golte) nudi ekskluzivnost in doživetje ter sooblikuje del turistične infrastrukture (z informacijskim centrom, označenimi potmi ipd.), s svojo ponudbo lahko podaljša sezono, postane lahko nadstandard sedanje turistične ponudbe (Vičar, 2006).

Zavarovano območje narave (KP Golte) naj ustvarja dodano vrednost območju zaradi svoje skrbi za ohranjanje privlačnosti prostora in zaradi svojega izobraževalnega pomena, saj ima vse možnosti, da obiskovalca pritegne k varovanju in ohranjanju vrednot. Za celotno območje planote Golte, njenega zaledja in samega krajinskega parka je edino smiselno načrtovanje turizma skladno z načeli trajnostnega razvoja turizma, da bi izkoristili konkurenčne možnosti, ki jih na tem področju območje prav gotovo ima.

Informacijsko in upravno središče ter dostopi v krajinski park

Za učinkovito upravljanje krajinskega parka Golte je nujno informacijsko in upravno središče.

Osnovni namen takega središča je na enem mestu zbrati vodstveni kader, usposobljene strokovnjake, nadzorne službe krajinskega parka in službo za monitoring (spremljanje stanja) okolja. V informacijskem in upravnem središču je potrebno zagotoviti prostor za morebitne razstave, javne predstavitve in razgrnitve ipd. (Premelč, 2006). Informacijski oziroma izobraževalni center naj služi pretoku informacij in druženju ter izmenjavi znanja strokovnjakov različnih okoljevarstvenih organizacij preko delavnic in seminarjev (Pavliha, 1998).

Trenutno najbolj primerna lokacija informacijskega in upravnega središča krajinskega parka Golte bi bila v Žekovcu ob spodnji postaji nihalke ali v prostorih hotela Golte ob zgornji postaji nihalke.

Fotografija 14: Primerna lokacija za informacijsko in upravno središče krajinskega parka bi bila Žekovec (spodnja postaja nihalke).

Avtor: Gregorc, 2004

Na območje krajinskega parka Golte vodi več dostopov. Na obrobju krajinskega parka mora biti ob glavnih cestah urejenih več parkirišč. Urejeno je parkirišče na Planinski ravni (dostop z vzhodne strani planote, preko vasi Šmihel nad Mozirjem) in od letošnjega leta na planini Stari

stani (dostop z zahodne strani planote, iz Ljubnega). Predvidena so parkirišča na Ročniku (Razvojni plan..., 2003). Parkirišča naj bodo postavljena tam, kjer se začnejo kolesarske poti, učne poti, planinske poti, pohodne poti ipd.

Poskrbljeno mora biti za vso prometno signalizacijo. Gostje morajo natančno vedeti, kako priti do Golt (vse 3 poti do smučišča). Zagotovljeno mora biti ustrezno število parkirnih mest in redarjev, ki usmerjajo promet (Razvojni plan..., 2003).

Cilj naj bo tudi vzpodbujati in preusmeriti izletniške obiskovalce na alternativne možnosti dostopa v zavarovano območje: hoja (planinske poti iz doline), kolesarjenje (kolesarske poti iz doline), prevozi, vožnja s konji, pogostejša uporaba že obstoječe nihanke, ki pelje na vrh planote ipd. S tem se bo zagotovilo obiskovalcem tisto, po kar so prišli – mir in sprostitve v čistem naravnem okolju. Izboljšala se bo kvaliteta stanja okolja in ohranitev naravnih vrednot Golt ter okolice bo učinkovitejša.

Na vstopnih točkah in v informacijskem centru ter morebitnih informacijskih točkah naj dobijo gostje celovito informacijo o turistični ponudbi Zgornje Savinjske doline in krajinskega parka Golte ter o zavarovanem območju in pravilih, ki jih obiskovalec takšnega območja mora upoštevati.

Obiskovalci naj dobijo informacije v obliki časopisov, slikovnega gradiva, specialnih kart, različnih publikacij in knjig. Za ozaveščanje obiskovalcev in javnosti je smiselno organizirati posebne splošno-izobraževalne programe.

Krajinski park mora biti zaprt za motoriziran promet, razen za potrebe servisnih služb.

Izobraževanje v naravi

V zimskem in poletnem času naj bodo organizirani tečaji in delavnice na različnih področjih izobraževanja:

- planinski tečaji, tečaji varne hoje v hribih ipd.,
- predstavitve razvoja drugih podobnih zavarovanih območij v Sloveniji in celotnem alpskem prostoru,
- izreden potencial (tudi cilji iz razvojnega programa Golte, d.o.o.) je razvoj ponudbe šol v naravi in poletnih tematskih taborov.

Podjetje Golte, d.o.o., je pripravilo programe po predlogih Zavoda RS za šolstvo s poudarkom na tehničnih, športnih in naravoslovnih vsebinah. Golška planota je primerna za organizacijo zaključnih izletov, saj so številne aktivnosti v neokrnjeni naravi krajinskega parka garancija za kakovost. Pripravljeni so tudi večdnevni programi za šole v naravi (Golte, 2006).

Program posameznih enodnevnih izobraževalnih izletov (Golte, 2006):

1. Golte – tehniški dan:

Nihanka, sedežnica, vlečnica – obiskovalci se seznani z delovanjem nihanke, si ogledajo strojnico in kontrolno sobo. Ogledajo si tudi delovanje vlečnic in sedežnic.

Proces umetnega zasneževanja – obiskovalci spoznajo celoten postopek umetnega zasneževanja smučišča (pogoji v akumulacijskem jezeru, predstavitev črpalk, predstavitev delovanja snežnih topov, pogoji za umetno zasneževanje).

Stroji za vzdrževanje smučišča – predstavitev strojev in naprav, brez katerih ni mogoče vzdrževati smučišča (sanke za sneg, ratrak).

Gradnja smučišča – spoznavanje pogojev za gradnjo in vzdrževanje terenov – smučišče.

Gorsko reševanje in reševanje na smučišču – gorski reševalec predstavi svoj poklic ter varne načine obnašanja v gorah.

2. *Golte – naravoslovni dan:*

Alpski vrt – edinstven primer predstavitve alpske flore, ogled alpskih rastlin, zanimivosti o drevesnih vrstah in drugih rastlinah.

Gozd – ob krajšem sprehodu po gozdu spoznavanje gozdnih rastlin in živali; srečanje z gozdarjem (predstavitev poklica).

Divje živali – lovec predstavi svoj poklic in divje živali; v delavnici obiskovalci izdelujejo ptičje valilnice, ki se jih primerno označi in postavi v gozdu; ogled predstavitve divjih živali s pomočjo diapozitivov.

3. *Golte – športni dan:*

Pohod – pohod z osnovami orientacije, sledenje markiranim putem, branje kart ipd.

Gorsko kolesarjenje – gorsko kolesarjenje s tekmovanjem v vzponu, spustom v dolino ali vožnjo do bližnjega Smrekovca po nezahtevnem terenu.

Lokostrelstvo – na ustrezno varovanem poligonu učenje streljanja z lokom v tarčo in tekmovanje za nagrado Robin Hood-a.

Kajak po Savinji (Golte s povezavo bližnje okolice) – spust s kajakom po primernem in varnem delu reke Savinje pod nadzorom izkušenih inštruktorjev.

Rafting po Savinji – spust z gumijastim čolnom po reki; idealna aktivnost za občudovanje predelov reke, ki sicer niso dostopni.

Fotografija 15: Golška planota s krajinskim parkom ima izreden potencial za izobraževalni turizem (šole v naravi in tematski oziroma športni tabori).

Avtor: Gregorc, 2004

Kot produkt izobraževanja v naravi naj se pripravijo učne poti.

Učne poti

Ob obstoječi pohodniški poti, imenovani Pot po Golteh, bi bilo ob posameznih točkah, ki so že označene s številkami, smiselno urediti informativne table, ki bi opisale posebnost, zaradi katere je ta točka postala del poti, njen pomen in zanimivosti o njej.

Poleg že obstoječe pohodniške poti in urejene poti po Alpskem vrtu predlagam nove učne – interpretativne poti, ki bi bile razdeljene po tematiki:

- gozdna ali dendrološka učna pot v ali okoli krajinskega parka Golte,
- pot po planinah ali pastirska pot,
- kraška pot po Golteh ipd.
- ali eno interpretativno pot, ki bi združevala več elementov planote Golte hkrati.

Učne poti po Golteh bi bile pripravljene za samostojne ogled obiskovalcev, možno bi bilo tudi organizirano vodenje, npr. gozdarskih strokovnjakov (ob tem tudi spoznavanje dela gozdarjev), jamarjev, planinskih vodnikov, lovcev ipd.

Fotografija 16: V gozdne učne poti bi bilo smiselno vključiti obstoječe lovske opazovalnice.

Avtor: Gregorc, 2006

Fotografija 17: Razgledni stolp na Boskovcu bi bilo smiselno urediti kot razgledno točko z razgledno tablo.

Avtor: Gregorc, 2004

S potjo po planinah oziroma pastirsko potjo naj se predstavi obiskovalcem nekdanje pomembno planinsko pašništvo kot turistična predstavitev ene izmed tradicionalnih dejavnosti skozi zgodovino (pastirska bajta, življenje pastirjev, paša živine, izdelki ipd.).

Razgledni stolp na Boskovcu bi bilo mogoče urediti kot razgledno točko z razgledno tablo (s prikazom in poimenovanjem okoliških vrhov), prav tako bi bilo smiselno urediti tudi razgledno točko na vrhu Medvedjaka. Razgledni točki bi bili vključeni v učne poti.

Učne poti naj bodo raznolike in razdeljene na časovno krajše in daljše, manj in bolj zahtevne. V upravljalškem načrtu naj se opredelijo učne poti, ki jih je potrebno speljati tja, kjer ne bodo ogrožale najbolj občutljivih habitatov in živalskih vrst (usmerjanje obiskovalcev) (Premelč, 2006). Cilji učnih poti naj bodo predvsem izobraževalni, še posebej za šolsko mladino. S pripravo učnih poti se ciljno vpliva na obnašanje obiskovalcev, da s svojim obiskom naravi ne škodujejo.

Nove učne poti naj se navežejo na že obstoječe markirane planinske poti.

Učne poti naj ustrezajo vsem starostnim skupinam. Na edinstven in zanimiv način naj osveščajo in ozaveščajo obiskovalce o pomembnosti varstva narave zavarovanega območja in ohranjanja dediščine območja (Ogorelec, 2004).

V pomoč pri zasnovi učnih poti je lahko metodologija interpretacije narave, ki je že predstavljena v diplomskem delu. Učne poti naj postanejo eno izmed orodij upravljanja parka.

Preglednica 21: Predlog učnih poti v krajinskem parku Golte (Izdelala: P. Gregorc, 2006).

Ime	Prevladujoči element in proces	Namen učne poti
Geološka (kraška) pot po Golteh	geologija, geomorfologija, osamelni kras, alpski kras, jame	spoznavanje geoloških in geomorfoloških značilnosti, posebnosti območja, osnovnih kraških pojavov
Pot po planinah ali pastirska pot	planinsko pašništvo	spoznavanje kulturne pokrajine, kulturne dediščine območja
Gozdna ali dendrološka učna pot (v in okoli krajinskega parka Golte)	gozdni habitat	spoznavanje gozdnega sestoja, dendrologije, funkcije gozda, varovanje gozda

Razvoj dodatne rekreativne in kulturne turistične ponudbe

V krajinskem parku Golte mora biti rekreacijska dejavnost podrejena varstvu narave. V širšem območju krajinskega parka Golte naj se razvijajo le rekreativne dejavnosti, ki ne obremenjujejo okolja. Spodbujajo se naj le tiste oblike rekreacije in turizma, ki ne ogrožajo habitatov, živali (npr. ptic in divjadi) in rastlin.

Motorizirane oblike rekreacije morajo biti prepovedane (ali omejene).

Glede na razvojne cilje Golte, d.o.o., z naravovarstvenega vidika ne bi bila ustrezna izgradnja lukenj za golf na območju krajinskega parka. Morebitna izgradnja lukenj za golf naj se predvidi v bližnji okolici Golt. Piknik prostori naj bodo pripravljeni le v območju II. varstvenega režima KP in nikakor ne na širšem območju KP Golte. Morebitni adrenalinski park naj se oblikuje v območju II. varstvenega režima.

Razvije naj se sistem dodatne turistične ponudbe za krajinski park Golte. Aktivnosti naj vodijo domači vodniki in domačini, strokovni sodelavci (gozdarji, biologi, naravovarstveniki, planinski vodniki ipd.).

Dodatna turistična ponudba naj obsega planinarjenje, plezanje, gorsko kolesarjenje, jahanje, jadranje s padali, sprehajanje in tek, lokostrelstvo, plezanje po/na plezalni steni (v plezalnem vrtcu), fotolov, tečaje alpinizma ali planinstva, spoznavanje gozdnih sadežev in zelišč, spoznavanje botaničnih znamenitosti v Alpinetumu. Promovira naj se že obstoječa pohodna pot – Pot po Golteh, smučarski tek, sankanje in turno smučanje, ledno plezanje v ledeni steni.

Tek na smučeh: tekaške poti naj bodo primerno označene.

Turno smučanje: turno smučarske poti naj bodo označene za turne smučarje z ustreznimi tablami.

Jadrarno padalstvo naj bo omejeno na območja, kjer ni nevarnosti za plašenje ptic ujed s hrupom.

Pohodništvo kot osrednja rekreativna dejavnost naj se izvaja po obstoječih planinskih in pohodnih poteh ter označenih poteh. Potrebno je vzpodbujanje ciljev iz razvojnega programa Golte, d.o.o., glede pohodništva in oblikovanja slovesa Golt kot izhodiščne in končne točke pohodniških izletov.

Gorsko kolesarjenje: na planoti Golte in v njenem zaledju naj se vzpodbuja gorsko kolesarstvo na označenih poteh. Nekaj kolesarskih poti je že označenih, postopno naj se vzpostavi še kakšna.

Jamarstvo: nezavarovane in neoznačene jame na Golteh so lahko za pohodnike precej nevarne, a hkrati zanimive in poučne. Neposredno območje okoli jam bi bilo potrebno zaščititi, da ne bi prišlo do nesreč (Razvojni projekt CRPOV..., 2001). Na primernih mestih bi bilo smiselno postaviti t.i. informativne table, na katerih bi bile ključne informacije in zanimivosti o jamah ter tudi morebitne nevarnosti in opozorila za obiskovalce. Jame bi obiskovali izključno v spremstvu jamarjev.

Vožnja s pasjimi vpregami: glede na cilje iz razvojnega programa Golte, d.o.o., se strinjamo in vzpodbujamo predlagani cilj promocije vožnje s pasjimi vpregami.

Tradicionalno gospodarstvo v sodelovanju s turizmom

Ob turizmu se morata kot najpomembnejša projekta trajnostnega razvoja promovirati gozdarstvo in kmetijstvo (Trajnostni razvoj v krajinskem parku Logarska dolina, 2000).

Gozdarstvo: poudarek mora biti na ohranitvi naravnega gorskega gozda, ki bo zagotavljal vsestransko pestrost in vse potrebne funkcije. V pretežnem delu zavarovanega območja krajinskega parka Golte je od gospodarske funkcije pomembnejša varovalna, krajinsko estetska in rekreativna funkcija gozda. O teh funkcijah je obiskovalce potrebno seznaniti, najlažje preko interpretativnih (učnih) poti.

Kmetijstvo – planinsko pašništvo (živinoreja): kmetijstvo naj zagotavlja pomemben del turistične ponudbe z atraktivnimi storitvami – planšarstvo, povezuje kmečkih turizmov na planoti s programi alternativne turistične ponudbe krajinskega parka Golte (ježa konj, sodelovanje na turističnih prireditvah – že uveljavljeni ovčarski bal v Šmihelu nad Mozirjem, ponudba kmetij z domačo, tradicionalno hrano ipd.). V skladu s cilji razvojnega plana Golte, d.o.o., spodbujamo uveljavljanje predstavitve domačih kmečkih izdelkov na Golteh v obliki sejmov (s predstavitvijo šeg in navad). Vse usmeritve v kmetijstvu naj izhajajo iz naravnih danosti.

Gozdarstvo in živinoreja kot nekdanji panogi sta najpomembneje sooblikovali kulturno pokrajino. Veliki travniki, pašniki, na katerih se je pasla živina, obdani z ohranjenimi gozdovi, so in naj bodo tudi v prihodnje tipični zaščitni znak Golt.

V delo parka je nujno vključiti lastnike zemlje in tudi uporabnike te zemlje, ki pa niso vedno tudi lastniki. Skupaj je potrebno najti tisto pot varovanja, ki ustreza in zadovoljuje interese vseh skupin. Strokovnjaki, ki so v službi krajinskega parka, naj pomagajo lokalnemu prebivalstvu s konkretnimi projekti za izobraževanje in osveščanje obiskovalcev.

Turistične predstavitve

Pripravi naj se turistična predstavitev tradicionalnih dejavnosti skozi zgodovino (planinsko pašništvo, gozdarjenje in spravilo lesa ipd.). Predstavitve naj se navezujejo na dejavnosti in prireditve širšega območja planote Golte (npr. tradicionalni ovčarski praznik v drugi polovici avgusta v Šmihelu nad Mozirjem – Ovčarski bal – s prikazom opravil v zvezi z ovčarstvom in s predelavo volne).

Pripravi naj se multivizijska predstavitev krajinskega parka in širšega območja Golt za skupine.

Krajinski park Golte ni primeren prostor za veselice in zabavo (kakor je to navedeno v razvojnem planu Golte, d.o.o.).

***Kaj lahko ponudi krajinski park Golte in njegovo vplivno zaledje sonaravnim turistom?*¹⁷**

UGODJE ZA OKO IN TELO

- pestra kulturna pokrajina, lepe panorame
- možnost gibanja v naravi, peš, s kolesom, smučmi, konji
- ugodna klima

SPOZNAVANJE IN IZOBRAŽEVANJE

- visoko biodiverzitetu, pestrost rastlinskih in živalskih vrst – spoznavanje narave in razumevanje naravnih procesov
- možnost strokovno vodenih ogledov
- možnost naravoslovnih dnevov, dan biotske raznovrstnosti, dan habitatov, dan voda, dan parkov ipd.

ZDRAVA HRANA

- pestra kulinarika, domače jedi in pijača, avtohtone jedi na kmečkih turizmih, turističnih in izletniških kmetijah

PRIREDITVE

- prireditve krajevnih društev
- tematske razstave
- tradicionalne prireditve

POVEZOVANJE Z ZAVAROVANIMI OBMOČJI EVROPE

PREDSTAVLJANJE GOLT DRUGOD

INFORMACIJE

- na urejenih spletnih straneh www.golte.si

¹⁷ Prirejeno po: Halb, 2005.

Turistični potencial širšega območja krajinskega parka Golte

Potenciali za razvoj posameznih vrst turizma s ciljnimi skupinami obiskovalcev so podani v spodnji preglednici.

Preglednica 22: Turistični potencial območja krajinskega parka Golte in njegovega zaledja

Privlačni elementi območja	Potenciali	Ciljne skupine obiskovalcev	Motivi za prihod obiskovalcev
etnologija območja → tradicionalno območje planinskega pašništva	- izobraževalni programi - kulturni turizem - rekreacijski turizem	- učenci, dijaki, študenti - pohodniki, sprehajalci, kolesarji - raziskovalno-interesne skupine - neorganizirani izletniki	Kulturni motivi → spoznavanje drugih pokrajin in prebivalstva.
ugodna klima območja	- zdraviliški turizem - rekreacijski turizem, namenjen doživetjem v prijetni družbi ter zanimivi in privlačni pokrajini - rekreacijski turizem zaradi telesne sprostitve in počitka - turizem v čimbolj naravni pokrajini	- neorganizirani izletniki - pohodniki, sprehajalci, kolesarji - starejši ljudje in otroci - bolniki, ki se jim svetuje veliko hoje	Telesni in duševni motivi → obnavljanje fizičnih moči v stiku z naravo, beg iz vsakdanjega (hrupnega) okolja, želja po sprostitvi in miru v naravi, želja po drugačnih doživetjih.
naravne vrednote	- raziskovalni in izobraževalni programi - kulturni turizem - rekreacijski turizem zaradi telesne sprostitve in počitka	- učenci, dijaki in študenti pod strokovnim vodstvom - pohodniki, sprehajalci, kolesarji - raziskovalci - neorganizirani izletniki	
gozd	- rekreacijski turizem zaradi telesne sprostitve in počitka - druge kreativne oblike turizma - izobraževalni programi	- učenci, dijaki, študenti in raziskovalno-interesne skupine - foto lovci, zoološke interesne skupine - pohodniki, sprehajalci, kolesarji	

Izdelala: P. Gregorc, 2006. Prirejeno po: Razvojni projekt CRPOV..., 2001; Pavliha, 1998.

Primerjava prednosti in slabosti (SWOT analiza)

V spodnji preglednici podajam nekatere zaključke diplomskega dela in pomembnejše ugotovitve, ki predstavljajo analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (»Strengths Weaknesses Opportunities Threats« analizo) z vidika turističnega razvoja obravnavanega območja krajinskega parka Golte.

Preglednica 23: SWOT analiza obravnavanega območja z vidika turističnega razvoja

Prednosti	Slabosti
- bogata naravna in kulturna dediščina - sklenjene gozdne površine - ohranjeno naravno okolje (vedno pomembnejša primerjalna prednost v turizmu) - varovanje in ohranjanje narave - kvaliteta in pomen vseevropskega ekološkega omrežja Natura 2000 za KP in drugih naravovarstvenih statusov, ki veljajo na območju (EPO, NV, območje pričakovanih NV ipd.) - kvaliteta programov (npr. Parki za življenje) in meddržavnih dogovorov (npr. Alpska konvencija) za zavarovana območja	- obremenitev izgleda pokrajine (vizualne motnje) - zmanjševanje biotske pestrosti - naravovarstvena neosveščenost - trenutno ni ustreznega upravitelja območja za celovito upravljanje območja - premalo sodelovanja lastnikov zemljišč (kmetje) z naravovarstveno službo in podjetjem Golte, d.o.o. - različni interesi naravovarstvene in turistične stroke ter lastnikov zemljišč na območju krajinskega parka - kapitalska miselnost - tradicionalni miselni vzorci
Priložnosti	Nevarnosti
- velik rekreacijski potencial - potencial za učne, interpretativne poti (izkustveno učenje) - izobraževalni turizem (šole v naravi) - ohranitev naravnih vrednot in kulturnih znamenitosti - turistične predstavitve dejavnosti skozi zgodovino - usmerjanje obiskovalcev izven območij občutljivih habitatov in živalskih ter rastlinskih vrst - izjemne možnosti za razvoj »zelenih športov«, okolju prijaznih športov - razvoj krajinskega parka Golte in okolice kot (po modelu) eko-turističnega območja - Šmihel nad Mozirjem na planoti Golte – možnost razvoja (po modelu) eko vas - razvoj KP Golte kot »parka za življenje« - KP Golte → regionalno pomemben gospodarski dejavnik - tipični zaščitni znak Golt: ohranjena kulturna pokrajina - razvoj projektov »od spodaj navzgor« - zagotavljanje duhovnih, znanstvenih, izobraževalnih in rekreacijskih možnosti za obiskovalce	- obremenitve okolja zaradi neustreznih oblik turizma - neustrezne oblike rekreacije (motorizirane oblike rekreacije) - laično določevanje nosilne zmogljivosti okolja - presežena nosilna zmogljivost prostora zaradi nenadzorovanega obiska - nenadzorovan obisk v bolj ranljivih območjih parka

Izdelala: P. Gregorc, 2006.

8 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu so predstavljene in ovrednotene pomembnejše geografske značilnosti planote Golte ter postavljene v kontekst krajinskega parka Golte. Te dajejo osnovo za razvoj raznovrstnih dejavnosti na območju.

Predstavljeni mehanizmi, zakoni, programi in meddržavni dogovori so potrebni in priporočljivi za učinkovito delovanje in upravljanje zavarovanega območja narave. Narejene so bile nekatere primerjave z drugimi vrstami zavarovanih območij, predvsem z vidika turistične dejavnosti. Izkazalo se je, da bi bila za učinkovito upravljanje krajinskega parka Golte, in s tem tudi turizma v njem, potrebna ustanovitev javnega zavoda. Z razpisom bi se določil upravljavec, kateremu bi bila podeljena koncesija za upravljanje zavarovanega območja, podobno kot je to že urejeno v nekaterih drugih krajinskih parkih v Sloveniji (Logarska dolina, Goričko, Sečoveljske soline).

Izpostavljen je pomen naravovarstvenih statusov, ki veljajo na območju planote Golte (ekološko pomembno območje, potencialno območje Natura 2000, naravna vrednota državnega pomena, naravne vrednote v območju krajinskega parka Golte in v njegovi neposredni bližini, območje pričakovanih naravnih vrednot), in pomen vseevropskega ekološkega omrežja Natura 2000 za krajinski park Golte, ter nekaterih priporočljivih in hkrati pomembnih programov (npr. Parki za življenje) in meddržavnih dogovorov (npr. Alpska konvencija) za zavarovana območja. Vse to daje novo kvaliteto in vrednost zavarovanemu območju ter predstavlja smernice za učinkovito varstvo narave in razvojne usmeritve, ki jih je smiselno upoštevati za trajnosten razvoj v prihodnje.

Sodelovanje občin (Mozirje, Ljubno in Rečica ob Savinji) in institucij poteka že dolgo časa. Izdelanih je bilo več strokovnih podlag in planov, ki predstavljajo osnove za nadaljnji prostorski razvoj območja. Pri analizi podatkov je bilo ugotovljeno, da je za coniranje krajinskega parka potrebna celovita in kompleksna analiza podatkov in da mora pri tem sodelovati več strokovnih služb, občin in lokalnega prebivalstva. Potrebno bi bilo izvesti temeljito prometno študijo območja, študijo voda in študijo možne rabe prostora v turistične namene ter načrt upravljanja krajinskega parka Golte. Za učinkovito načrtovanje in nadzor turističnega obiska v zavarovanem območju krajinskega parka Golte bi bilo smiselno opraviti analizo nosilne zmogljivosti prostora. Izdela naj se strategija razvoja ekološkega turizma v parku.

Glavni problem predstavljajo predvsem različni interesi naravovarstvene in turistične stroke ter lastnikov zemljišč na območju krajinskega parka. Pomembno je poudariti, da se mora turizem razvijati z vključevanjem in soglasjem ljudi, ki so lastniki zemljišč, ali ljudi, ki živijo v neposredni bližini zavarovanega območja. Vsekakor pa mora biti in upamo, da v prihodnje bo, za izvajanje vseh postopkov pri načrtovanju in urejanju turizma in rekreacije v tem parku, odgovoren upravljavec območja. Učinkovitega upravljanja ne moremo pričakovati brez skupnega pristopa vseh zainteresiranih oziroma pristojnih.

Krajinski park Golte mora imeti tudi rekreacijsko funkcijo (in jo že dolgo ima). V prihodnosti je potrebno uravnotežiti odnos med trenutno najbolj intenzivnimi vrstami rekreacijske rabe tega prostora in varstveno funkcijo. Znotraj območja varovanja naj bo najstrožje zaščite deležno širše območje parka (območje s strožjim varstvenim režimom), v preostalem delu naj velja nekoliko milejši varstveni režim.

Resno grožnjo okolju zaradi degradacije značilne krajine predstavlja širjenje žičniških naprav. V območju parka z milejšim varstvenim režimom (II. varstveni režim) se bo v prihodnje nadaljeval razvoj smučarskega turizma in smučarskega centra. Zavedati se je potrebno posledic, ki bi jih dodatni posegi v to okolje prinesli. Dosedanji razvoj smučarskega centra je za sabo pustil nekatere vidne negativne posledice. Smiselno bi bilo, da se širjenje žičniških kapacitet in spremljajočih objektov vrši le na območju z II. varstvenim režimom. Vse nadaljnje gradnje nastanitvenih in drugih kapacitet bi bilo smiselno prenesti v dolino, kjer bi predstavljale manjšo obremenitev za okolje.

Ob vsem naštetem trčimo ob vprašanje mej: koliko obiskovalcev in nadaljnjih posegov bo prenesel ta prostor? Nekatere interesne skupine, ki delujejo na območju, se želijo zaradi kratkoročnih koristi tem mejam preprosto izogniti. Vendarle pa je upoštevanje teh mej edino zagotovilo za ohranitev naravnega okolja, predvsem tistih delov narave, ki so pglavitni razlog za turistično privlačnost območja.

Turistična in rekreacijska dejavnost na širšem območju parka (v območju s strožjim varstvenim režimom) naj se izvaja in načrtuje na primeren, naravovarstvenim ciljem podrejen način. Obisk je potrebno usmerjati na manj ranljiva območja parka.

Varstvo narave v krajinskem parku mora postati določena oblika razvoja oziroma napredka.

Turizem v krajinskem parku Golte mora biti sonaraven in načrtovan tako, da bo zagotovljeno doživljanje narave. Dejavnosti naj bodo usmerjene v razvoj naravi prijaznega turizma, ki temelji na povezanosti med ohranjeno naravo, kulturno dediščino in tradicijo. Območje krajinskega parka Golte naj pomeni kvalitetno ohranjeno naravno okolje. Poiskati je potrebno rešitve, ki imajo dolgoročno ugodne vplive za obiskovalce in lokalno skupnost.

Summary

The paper introduces and evaluates more important geographical features of the plateau Golte and places them into the context of the landscape park Golte. These are the basis of development of different activities in the area.

Introduced mechanisms, laws and programmes are required and recommended for effective operation and management of the protected area of nature. Some comparisons with other kinds of protected areas were done. It was proved that for effective management of the landscape park Golte and also tourism in it, establishment of a public institution is necessary. A call for applications would determine the manager, who would be granted concession for managing the protected area, as is already arranged in some other landscape parks (Logarska dolina, Goričko, Sečoveljske soline).

Significance of all-European ecological network Natura 2000 for the landscape park Golte and other environmental statuses, which are in force in this area (ecologically important area, potential area Natura 2000, natural value of public significance, natural values in the area of the landscape park Golte and its immediate neighbourhood, area of expected natural values) and some recommended and also important programmes (Parks for life) and international agreements (Alpine convention) for protected areas, are exposed. All of this gives new quality and significance to the protected area and represents directives for effective nature protection and development directives, which should be taken into consideration for permanent development in the future.

Cooperation of institutions and municipalities (Mozirje, Ljubno and Rečica ob Savinji) has been going on for a long time. Many professional groundings and plans were elaborated, which present the basis for further space development of the area. When analysing data it was ascertained that for zoning the landscape park complete and complex data analysis is necessary and cooperation of many competent services, municipalities and local people is needed. It is necessary to do a thorough traffic study of the area, study of water, study of possible use of the area for tourist purposes and management plan of the landscape park Golte. For effective planning and control of tourist visit in the protected area of the landscape park Golte, it would be reasonable to do analysis of load capacity of the place. Strategy of ecological tourism development in the park should be elaborated.

The main problem lies especially in different interests of environmental and tourism branches and landowners in the area of the landscape park. It is important to emphasize that tourism development should be harmonized with inclusion and consensus of the people who own land or people who live in the immediate neighbourhood of the protected area. In any case the manager of the area has to be, and hopefully will be, responsible for executing all procedures at planning and organizing tourism and recreation in this park. Effective managing cannot be expected without collective accession of all interested or competent.

The landscape park Golte has to have a recreational function (and it has had it for long). In the future it is necessary to balance relation between momentarily most intensive kinds of recreational use of the place and protective function. Inside the area of protection, a wider area of the park should be most strictly protected (area with stricter protective regime). The remaining part should have a milder protective regime.

A serious threat to the environment is represented by spreading wire devices because of degradation of characteristic landscape. In the area of the park with a milder protective regime (II. protective regime) development of ski tourism and ski centre will continue in the future. One should be aware of the consequences that additional interventions into the area could cause. It would be considerable for spreading wire devices and accompanying objects to be executed only in the area with II. protective regime. All further construction of lodging and other capacities should be transferred to the valley, where they would represent a smaller burden for the environment.

With all the above stated a question of limits arises: how many visitors and further interventions can this place stand? Some groups of interest, which work in this area, want to simply avoid these limits for short-term benefits. However, consideration of these limits is the only assurance for preserving natural environment, especially those parts of nature, which are the main reason for tourist attraction of the place.

Tourist and recreational activity in the wider area of the park (area with stricter protective regime) should be executed and planned in a suitable way, subordinate to environmental aims. Visits should be directed into less vulnerable areas of the park.

Nature protection in the landscape park Golte has to become a definite kind of development or progress.

Tourism in the landscape park Golte has to be co-natural and planned in such a way that experiencing nature will be assured. Activities should be directed into development of nature-

friendly tourism, which is based on connection of preserved nature, cultural heritage and tradition. Area of the landscape park Golte should stand for quality preserved natural environment. Solutions, which have long-term favourable influences for visitors and local community, need to be found.

9 VIRI IN LITERATURA

1. Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO). Ministrstvo za okolje in prostor. 2006. URL: <http://www.arso.gov.si> (citirano 29. 3. 2006)
2. Badovinac, B., Kladnik, D., Volfand, J., 1997. Savinjsko, Celje, Velenje A-Ž, priročnik za popotnika in poslovnega človeka. Murska Sobota, Pomurska založba, 312 str. (Zbirka Slovenija total)
3. Bahčič, K., 1987. Kvantitativno merjenje abiotskih faktorjev in flora Golt ali Mozirskih planin – raziskovalna naloga. Celje, Osnovna šola 1. celjske čete, 13 str.
4. Beltram, G., 1995. Parki za življenje : Program za zavarovana naravna območja v Evropi. Annales, 5, 7, str. 276-277.
5. Berginc, M., 1996. Naravni parki v Sloveniji. Kratek pogled v slovensko prihodnost varstva narave. V: Vrt Evrope. »Parki za življenje« v Sloveniji. Ljubljana, Liberalna akademija, društvo za proučevanje politične demokracije in liberalizma, Ekološki forum LDS, str. 15-24.
6. Berginc, M., 2005. Vloga države pri spodbujanju in omejevanju turističnega razvoja v zavarovanih območjih. V: Turizem v zavarovanih območjih. Posvet, Krajinski park Goričko, 6. december 2005. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije, str. 2729.
7. Branc, T., 2006. Tri nova zavarovana območja do leta 2008. Delo, XLVIII, 118, (25. maj 2006), str. 4
8. CIPRA. - Mednarodna komisija za zaščito Alp. 2006. URL: <http://www.cipra.si/content.php?article.21> (citirano 10. 3. 2006)
9. Dekleva, M., Jeršič, M., Strahovnik, V., 1993. Stanje, težnje in novi impulzi turističnega razvoja. V: Savinjska, možnosti regionalnega in prostorskega razvoja. 16. zborovanje slovenskih geografov, Celje, 21. – 23. oktobra 1993. Ljubljana, Zveza geografskih društev Slovenije, str. 197–212.
10. Diaci, J., 1994. Razvojna dogajanja v gozdnem rezervatu Mozirska Požganija v četrtem desetletju po požaru. Zbornik gozdnega lesarstva, 45, str. 5-54.
11. Društvo jadrlnih padalcev Albatros Celje. 2006. URL: <http://www.albatroscelje-drustvo.si/Vzletisca%2001.php> (citirano 24. 4. 2006)
12. Državna topografska karta Republike Slovenije 1:25.000. 50, Žerjav. 1998. 1. izd. 1:25.000. Ljubljana, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za okolje in prostor, Geodetska uprava Republike Slovenije
13. Državna topografska karta Republike Slovenije 1:25.000. 76, Mozirje. 1998. 2. izd. 1:25.000. Ljubljana, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za okolje in prostor, Geodetska uprava Republike Slovenije
14. Gams, I., 1996. Geografske značilnosti Slovenije : za srednje šole. Ljubljana, Mladinska knjiga, 183 str.
15. Gams, I., 1998a. Pokrajinsko ekološka sestava Slovenije. V: Geografija Slovenije. Ljubljana, Slovenska matica, str. 214-243.
16. Gams, I., 1998b. Kras. V: Geografija Slovenije. Ljubljana, Slovenska matica, str. 55-90.
17. Geografija Slovenije. 1998. Gams, I., Vrišer, I. (ur.). Ljubljana, Slovenska matica, 501 str.
18. Geografski atlas Slovenije : država v prostoru in času. 1998. Fridl, J. (ur.). Ljubljana, DZS, 360 str.
19. Golob, A., 2005. Ukrepi za ohranitev Natura 2000 območij v zvezi s turizmom in rekreacijo. V: AlpNaTour. Posvet, Črna, november 2005. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 17 str.
20. Golte Slovenija – Izkoristi dan (zloženka). 2003. Mozirje, Golte d.o.o., 6 str.
21. Golte. Turistični portal. 2006. URL: <http://www.golte.si> (citirano 27. 3. 2006)

22. Gozdni rezervati v OE Nazarje. 2003. Nazarje, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Nazarje, 21 str.
23. Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Nazarje 2001 – 2010. 2003. Nazarje, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Nazarje, 22 str.
24. Habič, P., 1969. Hidrografska rajonizacija krasi v Sloveniji. Krš Jugoslavije, 6, str. 79-88.
25. Habl, J., 2005. Kaj lahko nudi krajinski park Goričko gostom? V: Turizem v zavarovanih območjih. Posvet, Krajinski park Goričko, 6.december 2005. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije, str. 8-11.
26. Jamarska zveza Slovenije. Zakon o ohranjanju narave. 2005. URL: http://www.jamarska-zveza.si/zakon_narava.html (citirano 15. 5. 2005)
27. Jeršič, M., 1997. Pomen protokola Turizem in njegovo udejanjanje v Sloveniji. V: Alpska konvencija v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, str. 62-63.
28. Jevšnik, D., 2006. Gozdarstvo in turizem na območju Golt. Nazarje. (osebni vir, junij 2006)
29. Kamniške in Savinjske Alpe : planinska karta. 1998. 1:50.000. Ljubljana, Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije
30. Klemenak, A., 2006. Možnosti razvoja turizma v občini Mozirje : diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 106 str.
31. Klemenčič, M., 2004. Družbenogeografska regionalizacija Slovenije. V: Teorija in praksa regionalizacije Slovenije. Maribor, Pedagoška fakulteta, str. 37-43.
32. Kogovšek, J., Kranjc, A., Mihevc, A., Šebela, S., 1993. Kraški izviri na Savinjskem, njihov pomen in ogroženost. V: Savinjska, možnosti regionalnega in prostorskega razvoja. 16. zborovanje slovenskih geografov, Celje, 21. – 23. oktobra 1993. Ljubljana, Zveza geografskih društev Slovenije, str. 98-109.
33. Kolar – Planinšič, V., 1999. Konvencija o varstvu Alp in protokoli – izhodišča za trajnostni razvoj v slovenskih Alpah in sosedstvu. V: Sonaravni razvoj v slovenskih Alpah in sosedstvu. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. (Dela, 13, str. 279-292)
34. Koščak, M., 2004. Turistične gozdne poti kot turistični produkt in njihov pomen za razvoj podeželja. V: Turistične gozdne poti in varstvo narave. Posvet, Radovna (Pocarjeva domačija), 22. september 2004. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, str. 1-11.
35. Krajevni leksikon Slovenije. Knj. 3. Svet med Savinjskimi Alpami in Sotlo. 1976. Savnik, R. (ur.). Ljubljana, Državna založba Slovenije, 574 str.
36. Krajine alpske regije 1. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. 1998. Marušič, I. (ur.). Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje, 91 str.
37. Krajnc, P., 2002. Štajerska in Koroška : gorsko-kolesarski vodnik. Ljubljana, Sidarta, 148 str.
38. Lah, A., 2002. Okoljski pojavi in pojmi. Okoljsko izrazje v slovenskem in tujih jezikih z vsebinskimi pojasnili. Ljubljana, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije. (Zbirka Usklajeno in sonaravno, 8, 208 str.)
39. Lenarčič, M., Strahovnik, V., Bitenc, S., Kolenc, U., 1990. Zgornja Savinjska dolina : turistični informator. Ljubljana, EPSI - ekološko-propagandno-fotografsko-športni inženiring, 48 str.
40. Maher, I., 1996. Veliki kolesarski vodnik po Sloveniji. Ljubljana, Sidarta, 234 str.
41. Mavrič, A., 1990. Geografija Mozirske občine : diplomska naloga. Ljubljana, Univerza Edvarda Kardelja, Filozofska fakulteta, PZE za geografijo, 70 str.
42. Melik, A., 1954. Slovenija. Knj. 2. Slovenski alpski svet. V Ljubljani, Slovenska matica, 606 str.
43. Mencinger, B., 2004. Naravni parki Slovenije. Ljubljana, Mladinska knjiga, 218 str.

44. Meze, D., 1966. Gornja Savinjska dolina. Nova dognanja o geomorfološkem razvoju pokrajine. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Inštitut za geografijo, 199 str.
45. Ministrstvo za okolje in prostor. 2006. URL: <http://www.gov.si/mop/> (citirano 29. 3. 2006)
46. Morgan, B., Sovinc, A., 2003. Turizem v zavarovanih območjih: priložnost in grožnja. V: Zavarovana območja in njihov pomen za turizem. Morska učna pot. Mesečev zaliv in njegovi zakladi. Strokovni seminar in terensko delo, Strunjan, 28. – 29. novembra 2003. Koper, Univerza na Primorskem, str. 18-21.
47. Naravna in kulturna dediščina Zgornje Savinjske doline. 1982. Mozirje, Upravna enota Mozirje, 234 str.
48. Naravovarstvene smernice za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin dolgoročnega plana občine Ljubno, dopolnitev 2000. 2003. Celje, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Celje, 39 str.
49. Naravovarstveni atlas. 2006. Agencija RS za okolje. 2006. URL: <http://kremen.arso.gov.si/NVatlas/> (citirano 3. 6. 2006)
50. Naravovarstveni status območja KP Golte. 2006. Acman, T. (ur.). Celje, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Celje, 4 str.
51. Natura 2000 v Sloveniji. Ljudje z naravo, narava za ljudi. 2005. Nose, Marolt, M. (ur.). Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave, 25 str.
52. Natura 2000. Biseri slovenske narave. 2006. URL: <http://www.natura2000.gov.si> (citirano 27. 2. 2006)
53. NPVO - Nacionalni program varstva okolja. 2006. URL: <http://www.npvo.si> (citirano 3. 6. 2006)
54. Občina Ljubno. Naravne znamenitosti. 2006. URL: <http://www.ljubno.si/znamenitosti1.php?stran=krajinskipark> (citirano 27. 2. 2006)
55. Občina Mozirje – predstavitev. 2006. URL: <http://www.mozirje.si/main.php?p=zemljevid> (citirano 4. 3. 2006)
56. Odlok o izvajanju komunalnih dejavnosti in redu na področju krajinskega parka Golte. 1998. Uradno glasilo občin Mozirje, Nazarje, Gornji Grad, Ljubno in Luče, 4, str. 29-31.
57. Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje. 1987. Uradni list SRS, 27, str. 1936-1940.
58. Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Mozirje. 2000. Uradno glasilo zgornjesavinjskih občin, 5, str. 61-62.
59. Odlok o ureditvenem načrtu RTC Golte. 1991. Uradni list RS, 21, str. 799-800.
60. Odlok o začasnih prostorskih ureditvenih pogojih za del krajinskega parka Golte (Ureditveno območje Golte) na območju občine Ljubno. 2000. Uradni list RS, 81, str. 9800-9806.
61. Odlok o začasnih prostorskih ureditvenih pogojih za del krajinskega parka Golte (Ureditveno območje Golte) na območju občine Mozirje. 2000. Uradno glasilo zgornjesavinjskih občin, 6, str. 69-74.
62. Ogorelec, B., 2004. Zakaj zavarovana območja potrebujejo interpretativne poti? V: Turistične gozdne poti in varstvo narave. Posvet, Radovna (Pocarjeva domačija), 22. september 2004. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, str. 12-17.
63. Ogorelec, B., 2005. Zavarovana območja. Ljubljana. (osebni vir, marec 2005)
64. Ogrin, D., 2000. Gradivo za študij fizične geografije Slovenije. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 106 str.
65. Pavliha, M., 1998. Arhitekturni vidiki turizma v zavarovanih območjih. Velenje, Založništvo Pozoj, 167 str.

66. Plut, D., 2005. Zavarovana območja in turistični napredek Slovenije. V: Turizem v zavarovanih območjih. Posvet, Krajinski park Goričko, 6. december 2005. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije, str. 2-7.
67. Počitnice pod Goltmi. 1998. Mozirje, Turistični podmladek na OŠ Mozirje, Osnovna šola Mozirje, 20 str.
68. Polanšek, B., Kovač, M., 2005. Turizem in rekreacija v območjih NATURA 2000. V: Turizem v zavarovanih območjih. Posvet, Krajinski park Goričko, 6. december 2005. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije, str. 23-26.
69. Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Uradni list RS. 2004. URL: <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=2004111&dhid=72100> (citirano 3. 6. 2006)
70. Preložnik, V., 2006. Gozdarstvo in turizem v krajinskem parku Golte. Nazarje. (osebni vir, junij 2006)
71. Premelč, M., 2006. Strokovna podlaga krajinskega parka Ljubljansko barje : diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 70 str.
72. Priročni krajevni leksikon Slovenije. 1996. Adamič, Orožen, M., Perko, D., Kladnik, D. (ur.). Ljubljana, DZS, 376 str.
73. Projekt: Beli zajec – Golte bicikl park. Prijavnica za donacijo. Program Phare čezmejno sodelovanje Slovenija/Avstrija 2003. 2005. Ljubljana, Mozirje, Agencija republike Slovenije za regionalni razvoj, Občina Mozirje, 71 str.
74. Projekt: Krajinski park Golte. Prijavnica za donacijo. Čezmejno ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj. Phare program čezmejnega sodelovanja Slovenija/Avstrija 2003. 2005. Ljubljana, Mozirje, Ministrstvo Republike Slovenije za okolje in prostor, Občina Mozirje, 26 str.
75. Pugelj, B., 1974. Na kakšnih tleh pridelujemo hmelj v Savinjski dolini. V: Savinjski zbornik. Žalec, Občinska kulturna skupnost, Odbor za tisk in založništvo, str. 226-235
76. Pulko, E., Knez, A., 1974. Gozdarstvo v Savinjski dolini. V: Savinjski zbornik. Žalec, Občinska kulturna skupnost, Odbor za tisk in založništvo, str. 248-272
77. Razvoj v območjih naravnih vrednot. Sodelovanje med razvojniki in naravovarstveniki. Primeri iz Gorenjske. 2005. Kranj, BSC, Poslovno podporni center, d.o.o., Zavod RS za varstvo narave, OE Kranj, 8 str.
78. Razvojni projekt CRPOV v občini Mozirje. 2001. Slovenj Gradec, Negoj, Razvoj in trženje, 60 str.
79. Rozenstein-Žnidar, S., 1998. Pregled stanja naravnih znamenitosti ter kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju Zgornje Savinjske doline. Mozirje, Zavod za kulturo, 178 str.
80. Skoberne, P., 2004. Pregled mednarodnih organizacij in predpisov s področja varstva narave 2004. Priročnik, inačica 9.0. Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, 186 str.
81. Slovenija : pokrajine in ljudje. 1999. Perko, D., Orožen Adamič, M. (ur.). Ljubljana, Mladinska knjiga, 735 str.
82. Smučarska infrastruktura. Ministrstvo za promet Republike Slovenije. 2006. URL: www.sigov.si/mpz/4pod/3/pdf/zic2.pdf (citirano 3. 4. 2006)
83. Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. Ministrstvo za okolje in prostor. 2001. URL: http://www.gov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorvarstvonarave/strategije/biotska.htm (citirano 3. 6. 2006)
84. Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Urad za prostorski razvoj. Ministrstvo za okolje in prostor. 2004. URL: <http://www.gov.si/upr/> (citirano 3. 6. 2006)
85. Strategija razvoja turizma v občini Mozirje. Osnutek dokumenta »Strategija razvoja turizma v občini Mozirje«. 2005. Mozirje, Občina Mozirje, 57 str.

86. Šolar, M., 2005. Model ekoturizma v Triglavskem narodnem parku. V: Turizem v zavarovanih območjih. Posvet, Krajinski park Goričko, 6.december 2005. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije, str. 12-16.
87. Študija ranljivosti okolja. 2002. Špes, M. (ur.). Ljubljana, ZRC. (Geographica Slovenica, 35/1-2, 150 str.)
88. Trajnostni razvoj v krajinskem parku Logarska dolina. 2000. Lenarčič, M., Lenar, A., Strahovnik, V. (ur.). Nazarje, Argos, 25 str.
89. Umanotera. Slovenska fundacija za trajnostni razvoj. 2006. URL: <http://www.umanotera.org/> (citirano 28. 2. 2006)
90. Uredba o ekološko pomembnih območjih. Uradni list RS. 2004. URL: http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/okolje/ohranjan/epo_uredba_sprejeta.pdf (citirano 3. 6. 2006)
91. Uredba o posebnih varstvenih območjih - območjih Natura 2000. Uradni list RS. 2004. URL: http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/okolje/ohranjan/natura_uredba_sprejeta.pdf (citirano 3. 6. 2006)
92. Uredba o zvrsteh naravnih vrednot. Uradni list RS. 2002. URL: http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/okolje/ohranjan/naravne_vrednote.pdf (citirano 3. 6. 2006)
93. Ureditveni načrt RTC Golte. 1990. Piano, S. (ur.). Velenje, Zavod za urbanizem Velenje, 52 str.
94. Vičar, A., 2006. Odnos med turizmom in naravnim okoljem. Ljubljana. (osebni vir, marec, 2006)
95. Vugrin, T., 2005. Pomen zavarovanih območij v regionalnem razvoju Slovenije : diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 89 str.
96. World Tourism organization (WTO). 2006. URL: <http://www.world-tourism.org/> (citirano 10. 6. 2006)
97. Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2) (uradno prečiščeno besedilo). Uradni list RS. 2004. URL: <http://www.uradni-list.si/1/online.jsp?urlid=200496&dhid=71656> (citirano 3. 6. 2006)
98. Zakon o varstvu okolja (uradno prečiščeno besedilo) (ZVO-1-UPB1). Uradni list RS. 2006. URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200639&stevilka=1682> (citirano 3. 6. 2006)
99. Zavod za varstvo narave Republike Slovenije – Območna enota Celje. 2006. URL: http://www.zrsv.si/slo/ce/ce_golte.asp (citirano 24. 4. 2006)
100. Zgornja Savinjska dolina : izletniška karta. 1999. 1:50.000. Ljubljana, Geodetski zavod Slovenije
101. Zgornja Savinjska dolina : vodnik. 1990. Strahovnik, V. (ur.). Nazarje, EPSI, 200 str.
102. Zgornja Savinjska dolina : vodnik. 1995. Strahovnik, V. (ur.). Mozirje, Zgornjesavinjska turistična zveza, 134 str.

Seznam prilog

Fotografija 1:	Planota Golte	10
Fotografija 2:	Mozirska požganija s pionirskimi vrstami.....	17
Fotografija 3:	Opuščen planinski stan na Rastočki planini.....	21
Fotografija 4:	Pogled z Boskovca (1590 m) na opuščene planine vzhodnega roba planote.....	23
Fotografija 5:	Spodnja postaja nihalk v Žekovcu.....	78
Fotografija 6:	Trosedežnica Medvedjak.....	79
Fotografija 7:	Planinske poti na Golteh so primerno markirane in označene. Za	

	njihovo vzdrževanje skrbi Planinsko društvo Mozirje.....	83
Fotografija 8:	Mozirska koča stoji na višini 1344 metrov.....	83
Fotografija 9:	Smerokaz pohodniške poti Pot po Golteh.....	84
Fotografija 10:	Vhod v Alpski vrt.....	85
Fotografija 11:	Tudi za jadrane padalce so na Golteh dostopi do vzletišč dobro označeni.....	85
Fotografija 12:	Vodna akumulacija za umetno zasneževanje.....	102
Fotografija 13:	Smučišča kot vizualna motnja v kopnih letnih časih na Golteh.....	104
Fotografija 14:	Primerna lokacija za informacijsko in upravno središče krajinskega parka bi bila Žekovec (spodnja postaja nihanke).....	109
Fotografija 15:	Golška planota s krajinskim parkom ima izreden potencial za izobraževalni turizem (šole v naravi in tematski oziroma športni tabori).....	111
Fotografija 16:	V gozdne učne poti bi bilo smiselno vključiti obstoječe lovske opazovalnice.....	112
Fotografija 17:	Razgledni stolp na Boskovcu bi bilo smiselno urediti kot razgledno točko z razgledno tablo.....	112
Grafikon 1:	Januarske temperature na Golteh v letu 2001.....	13
Grafikon 2:	Februarske temperature na Golteh v letu 2001.....	14
Karta 1:	Lega Golt v Zgornji Savinjski dolini; proučevano območje umeščeno v širše okolje - lokatorska karta.....	8
Karta 2:	Pregledna karta posameznih gozdnih združb.....	16
Karta 3:	Gozdne združbe na ožjem območju planote Golte.....	18
Karta 4:	Pregledna karta najpomembnejših gozdnih funkcij.....	24
Karta 5:	Krajinski park Golte in delitev na območje s strožjim in blažjim varstvenim režimom.....	35
Karta 6:	Prostorski prikaz zavarovanega območja narave – krajinskega parka Golte in drugih ožjih zavarovanih območij (naravni spomenik Tirske peči, Ledenica na Golteh, Okno v Mozirski požganiji, izvir Ljubije ipd.).....	38
Karta 7:	Naravne vrednote na območju in v neposredni bližini planote Golte (območja in točke). Na karti so prikazane meje naravnih vrednot, ki so določene v Pravilniku o določitvi in varstvu naravnih vrednot, 2004.....	46
Karta 8:	Območje karbonatnih kamnin na planoti Golte je uvrščeno med Območja predvidenih geomorfoloških naravnih vrednot.....	48
Karta 9:	Ekološko pomembno območje Kamniško Savinjskih Alp na območju planote Golte.....	50
Karta 10:	Območje Natura 2000 na planoti Golte.....	53
Karta 11:	Pohodniška pot – Pot po Golteh.....	84
Karta 12:	Izsek iz turistične karte (območje KP Golte in njegovo zaledje).....	88
Karta 13:	Izsek iz izletniške karte: Zgornja Savinjska dolina, 1: 50.000.....	89
Preglednica 1:	Še aktivni planinski pašniki na območju planote Golte (s podatki iz leta 1990).....	22
Preglednica 2:	Naravne vrednote na območju in v neposredni bližini planote Golte (območja in točke).....	40
Preglednica 3:	Pregled površine – gozdni rezervat Mozirska požganija.....	41
Preglednica 4:	Ptice s seznama (10).....	53
Preglednica 5:	Habitatni tip s seznama (1).....	54

Preglednica 6:	Začasni PUP Golte je določil merila in pogoje za območja urejanja, ki so opredeljena glede na pretežno rabo prostora.....	57
Preglednica 7:	Posebna merila in pogoji za posege v prostor na opredeljenih morfoloških enotah.....	58
Preglednica 8:	Zavarovana območja se delijo glede na cilje upravljanja na posamezne kategorije.....	62
Preglednica 9:	Prepeljani gostje z nihalko na Golte v celem letu.....	78
Preglednica 10:	Smučarske naprave na Golteh.....	79
Preglednica 11:	Pregled smučarske infrastrukture športno-turističnega centra Golte.....	80
Preglednica 12:	Proge na Golteh.....	80
Preglednica 13:	Nastanitvene kapacitete smučarskega centra Golte.....	81
Preglednica 14:	Struktura uporabnikov – športnost smučarjev v deležih v smučarskem centru Golte.....	81
Preglednica 15:	Struktura gostov v smučarskem središču Golte.....	81
Preglednica 16:	Število obiskovalcev v smučarskem centru Golte in obisk v posameznih zimskih sezonah.....	81
Preglednica 17:	Število nočitev na Golteh v letih od 1989 do 1998.....	82
Preglednica 18:	Športna ponudba športno-turističnega centra Golte.....	82
Preglednica 19:	Vzletišča za jadralno padalstvo na Golteh.....	86
Preglednica 20:	Komunalna infrastruktura smučarskega centra Golte.....	103
Preglednica 21:	Predlog učnih poti v krajinskem parku Golte.....	113
Preglednica 22:	Turistični potencial območja krajinskega parka Golte in njegovega zaledja.....	116
Preglednica 23:	SWOT analiza obravnavanega območja z vidika turističnega razvoja...	117
Skica 1:	Območje urejanja.....	59
Skica 2:	Naprave na Golteh.....	79
Skica 3:	Obstoječe napeljave za sistem umetnega zasneževanja.....	79
Skica 4:	Pregled prog na Golteh.....	80
Skica 5:	Alpski vrt.....	85
Skici 6 in 7:	Kolesarska pot Golte in okoli Golt.....	86
Skica 8:	Ocena obremenitev zaradi turizma in rekreacije po občinah v slovenskem alpskem svetu.....	106
Skica 9:	Pregled pomembnejših ali bolj značilnih vplivov turizma in rekreacije na okolje v alpskem svetu.....	106